

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologiæ Speculativæ Scholasticis Prælectionibus Et Exercitiis Accommodatæ Libri IV

Haunold, Christoph

Ingolstadii, 1678

Tractatus II. De Peccatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82733](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-82733)

TRACTATUS II. DE PECCATIS.

CAPVT PRIMVM.

DE PECCATO PERSONALI ACTVALI.

CONTROVERSIA I.

Quid sit Peccatum actuale præscindens à Mortali & Veniali.

Peccatum accipitur à Theologis diversimodè. Primò enim per Metonymiam accipitur pro Fomite peccati, qui est effectus Peccati originalis (ex præsuppositione Naturæ elevatæ integræ) & causa peccatorum personalium, hoc est, quæ à libero cuiusvis arbitrio committuntur. Ita accepit S. Paulus ad Rom. 7. Jam non ego operor illud, sed quod habitat in me peccatum. Ad quem locum alludens Tridentina Synodus Sess. 5. decreto de Pecc. orig. prope finem: sic loquitur. Hanc Concupiscentiam, quam aliquando Apostolus peccatum appellat, Sancta Synodus declarat, Ecclesiam Catholicam nunquam intellexisse Peccatum appellari, quòd verè & propriè in renatis peccatum sit, sed quia ex peccato est, & ad peccatum inclinat.

Secundò sumitur Peccatum pro Hostia quæ offertur pro peccato; quo sensu dicitur Christus pro nobis factus Peccatum 2. ad Cor. 5. & Osæ 4. dicitur, quòd Peccata populi commendent Sacerdotes.

Tertio sumitur pro Materia in qua vel circa quam perpetratur ipsum peccatum, sic Deuter. 9. Vitulus aureus vocatur peccatum. Peccatum vestrum, quod feceratis, igne consumpsi.

Quartò & propriè sumitur Peccatum pro forma seu positiva, seu negativa, seu intrinseca, seu aliquo modo extrinseca, denominante Naturam rationalem displicentem Deo, in ordine ad reatum poenæ inducendum; sub qua acceptio- ne præscindit Peccatum ab Interno & Externo, à Mortali & Veniali, ab Actuali & Habituali, ab Originali & Personali, de quibus speciebus agendum deinceps est, excepto peccato Externo, de

quo præcedente libro in fine tract. 1. dictum est. Incipiendo nunc à peccato Personali actuali,

397, Dicendum 1. Si supponamus non posse dari puram omissionem liberam, ut præced. libro asseruimus, item, Malitiam formalem peccati Actualis consistere in aliquo positivo, ut inferius trademus, potest Peccatum Actuale personale commodè definiri: Actus liber voluntatis, elicitus contra dictamen prætictum conscientie: seu: Actus Elicitus cum advertentia ad displicentiam seu improbationem supremi Legislatoris. Probat. Quisquis operando non advertit ad displicentiam supremi legislatoris, excusatur à culpa per invincibilem inconsiderantiam seu ignorantiam, & materialis transgressio legis non est illi voluntaria, ut dictum est de Voluntario. Ergo hæc advertentia requiritur ad contrahendam malitiam peccati. Econtra actus elicitus cum huiusmodi advertentia, & amplectens objectum, non obstante prohibitione seu improbatione legislatoris, facit actum essentialiter displicentem Deo, & inducentem reatum poenæ, quia est actus essentialiter aliquo modo contemptivus ipsius legislatoris: ergo definitio sufficienter convertitur cum definito. Nam omne & solum peccatum Actuale personale est Actus elicitus cum advertentia ad improbationem legislatoris.

Quod si velimus abstrahere ab hypothefibus in conclusione positis, poterit Peccatum actuale definiri cum S. Anselmo lib. de conceptu Virginali. Carentia debite iustitiæ (id est Rectitudinis) ex propria voluntate procedens.

Dicendum 2. Nihil est, cur definitio vulgaris desumpta ex S. Augustino rejiciatur: Peccatum

catum est dictum, factum, aut concupitum contra legem eternam.

398. Obijcitur quidem primò, hæc definitio sit per membra plura disjunctivè posita, quod potius Divisioni quàm Definitioni conveniens est. Nam à pluribus membris dividendis abstrahenda est ratio communis, & subjicienda definitioni, priusquam dividatur. R. Quòd hæc definitio non sit ad Regulas Logicas accommodata, compenatur claritate & utilitate illius, quatenus enumerat illa membra, secundum quæ instituitur expeditè examen conscientie de peccatis commissis.

399. Obijcitur 2. Hæc definitione non comprehenditur peccatum Omissionis: hoc enim potest esse sine omni actu, tam interno quàm externo, in sententia probabili, admittente puram omissionem, cui non debet definitio præjudicare. R. Distinguendo antecedens: non comprehenditur formaliter & explicitè, concedo; implicitè & æquivalenter nego. Nemo enim tam cæcus aut hebes est, qui sciat, se loquendo aut agendo peccare, si lex prohibeat loqui & agere, quin hoc ipso sciat, se quoque peccare, si non loquatur aut non agat, si lex jubeat loqui aut agere, in quocunque tandem illud peccatum consistat. Ergo quoad instructionem sufficienter exprimitur etiam peccatum omissionis.

400. Obijcitur 3. Peccata quæ fiunt contra leges positivas & mutabiles, non comprehenduntur hæc definitione, non enim sunt contra legem eternam. R. Negando assumptum: exstat enim lex æterna, ut obediamus præceptis quibuscunque à legitimo Magistratu in tempore & pro tempore latis: jam ergo posito præcepto humano, ponitur materia legis æternæ, quia ponitur aliquid contentum sub illo genere.

Objiciunt aliqui 4. Quidquid est contra legem, est obnoxium pænæ. Non omne peccatum est obnoxium pænæ: ergo non omne peccatum est contra legem. Major est ex terminis clara, in hoc enim consistit Jurisdictio Legislatoris, ut transgressorem subjiciat Justitiæ Vindictivæ, constituendo reum pænæ. Minorem probant. Non minùs est possibile peccatum essentialiter impunibile, quàm est possibile peccatum essentialiter irremissibile: sed hoc est possibile: ergo & illud, sed peccatum essentialiter impunibile est hoc ipso carens reatu pænæ: stultum enim est, fingere aliquem reum pænæ, qui tamen est essentialiter impunibilis. Majorem, (& eadem operâ Minorem) probant argumento sibi familiari, ad varias paradoxas possibilitates aut impossibilitates probandas. Ponamus Deum revelare Petrò, se nolle illi ullum peccatum amplius remittere: revelet itidem Paulo, se ipsum prædestinasse. Non minùs potest discredere & discredendo peccare Paulus quàm Petrus: discredant ergo: peccatum utriusque essentialiter supponit divinam revelationem, quæ cum non possit reddi falsa, hoc ipso peccatum Petri erit es-

sentialiter irremissibile, peccatum Pauli erit essentialiter impunibile pænâ æternâ, & tamen est peccatum mortale.

401. R. Hoc argumento involvi questionem, quibus quidem ingenia discipulorum flagellantur egregiè, sed loco granorum colliguntur paleæ. & tamen non desunt, qui putant se obsequium præstare Deo, Angelis, & hominibus, vulgando typis hæc questionem, tanquam principales in materia de Peccatis, eoque progressi sunt, ut ipsi visum sit probabile, detectum peccatum Luciferi cum suis asseclis, fuisse peccatum essentialiter irremissibile. quod, quia ratio cohareat cum Scriptura, in sensu quo hæc tenent SS. PP. & Interpretibus est intellecta, dum comparat severitatem divinæ Justitiæ non parcens Angelis cum misericordia erga genus humanum, alij viderint.

Fundamentum Objectionis evertemus, Deo dante, in Tractatu de Fide, ubi ostendimus, quidem inter plurima etiam ex hoc capite, summum esse principium, quod hi Recentiores assument, nimirum, omnem revelationem passivum necessariò consistere in talibus signis externis, quæ impossibile sit unquam poni, quin Deus per illa loquatur, illisque essentialiter adaptari illud: *Hæc vox non hominem sonat.* Deinde, si operæ pretium videbitur, in Tract. de Penitentia ostendemus rationem implicantiæ. tam peccati impunibilis, quàm peccati irremissibilis.

CONTROVERSIA II.

Virum ex natura rei detur differentia Peccati Mortalis & Venialis.

402. Circa hoc punctum fuerunt varij errores. Primus quidem Pelagij & VVielandi, quos secutus est Calvinus, omne peccatum esse ex natura sua mortale, & promereri pænâ æternam: addit tamen Calvinus, quædam ex Dei misericordia fieri venialia. Alter error est Lutheri de Captiv. Babyl.: quòd omnia Infidelium peccata sint mortalia, baptizatorum verò solum lebelitatis peccatum sit mortale. quem tamen errorem ipsèmet postmodum retractavit. Tertius error erat quorundam Catholicorum, & tribuitur Gersoni lect. 1. de vita spirit. omne peccatum esse ex natura sua mortale, quædam tamen semper reddi venialia, sive perpetrentur à fidei fove ab infideli, eò quòd Deus constituerit ea leviter punire. Damnatus est hic error à Pio V. & Gregorio XIII. inter propositiones Michaelis Bæi, quarum una hæc erat. *Nullum est peccatum ex natura sua veniale, sed omne peccatum meretur pænâ æternam.*

403. Rejiciuntur hi errores communiter hac ratione. Est lumine naturæ perspicuum, inter optimos etiam amicos nonnunquam intercedere aliquas leves offensionculas, quas tamen amici

cus non posset rationabiliter ita graviter apprehendere, ut propterea dissolveret amicitiam; immo ipsa amicitia semel inita requirit, ut hujusmodi offensivacula, moraliter vix evitabiles, facile remittantur; atqui Deus est amicorum syncretissimus, & moraliter est impossibile, nihil illi displicens committere, juxta illud Jacobi 3. *in multis offendimus omnes*. & 1. Jo. *Si dixerimus, quod peccatum non habemus, veritas in nobis non est*: veteris, amicitia Dei debet esse moraliter observabilis, alioquin in effectu perinde esset, ac si esset impossibilis: ergo ex natura rei debent etiam respectu Dei esse quaedam offensivacula leves, & composabiles cum ejus amicitia.

Ceterum, ut cum majori distinctione procedamus, primum est investiganda differentia essentialis inter Mortale & Veniale, praescindendo ab aliis, utrum utraque species deatur, necne, sicut, proutquam investigamus, detur aut possit dari numerus tam finitus quam infinitus, prius definienda est differentia finiti ab infinito. Deinde videndum erit, an ex natura rei deatur utraque species.

404. DICO 1. Differentia inter Peccatum Mortale & Veniale, non potest ultimum & universaliter desumi ex objecto directo illius actus, qui dicitur esse peccatum Mortale vel Veniale; nempe quasi omne & solum illud esset Mortale, cujus objectum directe volitum exigit graviter displicere Deo, illud verò veniale, cujus objectum exigit leviter displicere Deo. Probat. Sunt aliqua objecta, quae ex se non exigunt graviter displicere Deo, immò ne quidem leviter, eo quod sint objecta indifferentia, quae seclusa omni prohibitione positiva, possent ex natura rei licite amari; cujusmodi est comestio suillae, &c. possunt tamen hujusmodi objecta evadere objectum directum peccati mortalis, si ex fine, quem Deus libere intendit, graviter prohibeantur. E contra sunt aliqua objecta, quae ex natura rei exigunt esse graviter prohibita, v. g. polygamia, fornicatio, repudium &c. & tamen possunt fieri licita, si hoc fiat per dispensationem propriè dictam, siue non, (de quo praeced. lib. dictum est) ergo possent etiam reddi solum venialiter illicita: ergo ex objecto directo non potest ultimè & universaliter desumi differentia inter Mortale & Veniale.

405. DICO 2. Non rectè explicatur differentia Peccati Mortalis & Venialis per hoc, quod Mortale sit impossibile, saltem ex natura rei, cum gratia sanctificante, peccatum verò Veniale sit ex natura sua composibile. Probat. Impossibilitas peccati cum Gratia Sanctificante, est praedicatum quoddam secundum, & est quaedam imperfectio ipsius actus peccaminosi: ergo non potuit primò & per se intendi, sed debet fundari in aliquo praedicato anteriore magis primo, ex quo impossibilitas cum gratia deducatur: sicut impossibilitas amoris cum odio ejusdem objecti non est

primum praedicatum amoris, nec bene explicaretur differentia amoris per impossibilitatem cum odio, quia fundatur in alio praedicato, nempe in certo modo tendendi.

406. DICO 3. Differentia Peccati Mortalis à Veniali, consistit in hoc, quòd sit voluntaria seu affectiva aversio à Deo ut ultimo fine, praefendo nimirum illi, ejusque possessioni Bonum creatum, cujus possessio hic & nunc cognoscitur repugnare cum possessione divinae amicitiae. Sive: est Voluntaria electio Boni creati praeter amicitiam Dei, cum qua cognoscitur repugnare. S. Thomas vocat Deordinationem ab ultimo fine, quatenus homo sciens contemnit gratiam Dei, quae est vita animae. Alij ut P. Esparza, dicunt quòd peccatum mortale avertat simpliciter ab ultimo fine, sicque quantum est de se, reddat hominem irreparabiliter malum, sicut redditur imperiusibilis, qui errat circa prima speculationis principia; quibus aequiparatur quoad operabilia, ultimus finis. Veniale autem non continet in se tantam remotionem à rectitudine debita hic & nunc, quia solum deordinat circa media, retento ordine circa ultimum finem, vi cujus revocari potest à lapsu, sicut qui errat intellectualiter, salvatis primis principiis, potest per ipsa errorem deponere. Alij alijs phrasibus eandem conclusionem exponunt, qui videri possunt apud Oviedo *Tr. 6. Contr. 3. p. 2. n. 13.* cujus loquendi modum secutus sum. Probat. Conclusio, quia nullum aliud antè prius praedicatum assignari potest, unde proveniat exclusio amicitiae divinae, quam Voluntarius illius contempts, qui inest omni & soli peccato mortali, hoc est, illi actui, quem praecedit dictamen practicum, affirmans, quòd sic operando operans fiat reus inimicitiae divinae.

Restat nunc altera quaestio, cujus sensus est; Utrum sint aliqua objecta, quae ex se non exigant, nisi venialiter, prohiberi, ita ut ex natura rei non inducant gravem obligationem.

407. DICO 4. Dantur objecta, quae ex natura rei non exigunt graviter prohiberi, sed leviter. Probat. Si omnia quae exigunt prohiberi, exigerent prohiberi graviter, & sub amissione amicitiae divinae, vilesceret amicitia Dei, & esset practice (secluso errore) inestimabilis ab homine: item Natura hominis esset antècedenter ad omnem culpam miserè constituta: haec sunt absurda, ergo & id ex quo sequuntur. Sequela quoad primum membrum probatur. Illud non est practice à nobis aestimabile, quod, secluso errore cognoscitur à nobis esse mortaliter nobis obtentu impossibile, hoc est, tali impossibilitate, quae licet physice posset fallere, defacto tamen nunquam fallit: sed si ex natura rei omnia objecta essent graviter prohibita seu prohibenda, esset amicitia Dei nobis conservatu moraliter impossibilis, & commisso semel peccato mortali, condigna satisfactio esset nobis simpliciter impossibilis, ut dicitur in Tract. de Incarn. ergo si

omne

omne objectum prohibendum esset ex natura sua graviter prohibendum, esset amicitia Dei practice inanimabilis. Minor probatur in Tract. de Gratia, & adversarij eam supponunt: dicunt enim, ideo Deum defacto aliqua solum venialiter prohibere, quia cognoscit, non esse moraliter omnia evitabilia per ordinaria Gratia auxilia.

Probatur nunc facile secundum membrum majoris propositionis, nempe quod natura hominis esset misere constituta. Illa enim Natura est misere constituta, quae ex natura rei moraliter non potest consequi finem suum, ad quem ex natura ordinatur, qui respectu naturae humanae est felicitas, saltem naturalis, quae utique est impossibilis cum summa miseria, quae incurritur per peccatum mortale, tum ratione culpa, tum ratione poenae annexae: atqui hunc finem non posset Natura humana morali possibilitate consequi. Ergo.

408. Confirmatur, & declaratur exemplo. Si furtum ex. gr. vnius pomi, exigeret graviter prohiberi, deberet in illo verificari regula (quae traditur in Tract. de Justitia) cognoscendi quantitatem damni mortalem seu gravem, illam nimirum esse talem, quae est apta per se causare tristitiam non facile sedabilem, & animi aversionem &c. sed haec regula non verificatur de furto vnius pomi. Ergo.

409. Confirmatur 2. Extraditis lib. praeced. circa Regulam Moralitatis. nam, ut ibi diximus, illud non exigit ex natura rei graviter prohiberi, quod non expedit ita prohiberi: sed multa sunt, quae non expedit graviter prohiberi. Ergo. Minor probatur. Illa non expedit graviter prohiberi, in quorum gravem prohibitionem non fuissent consensuri homines, si antecederet ad omnem casum eventualem, fuissent consulti, ut suffragium ferrent de ponenda prohibitionem: atqui multa sunt, in quorum gravem prohibitionem non fuissent consensuri: ergo non expedit ea ex natura rei graviter prohiberi. Minor est manifesta: quis enim suo suffragio constitueret gravem prohibitionem, cujusvis verbi otiosi, nemini damnosum nisi loquenti, & moraliter inevitabilis? verbo. quis vellet leges ita conditas esse, ut constituerent in morali necessitate excidendi sine legis, qui est felicitas & tranquillitas perpetua?

CONTROVERSIA III.

Quenam Peccata sint ex objecto semper Mortalia.

410. Supponendum est, aliqua peccata esse & dici ex genere suo Mortalia, alia vero ex genere suo Venialia. Illa dicuntur ex genere suo Mortalia, quae semper sunt Mortalia, nisi vel parvitas materiae, vel inadvertentia excuset. Et haec iterum sunt duplicis generis: aliqua enim sunt, quorum genus admittit parvitatem Materiae,

excusantem à mortali, ut furtum, detractio, intemperantia &c. Alia vero, quae nullam recipiunt parvitatem Materiae, ut Blasphemia, odium Dei, infidelitas &c. Illa dicuntur esse Venialia ex genere suo, quae ex objecto formali, proprio ac directo, nunquam ita crescunt in malitia, ut evadant mortalia, sed solum possunt evadere mortalia ex circumstantia transferente ad aliam speciem peccati: v. g. Mendacium, quod, ut quantum precise opponitur Veritati, & obligationi conformandi verba menti, non evadit unquam grave peccatum, quamvis possit evadere grave ex circumstantia alterius speciei, v. g. gravis nocumens proximi. His suppositis

411. Duplex Regula desiderari potest. Prima, ex qua cognosci possit, quamnam Objectionem Nullam parvitatem Materiae admittant. Secunda ad cognoscendum, quamnam ex genere suo sint Venialia. Vbi iterum monendum est, non posse Regulas tam explicite tradi, ut earum applicatio pro omnibus casibus, & in omni materia sit evidens & indubitabilis.

Quod ad primam Regulam attinet, Summa lib. 2. de Legib. c. 28. n. 32. & Bonacina d. 2. de peccat. q. 3. p. 13. n. 11. & alij, videntur tenere, quod non detur parvitas Materiae in ijs, quae immediate & directe circa Deum ejusque honorem versantur, ut contingit in odio & contemptu Dei, Infidelitate, Juramento asseritorio falso, Simonia &c. Haec tamen Regula non est universalis, quia non complectitur materiam Luxuriae, in qua non datur parvitas Materiae, ut omnes DD. Societatis tenent, & tamen peccatum hoc non versatur immediate & directe circa Deum.

Ferdinandus à Castro Palao To. 1. Tr. 1. d. 1. p. 7. n. 2. existimat, Regulam tandem determinandam esse, ex communi sensu Ecclesiae & fidelium. Fundatur autem, inquit, hic sensus Ecclesiae in naturis ipsarum rerum; aliqua enim ita de se ordinata sunt, ut in qualibet materia reputentur gravissima. Sed quae sunt illa?

412. DICO 1. Illa omnia & sola obiecta non recipiunt parvitatem Materiae, quae, si recipiunt parvitatem Materiae, vel Deus non esset infinite perfectus, vel humano generi gravissimum praedictum crearetur. Probatur Conclusio inductione per ea quae communi sensu proponuntur non recipere parvitatem materiae.

Imprimis Blasphemia non potest esse venialis ex parvitate Materiae, quia quantumvis parum imperfectionis tribuas Deo, vel perfectionis demas, jam hoc ipso Deus non esset summe perfectus, si talis esset, qualem Blasphemus assereret: Ulterius, si non esset graviter inhonestum, vel in minimo Blasphemare Deum, non esset Deus Ens infinite perfectum, sed esset excogitabile Ens perfectius, nempe, quod sine gravi inhonestate non posset in minimo blasphemari. Eodem modo de Perjurio discurrendum: nam ad infinitam perfectionem Dei ejusque Majestatem spectat, nunquam sine gravi piaculo peccatum in Talem

in Testem Falsi produci, etiamsi id quod asseritur, sit levissimum. Item, semper debet esse gravior inhonestum, vendere rem spirituales pro re temporalis, quia quantumvis res spiritualis in suo genere sit exigua, comparata tamen cum re temporalis est sine proportionem maxima: ergo omnis Simonia erat gravior prohibenda, quia continet gravem contemptum rei spiritualis, qui contemptus redundat in Deum.

Quoad peccatum Luxurie redditur ratio ex secundo capite conclusionis. Si enim vel minima voluptas venerea esset tantum venialiter prohibita, tunc ex vehementia propensionis, & exigua aversione à peccato veniali, sequeretur ingens corruptio, in gravissimum præjudicium generis humani, quæ est ratio Card. de Lugo, & Thomæ Sanchez, & à me alibi indicata.

Quoad secundam Regulam, cognoscendi, quarum sunt ex genere suo venialia, ea ex alibi dictis erui potest Itaque

415. DICO 2. Illa sunt ex genere suo venialiter tantum inhonestæ, quorum venialis prohibitio sufficit ad impediendam illam Præponderantiam malorum, quæ sequerentur, si ejusmodi ne quidem venialiter essent prohibita. Declaratur in mendacio. Mendacium debebat pro omni casu esse aliquo modo inhonestum; quia si vel in vno casu liceret mentiri, intuitu alicujus boni, quod æstimatur majus, quam sit deceptio intellectualis alterius, inde per consequentiam tanta fingeretur licentia mentiendi, ut tandem omnis humana fides nutaret, labefacteretur utilitas contractuum &c. Vltèrius, turpitudine venialis mendacii & mendacitatis est talis macula, quæ ex nature instinctu hominibus admodum displicet, commodum verò quod ex mendacio plerumque speratur, non est tantum (secundo damno alterius) nec tam vehementer ex genere suo allicit, ut amore illius homines plerumque vellent se mendacio commaculare, sed ab hac macula per se loquendo, & ut plurimum sufficienter absterrentur, dum advertunt, plus damni quam emolumentum se consequi ex mendacio: ergo omnibus comparatis inter se expediebat quidem mendacium esse prohibitum, sed non nisi venialiter: hæc enim prohibitio sufficit ad impediendum illud malum quod eveniret humano generi, si mendacium nullo modo esset prohibitum.

CONTROVERSIA IV.

In quonam consistat Malitia formalis Peccati Actualis.

414. Quid est, an consistat in aliquo positivo, nimirum in ipso actu vitali libero, an in aliqua privatione subsequente, vel antecedente. Et quidem si dari posset pura ommissio libera, de ea esset extra controversiam, eam consistere in privatione actus debiti ommissi, sed quia

nos eam non admittimus, quæstio erit univèrsalis. In qua tot sunt sententiæ diversæ, quot viæ & modi loquendi excogitabiles. Tres sunt principales.

§. I.

Referuntur variæ Sententiæ.

PRIMA Sententiæ est, Malitiam formalem consistere in mera privatione actus debiti. Hujus Authores sunt; in triplici classe. Ad primam classem spectant, qui docent, malitiam formalem consistere in privatione consequente pro posteriori naturæ, ad ipsum actum positivum. Et hæc est valde communis.

415. Ad secundam Classem spectat vnus & vnicus P. Antonius Perez, qui dixit, quod nemini alteri forasle venit in mentem vel suspicari quidem. Dixit inquam, quod quando homo malè operatur, primum ejus liberum exercitium, sit quadam ommissio libera, ommissio inquam omnis actus positivi impossibilis cum actu positivo necessariò subsequente ex tali ommissione: v. g. quando homo peccat, volendo mentiri, illud quod est homini tunc formaliter & immediatè liberum, non est hic actus: volo mentiri: sed est pura ommissio omnis actus positivi, qui si existeret, esset impossibilis cum hoc actu: volo mentiri. hujusmodi esset actus charitatis valde perfectus, vel actus quo positivè dicerem: nolo mentiri: ex hac ergo ommissione dixit Perez resultare pro posteriore naturæ necessariò actum quo dico: Volo mentiri.

416. Ad tertiam classem spectat iterum vnus & vnicus (quem ego sic loquentem legerim) P. Martinus Esparza, qui docet, Malitiam formalem consistere quidem in formali privatione actus debiti, sed hanc privationem non vult distinguere vilo modo realiter ab ipso actu positivo. Docet enim hic author univèrsim, nullam dari privationem distinctam ab omni positivo (quod jam antè docuerat etiam Card. Pallavicinus) sed omnem privationem identificari cum aliquo positivo, impossibili cum alio positivo, cujus dicitur privatio. Hoc supposito docet P. Esparza, Malitiam formalem consistere in privatione identificata cum actu, quo dico: Volo mentiri. Ratio illius est, quia quando duo positiva sunt inter se impossibilia, tunc illud eorum dicitur esse privatio simpliciter, cui bonitas alterius positivi oppositi præponderat: atqui omnis actus bonus impossibilis cum actu malo præponderat actui malo (in quo probando prolixus est) ergo actus malus rectè dicitur privatio respectu actus boni. Caterùm si in hac sententiâ separemus id quod purè philosophicum est, ab eo quod in præsentem investigant Theologi, potiùs ad sequentem Sententiâ spectabit. Authores enim sequentis, hoc est secundæ Sententiæ, hoc vnice intendunt asserere, quod Malitia formalis consistat in actu positivo, quo dico: Volo mentiri. Vtrum autem hic actus vocandus

E e

candus

canus sit privatio actus boni impossibilis, vel potius, an ad illum sequatur aliqua privatio distincta, nihil isti AA. curant, sed permittunt adversarijs, & docent, quod etiam admissa tali subsequente privatione, adhuc non in illa, sed in positivo consistat Malitia formalis, & sub hac hypothese disputant hanc questionem omnes alij Theologi.

417. Secunda igitur principalis Sententia docet, Malitiam formalem peccati, esse ipsam entitatem positivam actus, eamque esse completam antecederet ad omnem privationem subsequentem. Ita Cajetanus, Medina, Angles, Zumel, apud Salas. Vasquez, Perezus, Certam. 8. p. 1. Caspar Casalvus, Aragonius, Curiel, Conink, Lefsius de *Perfeci. divin. lib. 13. c. 26.* & est teste Lugone communis apud DD. Salmanticenses, quos sequitur Oviedo, Comptonus.

Tertia Sententia est Card. de Lugo, qui docet, quod actus ipse, antecederet ad privationem, habeat aliquam Malitiam, quam (inquit) possumus vocare implicitam seu radicalem, compleatur vero in ratione malitiae formalis & explicite, per privationem subsequentem rectitudinis debita.

418. Pro declaratione autem suae Sententiae supponit Lugo ex Metaphysica, & S. Thoma q. 18. a. 1. Bonum transcendente nihil aliud esse, quam integritatem seu complementum alicujus rei: ideo enim omne Ens est Bonum transcendentaliter, quia ad id quod quodlibet Ens est, nihil illi deest. Nam licet Materiae prima ut sit in Ente completo, desit aliquid, ut tamen sit Materia, nihil illi deest, & ideo est bona Materia. Hinc fit, nullum posse dari Ens positivum ita malum, ut non sit bonum. Nam licet plura ei desint, id tamen quod habet, non deest illi, sed in ea entitate integrum est, & completum, & per consequens bonum. Contingit autem aliquid esse bonum, & tamen simul esse malum, quatenus deficit illi aliquid: sic Materia prima dicitur bona materia, & tamen est substantia imperfecta, quia non habet perfectionem & actualitatem formae substantialis. Item puer est bonus puer, sed imperfectus homo &c. Quodlibet ergo Ens consideratum in seipso est bonum, comparatum vero cum alijs melioribus, dicitur imperfectum & malum, quatenus caret perfectionibus, quae in illis reperiuntur: sic dicimus ranam esse bonam ranam, sed imperfectum animal: item animam Bruti esse imperfectam animam, quia non habet perfectiones, quas habet anima rationalis &c. Hoc supposito,

419. Declarat Lugo suam Sententiam. In actu malo utraque malitia reperitur, formalis & radicalis: Actus enim odij Dei v. g. sicut est Ens, est etiam bonus bonitate transcendentali, quatenus habet, quid quid requiritur ad actum odij Dei, sed tamen est imperfectus, quatenus est affectus imperfectus, quia caret perfectione quam habent alij affectus: hac autem carentia in actu

secundo denominat illum *imperfectum formaliter*, scilicet non habentem illam perfectionem: radicaliter vero imperfectus denominatur: *radicaliter* positivus, quae est radix necessario infrens talem carentiam perfectionis, quae imperfectio positiva non potest explicari nisi in ordine ad imperfectionem negativam, seu ad negationem, quae ex illa Entitate positiva oritur.

Ex his constat, in hac Sententia malitiam formalem non consistere in privatione reali actus boni debiti subiecto, sed in negatione identitatis actus mali cum actu habente perfectionem debitam: sicut enim, inquit, Entitas positiva est una radicaliter per seipsam, & per negationem identitatis cum alio est una formaliter, in actu odij secundum suum positivum esse, est malus radicaliter, quatenus vero habet negationem identitatis cum actu amoris Dei, habet etiam malum formaliter.

Hac Sententia alijs deinde non placuit, merito, quia questionem Theologicam trahit in considerationem quandam Logicam vel Metaphysicam. reipsa enim fateri debet hac Sententia, totam culpam in eo consistere, quod homo non posuerit actum oppositum; quod enim homo non identificaverit actum odij cum actu amoris, caret omni culpa, cum sit aliquid impossibile: ergo non consistit culpa in positione negationis identitatis actus odij cum actu amoris, sed in conclusionem actus amoris: ergo jam in vnam ex precedentibus Sententijs relabendum est.

§. II.

Rejicitur sententia P. Antonij Perez.

420. **V**t hujus sententiae impugnatio melius percipiatur, praemonendum est, quibus fundamentis inductus sit hic author, ad tam paradoxam sententiam tradendam. Existimabat nimirum, non posse aliter defendi, cur Deus non sit causa peccati, neque etiam posse satisfieri testimonij Patrum, asserentium, peccatum esse *Abhil*, nisi dicendo, Malitiam consistere in privatione seu omissione formaliter libera.

421. Supponit autem primo, *Ens & bonum*, mutuo converti; quod quidem extra controversiam esset, si Perez loqueretur de Bonitate transcendentali, tanquam proprietate metaphysica entis: Verum ille aliter definit, aitque: Bonum esse illud omne & solum, quod est amabile prudenter, & etiam ab ipso Deo. Deus enim est prima regula boni; voluntas autem creata movetur aliquando etiam ad amandum malum ex errore: igitur, tamen malitia peccati habet alia praedicata, per quae distinguitur à chymera, per haec tamen non evadit ens positivum, sed est mera negatio sui oppositi, quia non est amabile à Deo, adeoque nec simpliciter bona.

422. Supponit 2. Duo tantum genera esse privationum, quae sint contradistinctae ab omni positivo, nempe puram omissionem libe-

rum, hoc est, non habentem annexum vllum actum positivum, & malitiam peccati commissio- nis, quæ habet necessariò annexum actum positi- vum, vt mox dicetur. Rationem huius dat, quia neutra ex his negationibus est volibilis à Deo, ergo nec bona: ergo nec identificata cum ente. Quia verò omnes aliæ negationes sunt volibiles à Deo, ideo identificantur cum aliquo positivo. Hinc (vt hoc obiter dicam, & vel hinc appareat huius sententiæ probabilitas vel im- probabilitas) intulit hic author, negationem o- mnium formarum, quas defectò non habet Ma- teria prima, esse modum quandam positivum; quia nimirum ista negatio est volita à Deo. Ex quo vterius colligo, hunc authorem tacite sup- posuisse, quòd plures formæ substantiales possent divinitus esse in eadem materia.

Supponit 3. Eidem formæ positivæ posse opponi plures privationes, saltè disjunctivè. Actus amoris Dei v.g. potest excludi vel per vnam omissionem, quæ sit carentia tam amoris Dei, quàm cuiuslibet actûs positivi oppositi, vel per aliam omissionem, quæ sit omisio amoris perfecti, ita vt non excludat omnem amorem, sed admittat amorem imperfectiorem (prout admit- tit peccatum veniale) vel per aliam quæ exclu- dat omnem amorem Dei, non tamen excludat hunc actum positivum: *Nec volo amare, nec odisse.* vel denique per aliam, quæ excludat & puram omissionem omnis actûs, & insuper omnem a- ctum positivum, oppositum amoris, præter solum odium Dei. Et hæc est tandem illa omisio, quæ trahit post se necessariò odium Dei (in sen- tentia Petrij) quia hoc solum non excludit.

43. Quodsi huic authori objicias, hinc sequi, quòd nec ipse actus odij Dei esset entitas positiva, quia non est amabilis à Deo; negat ille rorundè sequelam, atque, eum esse verè bonum & amabilem à Deo, quia ponitur pro posteriori naturæ ad illam privationem, in qua residet tota malitia: quæ privatione positâ non minùs placet Deo efficaciter, vt sequatur actus odij, quàm illi placet, vt ad voluntatem homicidij sequatur actus exterius homicidij, ac proinde Deus est verè & per se causa actûs odij. Omnia consequenter, sed non aqûè verè.

44. DICO, Malitiam formalem pecca- ti non consistere in negatione huiusmodi præce- dente ad ipsam actum positivum, quo v.g. di- co, *volo mentiri.* Probatur 1. Omne exerci- tium formaliter liberum, debet esse tendentia vi- talis, adeoque aliquid positivum, vt præcedente libro probatum est, contra admittentes puram omissionem liberam: sed talis negatio non est ten- dentia vitalis: ergo nec formaliter libera, atqui malitia formalis debet esse exercitium formaliter liberum, vt adversarius ipse supponit: ergo &c.

45. Probatur 2. Ab experientia manife- sta. Eodem prorsus modo, & non aliter, expe- riatur libertatem actûs, quo dico: *volo audire sa- cram:* atque experior libertatem actûs, quo dico:

Volo mentiri. neque in vno magis experior me in- cipere exercitium libertatis per omissionem actûs oppositi quàm in altero. atqui libertas formalis prioris actûs consistit in ipso actû positivo, etiam iuxta adversarium: est enim illud liberum exer- citium prudenter amabile, etiam à Deo: ergo etiam posterioris actûs libertas formalis, debet consistere in ipso actû positivo.

426. Confirmatur 1. Non est major ra- tio, cur exercitium liberum possit incipere à pura omissione actuum impossibilium in casu quò volo peccare, & non pariter incipere possit in casu quo volo laudabiliter agere: atqui in hoc casu non admittitur talis omisio possibilis ab adversario (quia esset prudenter amabilis, nulla autem pura negatio est prudenter amabilis) ergo nec est possi- bilis pura omisio formaliter libera, quando vo- lo peccare.

427. Confirmatur 2. Dum peccamus, experimur nos malè agere, & quidem liberè, vt etiam adversarius concedit: atqui pura negatio non cadit sub cognitionem experimentalem, quia nec immediatè, nec mediantibus speciebus proprijs concurrere potest & influere in actum vi- talem: ergo exercitium liberum nunquam potest esse pura negatio.

Ad Argumentum adversarij pro nunc re- spondetur, negando illam acceptionem generi- cam Entis, pro eo, quòd est prudenter amabile: nam licet omne honestè amabile sit ens, non ta- men econtra. Bonum enim convertibile cum ente dividitur in triplex bonum, Honestum, Vi- le, Delectabile. S. Thomas, cum in 1. p. q. 5. a. vlt: secundo loco sibi objecisset, hanc divisionem non esse bonam, quia non fit per membra oppo- sita, quia honesta sunt etiam delectabilia, respon- det, illa propriè dici delectabilia, quæ nullam habent aliam rationem appetibilitatis, nisi dele- ctationem, cum aliquando sint & noxia & inho- nesta. Ecce! quàm disertè S. D. admittat Ens bonum non amabile prudenter! Cætera inferiùs expedientur.

§. III.

Statuitur nostra Sententia de Malitia for- mali.

428. DICO 2. Malitia formalis consistit ad- æquatè in solo actû libero, & ne quidem completur per privationem subsequenter actûs oppositi debiti, transmittendo pro nunc, dari huiusmodi privationem. Probatur 1. Autho- ritate S. Augustini, qui de duab. animabus con- tra Manichæos c. 11. approbat denuo definitio- nem peccati à se traditam tract. de Gen. ad lit. c. 1. vbi dixerat; Peccatum non esse nisi superbum liberæ voluntatis assensum, cum inclinamur ad ea quæ Justitia vetat, vnde liberum est abstinere: atque definitionem illam esse veram, & ad in- telligendum facillimam. Item de Perfect. Just. contra Cælest. Ratiocin. 4. fatetur, peccatum di- ci & esse actum qui vitari potuit.

E c 2

429. Pro-

429. Probatur 2. Autoritate S. Thomæ, qui *quest. 19. art. 1. & alibi sæpius* : ait, Bonum & Malum esse differentias per se actūs voluntatis : atqui differentia debet identificari cum genere quod ab illa contrahitur : ergo differentia malitiæ non minus quàm bonitatis debet identificari cum actu Voluntatis. Et huic doctrinæ præluxit Aristoteles, *In post prædic. c. de oppositis*, dicens, Malum & Bonum morale opponi contrariè, quod tamen verum non esset, sed opponerentur contradictoriè seu privativè, si malitia formalis consisteret in privatione rectitudinis debita. Deinde S. Doctor 3. c. *gentes c. 9. & 1. p. q. 48. a. 1.* sapius dicit, Malum in moralibus esse aliquid bonum in se, Malum autem homini.

430. Probatur 3. Ratione, pro cuius intelligentia adverto 1. quòd sicut actus malus est exclusivus actūs boni, ita actus bonus sit exclusivus actūs mali, & per consequens sicut actus malus potest dici esse ad minimum radicalis privatio actūs boni, ita e converso actus bonus possit dici radicalis privatio actūs mali. Adverto 2. Quòd nemo unquam dubitaverit, formam adequatè denominantem hominem Bonum in tali specie, v. g. Continentiæ, Justitiæ &c. quòd inquam forma adequata sit ipse actus positivus, & non compleatur per superadditam privationem actūs mali oppositi & exclusi, etiamsi detur huiusmodi superaddita privatio. Vnde sic arguuntur. Actus malus consideratus secundum suam positivam entitatem, secundum quam est Radix privationis superaddita, jam habet aliquam Malitiam; atqui hæc malitia jam est forma adequata denominans hominem vituperabilem : ergo est forma adequata malitiæ moralis. Minorem probo. Actus bonus est forma adequata denominans laudabilem : ergo actus malus est forma adequata denominans vituperabilem. Probo consequentiam. Si actus malus compleatur formaliter in ratione mali per privationem actūs boni, pariter dici posset, quòd actus in ratione Boni formaliter completeretur per negationem actūs mali : atqui consequens etiam adversarij reputant absurdum : Ergo &c.

431. Confirmatur. Nemo dicit, quòd Album formaliter in ratione Albi compleatur per privationem nigredinis, quia non est major ratio huius quàm oppositi : vnde si simul starent Nigredo & Albedo in gradu naturaliter impossibili, diceremus, illud subiectum esse simul formaliter album & formaliter nigrum ; ita planè si per impossibile simul starent actus honestus & inhonestus oppositus, esset homo simul moraliter & formaliter laudabilis & vituperabilis. Vnde, insistendo huic exemplo, sicut tò non esse nigrum habetur quidem formaliter à negatione nigredinis, hæc tamen negatio non est complementum effectūs formalis Albi : ita tò non esse laudabilem in ratione amantis Deum, formaliter quidem habetur per negationem amoris, hæc tamen

negatio non est complementum effectūs formalis : esse vituperabilem in ratione odio habentis Deum.

Aliud exemplum est in Errore & Scientia de eodem objecto. Nemo enim dixerit, quòd Error formaliter compleatur per negationem Scientiæ, multò minus, quòd adequatè consilietur in hac negatione ; hæc enim negatio non constituit errantem sed ignorantem. subsumo : atqui licet se habet error ad Scientiam, sic se habet actus malus ad actum bonum oppositum, negatio enim actūs boni non constituit formaliter malum, sed non bonum. Ergo &c.

432. Probatur Conclusio ulterius ratione. Malitia formalis non est aliud quàm contrarietas ad legem obligantem : atqui hæc contrarietas formaliter consistit in actu positivo ; nam quando peccatur per actum positivum, semper lex immediatè præcedens obligat ad talem actum non ponendum, & per consequens ad ponendum oppositum ; & tota obligatio formaliter temporè cadit supra liberam determinationem conformem legi : ergo libera omisso talis actus est formaliter contrarietas ad legem : atqui privatio actūs debiti, si distinguatur ab actu positivo, non est formaliter determinatio libera, ut etiam adversarij supponunt : ergo omisso libera prout est formaliter contrarietas ad legem, consistit in actu positivo.

§. IV.

Solvuntur Objectiones.

433. Obijciunt adversarij præcipuè Sanctos Patres, qui videntur rationem formalem peccati constituisse in privatione. S. Dionysius de divinis nominibus c. 4. ait, Malum morale est declinationem veri appetitūs, & privationem affectionis bonæ. Item, Malum non esse ex illis quæ existunt, neque etiam inesse illis quæ existunt, sed esse boni proprii privationem. S. Augustinus lib. 2. de Moribus Manichæorum c. 3. Quidquid nocet, inquit, bono aliquo privat eam rem, cui nocet, nam si nullum bonum admittit, nihil prorsus nocet. Omnis aliorum responsionibus nimis operosis, responderi potest in genere, Sanctos Patres in suis loquendi modis abstraxisse à subtilitatibus scholasticis, quæ tunc temporis non agitabantur, qualis est distinctio inter privationem radicalem & formalem : quando ergo dixerunt, Peccatum consistere in privatione, acceperunt privationem prout abstrahit à radicali & formali, eorūque locutiones sufficienter verificantur in privatione radicali, quæ est ipse actus peccaminosus. Peccatum etiam merito dicitur esse Nihil, in æstimatione scilicet morali, quatenus nihil affert conducens ad ultimum finem, ut observat etiam Comptonus, laudans huius interpretationis auctorem Jacobum Lobbetium, & ego laudo S. Bernardum *Sermone de diversis affectionibus animæ*, dicentem : *Filius prodigus (cum voluntariè peccat) jam profectus in regnum*

in regionem verè longinquam, quia ab eo, qui summè & singulariter est, nihil longius eo, qui nullo modo est: nihilque remotum magis ab eo, à quo, & per quem, & in quo sunt omnia, quàm peccatum, quod nihil est inter omnia. Ecce! ob recessum ab ultimo fine vocat peccatum Nihil, sicut priùs ipsum peccatorem dixerat esse Nihil.

434. Quoad textum S. Dionysij respondetur, solemne fuisse tunc temporis, ut solæ substantiæ dicerentur simpliciter existere, & proprietates dicerentur inesse: quapropter S. Dionysius, prout interpretatur S. Thomas 1. p. q. 48. a. 3. ad 1. dixit, malum non esse existens substantiale, nec proprietatem, sed accidens, prout etiam loquitur S. Damascenus: l. 4. de fide: c. 27. vitium, inquit, non est substantia, nec proprietas substantiæ, sed accidens. Non autem sine causâ sic locuti sunt, nempe contra Manichæos, qui ponebant substantias esse malas, nempe Dæmones, contra hos dicebant, malum non esse aliquid, hoc est; non esse substantiam.

435. Obijciunt 2. Actus ideo est malus, quia causat privationem Actus debiti: ergo privatio est magis mala. R. Negando antecedens: nam ut supra dictum est, actus habet suam malitiam moralem distinctam à malitia privationis, ita quidem, ut si per impossibile non sequeretur privatio actus oppositi, sed actus oppositus poneretur simul, adhuc redderet hominem reprehensibilem. Immo Odium Dei est pejus quàm sit peccatè privatio amoris debiti, nam gravius peccatum est Odium Dei, quàm ommissio amoris debiti.

436. Obijciunt 3. Ens ut Ens debet esse bonum, & quot sunt gradus Entitatis, tot sunt gradus Bonitatis: ergo repugnat aliquid quatenus est Ens, esse malum: repugnat enim aliquid quod bonum esse malum.

Confirmatur. Bonum, quatenus bonum est amabile: quatenus malum non est amabile: ergo quatenus bonum non est malum: ergo quatenus ens nihil est malum, sed solum quatenus non ens, seu quatenus caret aliquo gradu entitatis & bonitatis debita.

Pro responsione observo 1. Quod actus bonus v.g. amor Dei, duobus opponitur, sed diverso modo. Imprimis opponitur actui malo opposito, v.g. Odio Dei, vel actui quo dico; *nolo amare Deum, quanvis deberem nunc amare*, ac denique cuicunque actui mortaliter peccaminoso. His omnibus inquam opponitur amor Dei, sed non nisi mediatè seu causaliter, quatenus horum actuum privationem inducit (procedimus semper, ut jam monui, permittendo adversarijs dari huiusmodi privationes subsequentes & contradiinctiones ab ipso actu) quæ privatio immediatè, & formaliter opponitur ipsi actui malo, sicut omnis privatio suæ formæ quæ privat. Similiter contrario actus malus opponitur actui bono mediatè & causaliter, quatenus causat privationem

actus boni, ad quem nunc teneor. Secundò, opponitur tam actus bonus, quàm actus malus, suæ propriæ privationi, sicut lux opponitur tenebris, adeoque immediatè, privativè seu contradictoriè: unde sicut actus formaliter excluditur per privationem sui, ita privatio formaliter excluditur per ipsum actum, sicut tenebræ formaliter excluduntur per lucem.

437. Observo 2. Quod quando quis est indifferens ad operationem bonam & malam, quod inquam tunc debeatur homini, debito morali, non solum actus bonus qui excluditur per actum malum, (in sententiâ negante possibilem puram omissionem) sed etiam debeatur ipsa privatio actus mali, quæ nimirum causaretur per actum bonum si poneretur, nunc autem privativè excluditur per ipsum actum malum, ut jam dictum est. Unde sequitur, quod licet huiusmodi privatio non sit aliquid bonum physicum, quia nihil est positivum, sit tamen aliquid bonum morale negativum; nam sicut per actum bonum homo formaliter constituitur bonus, ita per negationem actus mali homo formaliter constituitur non malus. Sic etiam in artificialibus negationes sunt sæpè maxima pars pulchritudinis, quia figuræ pulchritudo completur per negationem partium redundantium, seu extensarum. His observationibus

438. Respondeo ad Objectionem, Distinguendo antecedens & Consequens. Ens ut Ens debet esse bonum &c. ergo repugnat aliquid quatenus Ens esse malum, loquendo de bonitate metaphysica & transcendentali, concedo utrumque: loquendo de Bonitate Morali negatur utrumque. Ad Confirmationem Respondeo, nullum quidem malum esse amabile quàm malum præcisè est, sed bene quàm entitativè est bonum jucundum seu delectabile, quæ bonitas potest identificari cum malo morali. Nam ipse actus malus est quidem bonum jucundum, sed simul est malum morale, quia opponitur suæ privationi, quæ faceret formaliter: *Non malum*: ergo actus facit formaliter malum.

CONTROVERSIA V.

Utrum, & quomodo Deus sit Causa Malitiæ Formalis.

439. VIdimus superiùs, aliquos ex adversarijs, nempe P. Antonium Perez, ideo pro Malitia formali constituere formalem Privationem, quia existimant alioquin concedendum fore, Deum esse causam peccati, cum Deus verè & immediatè influat in omnes entitates positivas, adeoque etiam in actum positivum, in quo nos constituimus Malitiam peccati. Huic ergo Objectioni hac controversiâ occurrendum est, quæ tamen, excepto Antonio Perez, omnibus est solvenda, quia fatentur etiam cæteri adversarij, ideo hominem esse causam peccati, quia est causa

Ecce 3

actus

actūs positivi, ad quem necessariò sequitur. contra quos fit idem argumentum, subsumendo: atqui etiam Deus est causa actūs positivi: ergo &c.

§. I.

Rejicitur Sententia Durandi, & probatur immediatus influxus Dei.

DVrandus, & Dola, secuti Aureolum, dixerunt, Deum non influere immediatè in effectus causarum secundarum, & ideo non esse causam Peccati. Hanc sententiam tribuit D. Thomas Origeni, & Hieronymus Pelagianis. P. Vasquez citat pro eà Altisiodorensem & Gregorium.

Huic sententiæ opponunt se ceteri tam Philosophi quàm Theologi. Cum quibus

440. Dicendum est, Deum immediatè influere in omnes effectus, hoc est, immediatè respici determinatè Omnipotentiam Dei ab actione quacunque creatà. Probari solet hæc sententia primò. Ad Omnipotentiam, plenumque Dominium in creaturas pertinet, posse, etiam posità entitate causæ creatæ, impedire ejus effectum: sed hæc impeditio non potest aliter fieri, nisi per suspensionem concursus: ergo Deus immediatè ad omnes effectus concurrat. Major videtur ex terminis clara. Sicut enim in moralibus & civilibus, ille censetur majore Potestate & Jurisdictione præditus, qui potest alterius Potestatem & Jurisdictionem cohibere, etiam postquam illi semel est collata: ita in physicis, ad infinitam potentiam & dominatum spectabit, ut major & melior non sit excogitabilis potentia: esset autem excogitabilis major potentia, nempe illa, quæ alias omnes potentias à se productas posset cohibere ab illis effectibus, sine quibus potest absolutè intelligi existere talis potentia, adeoque sine quibus potest intelligi esse volita.

441. Cardinalis Pallavicinus existimavit, huic argumento duplici solutione occurrì posse. Prima. Quia multi putant, non omnes effectus subsequentes posse impediri à Deo, posità causâ creatâ antecedente. Nam posità suâ promissione, Deus nequit impedire objectum promissum, item posità qualibet entitate, nequit, in multorum sententia, Deus impedire quameunque vocationem, quâ res illa ponatur in loco.

Hæc responsio non satisfacit argumento. Nam quod attinet ad promissiones divinas, mirum non est, Deum non posse non ponere rem promissam, quia ob suam infinitam perfectionem non potest sibi ipsi esse contrarius, nec velle & nolle idem: quod tamen fieret, si promitteret, & promissum non servaret; nam, ut ostendam in Tractatu de Incarnat. Promissio Dei formalissimè nihil aliud est, quàm propositum seu voluntas aliquid faciendi & ejusdem propositi revelatio, quia Deus non potest se promittendo obligare sicut homo: & præterea, ut ostendi in 1. p. Deus omnia vult vno indivisibili decreto,

nec vult vnum pro priori, & aliud pro posteriori, prioritate & posterioritate Decretorum. Quoad vocationem idem cum proportionem accedendum est, loquendo de vocatione indeterminatè sumptâ; ideo enim posito subjecto debet necessariò poni aliqua vvocatio, quia Deus non potest velle existere subjectum, quin eadem indivisibili voluntate velit existere in aliquo determinato loco. Denique, demus esse aliquas causas, quæ necessariò coexistant alteri entitati, quæ hic & nunc sit effectus illarum, hinc tamen non sequitur, quòd pari necessitate sit effectus, quâ necessitate coexistit illis causis: certum enim est, Deum aliquos effectus posse impedire, ut patet in igne Babylónico, cujus calefactionem impedit, ergo saltem in illos effectus debet influere immediatè: atqui non est major ratio de vno quàm de altero, nam adversarij de omnibus negant: ergo etiam si ignis v. g. esset necessariò connexus cum calore quoad existentiam, adhuc tamen deberet posse impediri, quominus calor esset effectus illius.

442. Secunda responsio Pallavicini est hæc. Etiam si Deus non influeret immediatè in omnes effectus, adhuc posset Deus illos impedire: dici enim posset, Nolationem Dei esse impedimentum physicum, ne causa creatâ possit agere: sicut v. g. Volitio mea non inhiit in motum deorsum, qui fit à meo brachio per negativam gravitatem, & tamen per nolationem possum talem motum deorsum impedire.

Hæc responsio posset totidem verbis adhiberi argumento, quo ipse Pallavicinus in suis Physicis probat nostram & communem Sententiam. Ostendam autem paulò post, hæc responsione nec argumentum commune, nec argumentum Pallavicini enervari. Itaque

443. Pallavicinus probat Conclusionem hoc argumento. Videmus effectus pendere non tantum à rebus presentibus, sed etiam à præteritis, v. g. ab vocatione, vel conservatione immediatè præteritâ. cum autem res præterita nihil sit nunc in se, non potest per se immediatè opitulari productionibus rerum. Remanet ergo, ut id faciat mediatè, hoc est, per illud esse intentionale præsens, quod res illa præterita retinet in mente alicujus substantiæ cognoscens & influentis in effectum: sed tales conditiones præteritæ sæpè non habent vllum esse intentionale in causa creatâ, quippe quæ est inanimata, ergo signum est, quòd causa prima & increata, quippe cuncta cognoscens, atque adeo potius moveri à conditionibus præteritis, inhiit in effectus causarum secundarum. Et quamvis nulla fortasse interveniat conditio præterita incognita causæ secundæ, quæ conditio pertinet ad ponendum vel impediendum actum peccati, tamen ex cæteris effectibus bene potest inferri hoc idem de concursu Dei in actum peccati: nimirum causa creatâ non plus habet virtutis efficacis quàm alia causa, atque adeo non videtur, quare

tur, quare minus indigeat cooperatione Dei ad efficiendum quam alia causa. Ita argumentatur Pallavicinus.

444. Ad hoc argumentum, ut jam supra monui, possent adversarii respondere eodem prorsus modo, quo Pallavicinus putavit posse responderi argumento communi, desumpto ex supremo Dominio Dei. Si enim intelligi potest (ut putabat Pallavicinus) quomodo in potestate alicujus sit, impetire alicquem effectum præcisè *Nolendo*, sicut nos impedimus nostrum motum brachij deorsum *Nolendo*, licet gravitas non cognoscat motivum propter quod ita nolumus, sic etiam intuitu Vibrationis vel conservationis præterite possit Deus determinare causam secundam ad operandum, præcisè dicendo: *Volo ut à se fiat effectus*: & impedire dicendo: *Nolo ut fiat effectus*: absque eo quòd Deus influat. Neque potest assignari vlla solida disparitas. Ergo vel verumque est concedendum, vel utrumque negandum, & cur negetur, est reddenda ratio.

445. Ratio autem negandi hæc esse videtur. Ad hoc ut aliqua Virtus per suam Volitionem vel Nolationem possit promovere vel impedire alicquem effectum, debet Principium Volitionis esse simul etiam principium effectus si ponatur, alioquin, cur ego non possum meâ volitione obtinere motum lapidis, nisi vires etiam adhibeam? Per volitionem ergo excitatur potentia subordinata Voluntati, & per eandem cohibetur ne operetur: ergo omne illud Ens debet physice influere, cujus volitio requiritur ad productionem effectus, & cujus Nolitio sufficit ad ejusdem effectus impeditionem. Quod Pallavicinus amittit de motu brachij deorsum, cujus adequata causa sit gravitas, & tamen dependeat à volitione tanquam conditione, cum possit impediri præcisè *Nolendo*, non est absolute verum. Nam si obdormiscam, brachium movebitur deorsum, nulla præcedente volitione: quando autem motum Naturalem Brachij deorsum impedio, non impedio præcisè *Nolendo*, sed imprimendo brachio alicquem impulsu contrarium, quo resistit gravitati; hinc experimur nos tenendo brachium suspensum, valde fatigari.

446. P. Antonius Perez quoque novo argumento Conclusionem illustravit, & est hujusmodi. Omnis motus habet aliquid perfectionis, quod non est in vlla ex suis causis secundis: est enim in diversa specie ac sunt illæ: & omnis species constituitur per aliquam differentiam, quæ dicat perfectionem & pulchritudinem, licet nos aliquando explicemus quasdam species per prædicata negativa, quæ tamen prædicata non sunt veræ differentiæ, ut monet Aristoteles. & generatim quòd omnis species habeat aliquam perfectionem sibi essentialem, & incommunicabilem cuicunque alteri speciei creatæ, conatur ostendere Pallavicinus lib. 2. de Bono. c. 49. Ergo nulla causa creata potest esse adequatè productiva vllius motus. Probatur consequentia. Vi-

detur notum lumine natura, nullam causam posse dare illam perfectionem, quam non habet in se. Atque huc spectat illa redargutio Davidis, pl. 93. adversus eos qui dixerunt. *Non videbit Dominus, nec intelliget Deus Jacob.* ait enim contra eos David: *Intelligite insipientes &c. qui plantavit aurem, non audiet? &c.* Item Isaia 66. *Nunquid ego qui alios parere faciam, ipse non pariam?* Vbi ex eo quòd Deus sit author ejusmodi perfectionum, inferitur, eas perfectiones esse formaliter in Deo: ergo est impossibile, quòd causa adequata non habeat totam perfectionem quæ est in effectu, si loquamur de perfectione propria, & quam vocant Perfectionem simpliciter simplicem, quæ scilicet melior est, quam suum oppositum. Hinc est, omnem motum requirere immediatum influxum primi Motoris immoti, atque adeo quidquid moveretur, ab alio moveri, ut Aristoteles docet: quia scilicet nullum aggregatum causarum secundarum, habet omnem perfectionem simpliciter simplicem, quæ est in motu, & consequenter necesse est, ut ipse primus Motor includatur in causa adequata motus. Hinc autem elicitur, primum Motorem esse immotum; si enim aliquo modo moveretur, utique per illum motum perficeretur, recipiens aliquam affectionem intrinsecam, qua carebat antea: ergo non haberet per suam entitatem quidquid perfectionis est in motu, & sic non posset causare illam, ac proinde non posset causare talem motum, cui ejusmodi perfectio est essentialis. Hoc est argumentum P. Antonij Perez, relatum à Pallavicino: qui tamen, cum bene adverteret illud solummodo procedere de speciebus, & non de singulis individuis, nec de effectibus habentibus causam univocam, ideo addit sequentia. *Idem argumentum, inquit, posset ita formari, ut probet immediatum Dei concursum etiam cum causis univocis, semper enim unum individuum habet aliquam perfectionem simpliciter simplicem, quæ caret omne aliud individuum creatum.* Hæc ille, & nihil amplius, omittens probationem illius, quod quidem ait probari posse, sed cujus probatio desideratur. Oportebat sanè ostendere, vel ratione aliquâ generali applicabili singulis individuis, vel rationibus specialibus pro diversis generibus entium, quòd singulis individuis conveniat aliqua perfectio simpliciter simplex, illi soli & Deo communis.

447. Censeo nihilominus, argumentum esse bonum, eoque usus sum in Philosophia, vbi conatus sum duplicem hujusmodi perfectionem assignare in quovis ente creato, saltem in meis principiis, quibus admisi Potentiam obediencialem universalem, (quam contra Modernos propugnabo in Tract. de Sacramentis) & præterea docui, quamlibet entitatem posse producere concursu objectivo cognitionem sui in intellectu saltem Angelico, concurrente vel immediate, vel mediantibus speciebus intentionalibus. His suppositis: Prima perfectio assignari potest in igne

in igne A. v. g. nulli alteri creaturæ conveniens: Possit producere (abstrahendo an obedientialiter, an principaliter) quemlibet à se distinctum ignem B. C. D. & sic de alijs: si ergo A. comparatur cum B. C. D. A. potest producere B. & hanc perfectionem non habet, quia B. non potest producere seipsum. Est autem perfectio simpliciter simplex posse producere B. quia melius est posse, quam non posse: ergo A. habet perfectionem simpliciter simplicem sibi & Deo communem, quam non habet B. & contra. Altera perfectio est virtus concurrendi objectivè ad cognitionem sui: v. g. Albedo A. potest producere naturaliter species Albedinis A. nulla autem alia entitas creata potest illas naturaliter producere, Deus autem potest eas producere. est autem perfectio simpliciter simplex posse naturaliter producere tales species. Hæc quidem in philosophia dixi.

448. Nunc autem alio expeditiore modo idipsum probabo, sed per diversas rationes, servientes diversis generibus Entium.

Loquendo imprimis de omnibus entitatibus absolutis, quarum una non est essentialiter connexa quoad existentiam cum cæteris (& idem dicendum de Modis, comparatis cum illis, quorum non sunt Modi eò quòd saltem divinitus possit existere sine illis) jam apparet clarè ejusmodi perfectio simpliciter simplex: nam utique perfectius est, posse existere sine A, & imperfectionibus illi annexis, quam non posse: atqui A. non potest existere sine A. & imperfectionibus illi annexis, B. autem potest existere sine A. sicut etiam Deus: ergo B. habet perfectionem simpliciter simplicem, quam non habet A.

449. DICES. Deus etiam non potest existere sine Deo, & non per hoc caret aliquâ perfectione: ergo etiam si A. non possit existere sine A. non per hoc carebit aliquâ perfectione. R. Negando paritatem: Nam hoc quod est: *posse existere sine Deo*: est prædicatum chymaricum: ergo non est perfectio, sed hoc quod est: *posse existere sine creaturâ A.* & ejus imperfectionibus, est quid possibile: ergo est perfectio: nam in Deo est maxima perfectio, posse existere sine omni creatura. Aliter idem ostendi potest. Posse existere sine omnibus actionibus collectivè sumptis, terminatis ad B. tanquam ad effectum, est perfectio simpliciter simplex: sed A. potest existere sine omnibus illis actionibus: B. autem non potest, quia indiget saltem unâ quâ producat: ergo A. habet perfectionem simpliciter simplicem quam non habet B.

450. Loquendo nunc de Entitatibus Modalibus, comparatis cum suis modificatis; & imprimis quidem de Modis substantialibus, his certè convenit hæc perfectio: *Non posse existere nisi in statu completo.* quæ perfectio non convenit extremis: convenit autem Deo. Loquendo verò de Modis accidentalibus, & imprimis de Ubicatione; illa habet hanc perfectionem simpliciter simplicem, quam non habet Modificatum: esse

essentialiter hic. quæ etiam convenit Deo. Idem de Durationibus respectu temporis dicendum. De actionibus verò loquendo, quælibet actio habet hanc perfectionem: *non indigere ad existendum actione distinctâ.* quæ non convenit terminis nec causis creatis, convenit autem Deo. Hinc ergo inferitur, nullam creaturam posse esse causam immediatam adequatam alterius, sed indigere concursu Dei, & per consequens, non ideo Deum non esse causam peccati, quòd non immediatè concurrat, quòd erat probandum contra Durandum.

§. II.

Alie quedam sententia rejiciuntur.

451. Prima sit P. Vasquez d. 129. c. 6. dicentis. Deum ideo non esse causam peccati, quia peccatum ut peccatum, est liberum: atqui ut liberum non est à Deo, sed à voluntate creaturæ, quæ sola operatur liberè & moraliter actum peccaminosum: ergo ut peccatum non est à Deo.

Sed contra est 1. Hac ratione probaretur, quòd Deus non esset causa actus boni, quòd est falsum, Deus enim verè est author omnis boni, tam phisici quam moralis, & opera nostra bona sunt & dicuntur verè opera Dei. Sequela autem patet, quia etiam actum bonum solus homo liberè operatur.

Contra 2. Ex eo quòd solus homo liberè operetur peccatum, plus non inferitur, quàm quòd soli homini possit tribui denominatio operis liberè seu determinantis, sed non inferitur, quòd Deus non sit causa hujus ipsius effectus formalis: *hominem operari liberè.* sicut, qui calefacit aquam, non denominatur quidem ipse calidus, & tamen est causa hujus effectus formalis: *aqua calidè.* ergo posset etiam Deus intelligi esse causa peccati, etiam si non denominetur liberè ponens actum.

452. Secunda sententia est quorundam R. Deum ideo non esse causam peccati, quia Deus non habet debitum seu obligationem ponendi actum oppositum illi privationi, in qua constituit peccatum, homo autem habet hujusmodi obligationem.

Sed contra est. Nam hoc debitum requiritur quidem in causa ad hoc ut denominetur peccans, sed non requiritur, ut simpliciter denominetur causa peccati: unde sicuti Deus dicitur causa actus boni, quamvis non denominetur ab illo bene operans, ita posset denominari causa peccati, quamvis non denominaretur peccans. Sic Deus rectè dicitur fuisse causa Tenebrarum, quæ erant à principio mundi, etiam si tunc non fuerit obligatus ponere lucem.

453. Tertia explicatio aliorum est, Deum ideo non esse causam peccati, quia concurret tanquam Causa Universalis, & determinatur à Causa Secunda; unde dicunt, Deum esse solam Causam Gradus Generici, quia ut sic consideratus nec est Bonus nec est Malus.

Sed contra est: quia Causa universalis ex eo quod sit Causa Universalis præcisè, non excluditur à Causa per se & simpliciter dicta. Denique etiam si Potentia intellectiva determinetur ab objecto ad talem speciem cognitionis, nihilominus dicitur simpliciter Causa illius cognitionis, etiam quoad speciem. Denique secundum hanc explicationem non declaratur, quare Deus sit potius causa actus Boni quam Mali.

§. III.

Vera Ratio, cur Deus non sit Causa Peccati.

444. Cardinalis de Lugo, quem deinde ceteri secuti sunt, solidam huius rei Rationem exhibuit, quare influxus physicus immediatus in actum peccati, non sufficiat, ut Deus denominetur Causa & Author peccati, sicut sufficit in actu bono: qui loquendi Modus est Sanctorum PP. & Conciliorum, ac proinde fundamento carere non debet. S. Augustinus 3. de Civit. Dei cap. 9. *Male voluntates, inquit, à Deo non sunt, quia contra naturam sunt que ab illo est. Et, c. 8. dixerat: à Deo sunt omnes potestates, quamvis ab illo non sint hominum voluntates. & alibi lib. de Spiritu. cap. 21. Nunquam legimus: Non est voluntas nisi à Deo: Et restitutum non est, quia verum non est, alioquin etiam peccatorum (quod absit) author est Deus. Puta videri possunt apud Suarez Opusc. de concursu Dei c. 2.*

445. Ratio ergo discriminis inter Actum Bonum & Malum, & quare Deus prioris non posterioris Causa & Author simpliciter dicatur, desumenda est ex indifferentia & intentione, quæ Deus offert & præparat suum concursum in actu primo cum voluntate creata, applicando suam Omnipotentiam ad concursum disjunctivum, ita tamen, ut potius ex se intendat & desideret actum bonum. Causa verò quæ cum huiusmodi indifferentia & intentione concurrat, non dicitur in rigore, Causa illius effectus; quia est contra inclinationem causæ indeterminatè concurrentis; id quod exemplis declarari potest.

446. Primum exemplum. Qui sub usura petit Mutuum à feneratori, non dicitur cooperari ad peccatum usuræ, quia tota illa cooperatio est de se indifferens ad dandum & accipiendum mutuum, vel cum, vel sine usura: quod autem defacto detur cum usura, non provenit à petente, qui mallet Mutuum sine usura, sed provenit à feneratori, qui non vult dare sine usura.

447. Secundum exemplum. Si quis concurrat cum alio ad occisionem hostis, qui licitè occidi potest, si alter occidat amore vindictæ privæ, non propterea alius, etiam conscius huius peccati, dicitur cooperari peccato alieno, quia concursus ipsius est ex se indifferens ad occisionem licitam & peccaminosam. Simile exemplum est in Sacerdote ministrante Eucharistiam

occulto peccatori, quem ipse privatâ notitiâ scit esse in statu peccati.

448. Tertium exemplum familiare S. Thomæ sumitur ex claudicatione, ad quam concurrat quidem & potentia locomotiva, & organum tibiæ: sed claudicationis quæ talis causa simpliciter dicitur esse curvitas tibiæ, non potentia locomotiva, quia huic est claudicatio præter intentionem, & concurrat ex se indifferenter.

449. Porro iste loquendi Modus fundatur in definitione Causæ, communiter recepta: quæ nempe per se, non per accidens influit esse in aliud. Unde Causa per accidens concurrentes ad aliquem effectum, seu ad aliquam formalitatem effectus, non dicuntur simpliciter, sed cum addito sensum alienante, Per accidens esse causæ. Et hoc quidem est jam ita receptum, ut si quis concurrat ad aliquem effectum præter suam intentionem, & concursu ex se indifferente, velit sibi tanquam causæ appropriare illum effectum, soleamus illum reprimere dicendo: quod se habuerit per accidens.

450. Obijcitur 1. Deus prævidet actum malum ex sua cooperatione futurum: ergo non est causa per accidens, sicut est fossor inventionis Thesauri. R. Quod in fossore facit ignorantia latentis Thesauri, ut dicatur eum invenire per accidens, hoc in Deo facit aversio ab actu malo, & inclinatio in actum oppositum.

451. Obijcitur 2. Causa universalis v. g. Sol, non solum est & dicitur esse causa gradus generici v. g. Animalis, Viventis, sed etiam gradus specifici. Ergo etiam si Deus concurrat concursu universali & indifferente, adhuc debet dici causa gradus specifici, nempe peccati. R. Negando paritatem. Nam gradus specificus non fit præter aut contra intentionem solis, cum sit à Natura ordinatus ad illos gradus específicos producendos, & exigit, saltem ut est pars universi, ut fiant diversimodæ determinationes à causis particularibus ad diversas species.

452. Obijcitur 3. Ex nostra explicatione sequitur, posse præscindi objectivè gradum genericum actus liberi à gradu specifico. Consequens est contra veriore philosophiam. Sequela probatur. Nam de gradu generico verificaretur, quod Deus sit causa illius, & de gradu specifico peccati verificaretur, quod non sit causa illius. R. Prædicata contradictoria non cadere supra gradus metaphysicos actus liberi, sed supra Modos diversos volendi, nempe supra Modum quo Deus defacto vult actum liberum, qui est peccatum, & supra alium Modum, quo Deus defacto non vult, immò non potest velle, actum peccaminosum: quare contradictoria cadunt supra istos actus, quorum unus negatur de altero; sicut quando dicitur cognosci animal, & non cognosci Rationale, in re ipsa negatur identitas cognitionis discernentis hominem ab Angelo, cum cognitione discernente hominem à Bruto. Sic ergo quando dicimus, Deum esse

Ff

causam

causam actus liberi in genere, eumque intendere, non autem esse causam actus quâ mali, nec eum intendere, volumus dicere, quod Voluntas Dei intendens actum liberum ut sic, sive; intendens ut fiat actus liber, vel bonus vel malus, cum inclinatione in Bonum & aversione à Malo, non sit volitio quâ inclinaretur in actum Malum, & averfaretur actum Bonum; quæ est volitio chymerica.

463. Objicitur 4. Deum esse causam indifferentem non obstat, quominus dicatur causa actus mali. Vel enim est sermo de indifferentia in actu primo, & hanc habet etiam nostra voluntas, & tamen hoc non obstante dicitur causa actus Mali: vel est sermo de indifferentia in actu secundo, & hanc sicut non habet homo, ita nec habet Deus, quia uterque per eandem actionem influit, & est determinatus in actu secundo. Ergo nulla indifferentia obstat.

464. Confirmatur. Si esset aliqua Indifferentia in Deo quæ non esset in homine, esset hæc, quod Deus determinaretur ab homine, & non e contra; sed hæc non est. Nam Deum determinari ad operandum, sonat aliquam prioritatem ex parte determinantis: ergo homo operaretur prius quam Deus, quod est manifestè falsum: nam in nullo signo potest intelligi homo operans, quin in eodem signo intelligatur concurrere Deus.

Cardinalis de Lugo respondet, Deum ideo determinari, quia antecederet ad nostram operationem applicat suam Omnipotentiam per voluntatem quandam indifferentem, hoc est, per Decretum disjunctivum, quo vult fieri vel actum bonum, vel actum malum, & sic subordinare suum concursum nostræ voluntati, ita ut operante nostrâ Voluntate, eò ipso cooperetur Deus sine novâ Dei voluntate; sicut habitus Charitatis positus in nostra voluntate taliter subordinatur nostræ voluntati, ut operante voluntate cooperetur habitus, non pro aliquo posteriore, sed pro eodem signo. Neque ad hoc necesse est, quod Habitui videatur voluntatem operantem, & ideo velit cooperari: sed ex natura sua subordinatur Voluntati, ita ut voluntate operante operetur simul habitus. Quod ergo habitus ille habet per suam naturam, hoc habet potentia Dei per voluntatem indifferentem Dei, quâ applicatur & subordinatur nostro arbitrio: atque ideo si per impossibile Deus non videret actualem operationem nostri arbitrij, adhuc operaretur cum illo ex vi prioris illius voluntatis: visio enim nostræ operationis actualis per accidens se habet in Deo ad operandum. Ita Lugo.

465. Brevius tamen responderi potest, ideo Deum determinari ab homine, quia homo vitaliter influit in actum, & verè movetur ab objecto illius, eligitque inter illa, habens in sua potestate proxima actum oppositum: effectus autem tribuitur illi causæ tanquam determinanti, quæ vitaliter movetur ab objecto, & quæ ex-

peritur in se potestatem ad oppositum in actu diviso.

466. Objicitur 5. Qui vult aliquid disjunctivè, adhuc verè illud vult, & est causa illius: atqui ex concessis Deus suo decreto vult actum malum disjunctivè: ergo per disjunctivum hanc necdum Deus eximitur à ratione causæ simpliciter dictæ. Major probatur. Deus enim non licet mihi suadere Petro disjunctivè, ut comedat die jejuniij vel pisces vel carnes, etc. Principi ut gerat bellum justum vel injustum, nec Hebræo ut fiat vel Christianus vel Idololatra, quia sic suadendo adhuc diceret causam illius percati, ergo idem dicendum est de Decreto disjunctivo.

467. Confirmatur. Tunc solum volumus honestè aliquod disjunctum, quando quilibet pars disjuncti est honestior quam carentia utriusque: atqui in nostro casu altera pars disjuncti, nempe actus malus, non est honestior quam carentia utriusque, ut per se patet: ergo tale disjunctum non est honestè volubile.

2. Negando paritatem. Satis enim disjuncti tunc solum habet locum, quando utrumque membrum disjuncti potest omitti: non quando alterutrum est Necessarium, tunc se habent sicut contradictoria: ineptum autem esset alicui suadere, ut agat vel non agat, seu, ut verificet unum ex contradictoriis, quodcumque illud sit, ut per se patet. Quando jam ex duobus membris disjuncti unum est malum, & potest utrumque omitti, est manifestè inhonestum, suadere alicui ut alterutrum faciat, & sic se habent exempla in objectione allata. Quando verò Deus offert concursum indifferentem, alterutrum extremum est Necessarium, & Deus suadet bonum, & dissuadet malum; & ex altera parte interest Naturæ rationalis, habere huiusmodi concursum indifferentem, sine quo non potest operari laudabiliter: pertinet item ad Majestatem Dei, posse creaturam intellectualem obviare suis præceptis, adeoque constituere in illis circumstantijs, in quibus necesse est agere vel honestè vel inhonestè: ergo non est paritas cum exemplis in objectione allatis.

CONTROVERSIA VI.

Vnde desumenda sit differentia specifica peccatorum.

468. Non quarimus de differentia physica, sed secundum considerationem physicam, quo sensu in philosophia discipatur, & regulæ quaritur dignoscendi quamnam differant plurimam numero: hanc ergo considerationem philosophis relinquimus, & quarimus differentiam specificam sub consideratione morali, seu ad mores gubernandos pertinente. In quo puncto regulæ traduntur ab auctoribus.

Prima est: Differentiam hanc specificam desumendam esse ex diversa difformitate actus ad rectam rationem, & quorum malitia mutat prudentis iudicium. Ita in terminis Granadus *tr. 2. in 1. 2. d. 1. s. 1. n. 2.* Nec videtur hæc regula differre ab illa, quam alij tum hinc tum in philosophia tradunt, recurrentes ad iudicium prudentum, de differentia notabili.

469. Hæc tamen regula non aliter recipitur, quam quod in praxi rectè procedatur ab eo, qui se huiusmodi iudicio prudentum, de quo ipsi constat, accommodat, in ordine ad explicandam vel iudicandam differentiam peccatorum pro tribunali sacramenti Penitentia. De reliquo regula non est fundamentalis, qualis desideratur à Theologia Magistris, qui tanquam Prudentes consulunt, & sui diversi iudicii rationem reddere debent, non remittendo iterum ad alios Prudentes. Debent item inter partes litigantes de differentia specifica posse iudicium & sententiam ferre, pronuntiando pro vna contra aliam: ergo præter iudicium prudentum aliam regulam considerare debent Theologi.

470. Secunda Regula est, illa peccata differre specie, quæ diversis dictaminibus conscientia prohibentur. Ita videtur loqui Pallav. & ex parte P. Esparæ. Verissima quidem est hæc regula, sed non est ultimata quam quarimus, ut in simili diximus, agentes de Regula Moralitatis. Quæritur enim fundamentum illius diversi dictaminis, quod debet esse in objecto. Præterea aequè ignota est diversitas specifica dictaminum, atque est objectum, & ideo quaritur ulterius, in quo consistat diversitas specifica moralis dictaminum.

471. Tertia Regula est, diversitatem specificam desumendam esse ex diversitate præceptorum formaliter talium. Ita Vasq. Laym. Pallav. Verum hæc regula reipsa non differt à priorè, & ex iisdem capitibus non satisfacit, ut consideranti patet: præterquam, quod possit esse diversitas præceptorum circa idem objectum, & ex eodem fine, quo casu non erit duplex specie peccatorum transgressio præcepti.

472. Quarta Regula vult desumendam esse diversitatem specificam peccatorum à diversa oppositione cum virtutibus seu perfectionibus quibus privant. Ita Valentia, Becanus, Bonacina, alij. Verum, imprimis hæc Regula non declarat, quomodo eidem virtuti possint diversa specie peccata opponi, vnum per excessum, alterum per defectum, ut Liberalitati Avaritia & Prodigalitas. Deinde regula remittit ad aliquid aequè obsecrum, nempe ad diversitatem specificam Virtutum aut perfectionum, & restat reddenda regula cognoscendi, in quo consistat diversitas perfectionis quæ privat detractio, à perfectione quæ privat furtum, aut temerarium iudicium, aut vulneratio, aut rapina; nam hæc peccata opponuntur eidem virtuti, nempe Justitiæ Commutativæ. Cum hæc regula coincidit alia, recurrentes ad diversos

fines. Vno verbo, vnum *diversum*, non rectè explicatur per ordinem ad aliud *diversum*, nisi hoc ulterius explicetur; quod hæc regula non præstat; sicut nec illa quorundam, recurrentes ad diversam oppositionem cum summo bono, proprio, aut proximi, cuiusmodi diversitas non consistat præcisè in circumstantijs individuantes, ut numero, intensione, extensione quoad locum & tempus. Isti inquam explicant Diversitatem specificam per hoc, quod est: *non differre merè numero aut individualiter*: Affirmativum per Negativum oppositum.

473. Omnibus consideratis, mihi videtur hæc res declaranda ad eum fere modum, quo de Honestate & Inhonestate objectiva supra philosophati sumus. Itaque

474. DICO, Regulam universionalem diversitatis specificæ peccatorum, hanc esse. Illa omnia, & sola peccata specie differunt, in quorum vnoquoque specialis ratio illud prohibendi reperitur. Porro specialis ratio tunc adest in vnoquoque, quando in vnoquoque reperitur aliud prædicatum seu formalitas, (vndeunque proveniens, sive ex objecto materiali, sive ex motivo, sive ex fine extrinseco, sive ex motivo absterrente aut neglecto, sive ex modo tendendi, &c.) propter quam expedit actum prohiberi, etiam si fingamus, alterius prohibitionem non exstare, vel in eo esse dispensatum. Pro usu Regule

Advertendum, quod ad deprehendendam hanc specialem rationem prohibendi, instituenti sit comparatio duorum peccatorum inter se; & imprimis videndum, an statim ex terminis appareat quod vnum eorum sit gravius altero, vel an hoc sit obsecrum & dubium. Si apparet statim vnum esse gravius altero, v.g. furtum aureorum mille, est ex terminis gravius furto decem aureorum, adulterium est ex terminis gravius peccatum quam violatio jejuniij, &c. tunc comparandum est id quod est gravius cum minus gravi, & videndum, vtrum si id quod est gravius, fingatur, per dispensationem esse licitum factum, an inquam adhuc superesset ratio prudenter potens movere & defacto movens legislatorem, ad alterum minus grave adhuc prohibendum: si adest, different specie: si non adest, non different specie, ut in exemplis positis. Si furtum mille aureorum per dispensationem esset licitum, non superesset ratio prohibendi furtum decem aureorum, immò esset reipsa licitum, quia cui conceditur quod est plus, est hoc ipso concessum quod est minus, contentum in illo. Econtra etiam si fingamus adulterium esse per dispensationem licitum, adhuc esset ratio præcipiendi jejuniium, ob utilitatem illius ad reprimendam concupiscentiam, ad colendos sanctos, &c. Nec est opus comparare iterum minus grave cum majori, ex terminis enim constat, quod semper in magis gravi sit ratio prohibendi quæ non est in minus gravi. Quod si non apparet ex terminis excessus malitiæ, tunc vnumquodque cum altero reciprocè comparandum est,

dum est, fingendo esse per dispensationem licitum. v. g. simplex fornicatio & inebriatio sunt peccata specie diversa: quia si fingamus fornicationem per dispensationem licere, adhuc est ratio ob quam expediat prohiberi inebriationem, nam privatio usus rationis non facile reparabilis, est malum nullo modo contentum in malo fornicationis; & e contra, si fingatur licita inebriatio, adhuc expedit prohiberi fornicationem, quia malum incertitudinis prolis, ejusdem mala educationis, &c. est malum non contentum in malo inebriationis. Quod si denique in duorum comparatione, non potest clare deprehendi hujusmodi separabilis ratio prohibendi, tunc erit dubium an differant specie, & poterit utrumque oppositum esse probabile. Nunc ut usus Regulae magis appareat, adhuc pluribus exemplis eam applicabimus, & sic erit sufficienter probata regula, constabitque eam à regulis aliorum, paulò antè relatis, non differre, nisi quòd explicet illas. Itaque ex nostra Regula

475. Inferitur primò, non differre specie desiderium merum rei alienæ, & furtum reale: nam licet opponantur diversis præceptis, vnum præcepto decimo decalogi, alterum septimo, & tam naturali, quàm divino, & humano, quia tamen omnia hæc præcepta eundem finem habent, ut quisque tranquillè & securè rebus suis frui possit &c. ideo, si, non obstantibus incommodis quæ ex licito furto sequerentur, adhuc fingamus licitum esse furtum prout opponitur legi naturali, nulla remanet ratio prohibendi desiderium merè internum: ex hoc enim nullum incommodum timeri potest ultra illa, quæ ex licentia furti consequentur.

476. Inferitur 2. Furtum & Rapinam differre specie, quia in quovis invenitur ratio prohibendi adhuc permanens, etiam si alterum fingatur per dispensationem licere. Etiam si enim fingamus licere Rapinam, quam soli potentiores exercere possunt respectu debiliorum, adhuc furtum, hoc est clandestina attractatio, quæ etiam à debilioribus fieri potest, haberet in se rationem ut prohiberetur, propter incommoda præponderantia commodis, quæ ex illius licentia sequerentur. E contra etiam si furtum fingatur licitum, adhuc supersunt timenda specialia incommoda præponderantia, quæ ex licentia rapinæ timenda essent: & in hac diversitate & separabilitate incommodorum impediendum felicitatem humanam, fundantur illa diversa dictamina rationis, quæ pro regula diversitatis specificæ assignavit secunda sententia.

Inferitur 3. Habentem votum Castitatis, duplex specie peccatum committere fornicando, & triplex se polluendo. Nam etiam si fingamus votum esse dispensatum, ita ut non amplius obligetur virtute religionis, adhuc est prohibenda fornicatio & pollutio; & e contra etiam si fingamus licitam esse fornicationem & pollutionem, si tamen quis sponte se voto astrinxisset ad absti-

nendum, ex motivo religionis, adhuc esset inlicita violatio voti, quia ex terminis patet vota servanda esse, etiam facta in materia secundum se licita, ut patet in voto conjugum. Denique si fingamus pollutionem esse dispensativè licitam, adhuc prohibenda esset fornicatio, quia pollutio licita impediret quidem prolis generationem, sed non redderet prolem incertam & perversam educationem, sicut fornicatio.

477. Inferitur 4. Specie differre furtum, detractionem, homicidium, etiam si videantur eidem virtuti opponi. habet enim Justitia diversas perfectiones ex obligatione exercendas, quarum si una per dispensationem tolleretur, v. g. si læsio in bonis fortunæ licita fieret, adhuc esset ratio prohibendi detractionem, & servandi illam famam, quia incommoda quæ ex licita detractione nascerentur, non continentur in licentia furti, nec e contra; idem dic de bono corporis, comparatis cum bono famæ & fortunæ ut consideranti facile manifestum erit.

478. Inferitur 5. Omnes blasphemias, quantumvis contra diversa attributa divina, etiam cognita ut talia, esse ejusdem speciei. Ratio est, quia non potest fingi licita blasphemia contra ipsum attributum Dei, ita ut adhuc sit ratio prohibendi blasphemiam contra aliud attributum.

479. Inferitur 6. Specie differre pollutionem, sodomiam, & bestialitatem. Nam in singulis his speciebus est ratio prohibendi non contenta in ratione prohibendi cæteras, ob diversa damna quæ ex talium licentia nascerentur, & impedirent felicitatem humanam. Licentia pollutionis v. g. minueret affectum ad usum conjugalem, & impediret generationes, ipsasque generationes redderet proli nocivas. Sodomia, quæ suâ feditate naturalem ingerit horrorem, ideo non ita est secundum naturalem propensionem sicut pollutio, ideo ejus licentia non impediret quidem proli tantum detrimentum, sed à medio tolleretur verecundiam, & reverentiam, quæ inter homines ejusdem sexus est necessaria, ad quam conservandam meretur specialiter prohiberi, independenter à prohibitione pollutionis nudæ. Bestialitas, quam adhuc magis abhorret natura, meretur iterum ex alio capite prohiberi, quia ejus licentia transformaret affectum humanum in bestialem, cum ingenti præjudicio illorum bonorum, quæ natura intendit per inclinationem naturalis inclinationis hominis erga hominem. Scio, quosdam RR. hanc triplicem speciem cum Card. Pallavicino non explicare aliter, quàm dicendo, ideo esse diversas species, quia ab omnibus communissimè apprehenduntur diversa scelerata, contenta in his peccatis, sed acquiescere non possum: nam vel apprehenduntur solum scelerata diversa physice, vel diversa Moraliter. Primum non sufficit, alioquin specie differrent bestialitates pro diversitate Bestiarum (quod hi ipsi negant) quia non minus specie differret equus à vacca, quàm ab homine. Secundum reddit pro-

natione, quod est in questione, vt hi ipsi RR. prius alijs obiecerunt. Dicamus ergo, quod illa diversa omnium apprehensio feratur in diversa huiusmodi præiudicia ab invicem separabilia, & ideo per diversas & ab invicem independentes prohibitiones erant cavenda.

480. Obijcies. Nostra Regula non potest applicari Odio Dei & Odio proximi, quæ sunt peccata specie diversa: nam licet fingi possit licentia habendi odium proximum, & tunc adhuc superesset ratio prohibendi odium Dei, non videtur tamen e contrario posse fingi licitum odium Dei, hoc enim idem esset ac fingere, quod Deo placeat odium sui, videtur autem impossibile fingi per hypothesein vitalem Deo placere odium sui, nam hocipso fingeretur Deo placere omnia, quæ quis ex odio Dei vellet facere, v. g. peccare: ergo fingeretur peccata placere Deo, sique iam fingerentur peccata non esse peccata, quia formalitè tollitur ratio peccati per hoc quod placeat Deo.

481. Respondeo, in Odio Dei comparato cum odio proximi, & quavis alia specie, regulam alter in æquivalenti applicari posse, fingendo per vitalem hypothesein, quod sit impossibile odium Dei, eo quod Deus illud non possit permittere, aut quod homo non possit in Deo apprehendere aliquid odio dignum, aut quod homo semper clarè perscipiat, se non posse quidquam mali inferre Deo &c. adeoque fingendo, etiam esse impossibilia illa mala ad quæ cavenda lex naturæ prohibet Odium Dei, adhuc remanent possibilia illa mala quæ sequerentur si liceret odisse proximum, & sic de alijs: ergo adhuc esset ratio prohibendi Odium proximi ad cavenda specialia mala, non contenta in malis illis, ad quæ cavenda prohibetur odium Dei, & quorum diversitas facilè apprehenditur & cognoscitur, quamvis explicari à quolibet non possit, quod in pluribus alijs contingit. Et hæc in hac obscura questione sufficiant, in qua libenter ab alio meliora edocebor.

CONTROVERSIA VII.

Vndenam desumenda sit Distinctio Numerica peccatorum.

482. Duplex est Radix, sive Fundamentum, de quo dubitatur, quandonam sufficiat ad diversificanda numero peccata, in ordine ad obligationem explicandi numerum in Confessione; quod addo, quia Theologus non debet multum sollicitus esse de resolvenda questione in alio sensu, qui videtur vel ad considerationem physicam pertinere, vel facere questionem de nomine. Vnde nulla mihi controversia erit cum P. Azorio & P. Suarez aliisque nonnullis, qui docent, quod qui vno impetu & designatione ac actu continuato occidit decem homines, debeat quidem numerum occisorum explicare in Con-

fessione, sed tamen non commiserit nisi vnum peccatum, quia non posset cum veritate dicere: *feci homicidium Decies*: sed bene: *occidi Decem*. Duplex, inquam, radix seu fundamentum est, vnde potest ejusmodi Multiplicatio Numerica desumi: Prima radix est, Multiplicatio Objecti, seclusa multiplicatione actus, vt in exemplo allato de homicidio. Secunda est Interruptio actus, stante unitate objecti. hæc autem Interruptio iterum tribus modis contingere potest. Primò, retractando Voluntatem peccaminosam, deinde iterum in eandem relabendo. Secundò, non quidem positivè retractando, sed tamen voluntariè desistendo ad tempus ab illa voluntate, applicando deliberatè animum ad alia. Tertiò, non quidem deliberatè desistendo, sed determinatione & avocatione ad alia objecta, à causis extrinsecis proveniente, v. g. per indeliberatam distractionem, per supervenientem somnum, aut ebrietatem.

483. Quaritur nunc primò, & circa primam radicem, an inde multiplicentur peccata in ordine ad confessionem, quidquid sit, an sit vna numero malitia propter unitatem actus. Negant aliqui: & imprimis Ledesma in *summa de Pœnit. lib. 1. c. 37.* docet, Vnicum Peccatum commissurum eum, qui vna deliberatione integro Mense vel Anno non recitaret Horas Canonicas. Zanardus, magis se explicans, 1. p. *Directorij de Sac. Pœnit. c. 18. §. quinto loco*; docet, eum, qui cum famina per totam noctem plures copulas habuit, non teneri exponere in Confessione, quot vicibus eam carnaliter cognoverit, si non fuit interruptum opus aut intentio, sed sufficere, si dicat: *Feci, quod potui*. Idipsum docent alij Summistæ apud P. Andreæ de Mendo *dissert. 2. q. vii. n. 3.*

484. Verùm, propter horum Autoritatem non est recedendum à communi Sententia, docente, Numerum esse explicandum, si quis vnà deliberatione & actu occidit plures homines, habet plures copulas, committit vno calore iræ plures Blasphemias, vnà detractioe detrahit pluribus. Pro qua sententia stat sensus Fidelium, & qui timorata conscientia sunt, solent se de Numero accusare, quantum recordantur. Ratio alia non redditur, nisi quod sicut in vno indivisibili actu, æquivalente tamen duobus specie distinctis, potest contineri duplex species peccati, ita in vno indivisibili actu, æquivalente pluribus Numero actibus, poterunt contineri plura peccata Numero distincta, in ordine ad obligationem confitendi.

485. Huic tamen doctrinæ obijcitur satis difficulter paritas desumpta ex læsione Bonorum Fortunæ. Nam in sententia negante, debere explicari circumstantias Aggravantes, qui furatur centum, non tenetur numerum hunc explicare, sed satisfaciet dicendo: *accepi Magnam Summam*: vnde subsumitur: atqui in tali summa non minus continentur plures Graves Quantitates &

F f 3

Læsiones,

Læsiones, quantum singulae sufficerent ad Mortale, quam in casibus allatis plura homicidia, copulae, &c. Ergo si in furto non sunt explicandae, nec erunt explicandae in casibus allatis.

486. P. Andreas Mendo videtur admittere omnimodam paritatem, & non minus esse exprimendam quantitatem laesionis in Bonis Fortunae, quam numerum Occisorum, Blasphemiarum, Copularum &c. Verum, contraria sententia est communis apud eos, qui negant esse explicandas circumstantias Aggravantes. Itaque

487. Communis responsio est, assignans hanc disparitatem, quod singuli Aurei de se sint indifferentes, ut vel constituent objectum totale furti seorsim ablati, vel parziale, si per actionem furis jungantur. Verum nemo non videt, posse hoc ipsum de occisione plurium dici. Nam occisio unus est indifferens ut jungatur cum occisione alterius per actionem occisoris. Quapropter aliqui Recentiores melius exprimunt disparitatem, dicendo, quod bona fortuna semper sint capacia augmenti, & eodem modo damna eorundem, & quidem in eodem genere: Econtra conservatio vitae, in suo genere est summum bonum, & consequenter privatio vitae est summum malum in suo genere, & ideo continebit rationem malitiae & injuriae totalem, respectu ejusdem subjecti indivisibilis, etsi posset constituere tanquam pars integram cladem hominum.

488. Mihi videtur paulo aliter declaranda disparitas, eaque petenda ex Natura Objectorum. Aliqua enim sunt, quae ita sunt capacia multiplicationis, ut eorum multiplicatio seu augmentum, sit vel à Natura, vel ab hominum usu, aut naturali impulsu, ordinatum tanquam Medium ad alium finem melius obtinendum: Alia vero non item; quorum multiplicatio est prorsus per accidens; & ideo non dicuntur proprie *Recipere Augmentum*, sed puram multiplicationem, quia non sunt communiter ordinata ad unum. Prioris generis sunt Bona fortuna, quae recipiunt aestimationem, majorem & minorem in ordine ad illum finem, ad quem melius obtinendum est instituta rerum aestimatio, functio, & commutatio. Ejusdem generis sunt v. g. oscula & tactus impudici, qui ex communi consuetudine, & naturali propensione, solent magis minusque multiplicari in ordine ad obtinendam copulam, quae habet rationem finis. Item multiplicatio percussorum ordinari solitarum ad augendum dolorem in eodem supposito: item pluralitas horarum Canonicarum praescriptarum pro uno die. Et horum multiplicationem non est necesse explicare, si fiant una animi deliberatione. Posterioris generis sunt Bona Famae, corporis, & vitae; item plures copulae, plures blasphemiae: quapropter, qui una detractioe pluribus graviter detraxerit, vel uni apud plures, item qui plures blasphemias uno impetu effuderit, plures occiderit, mutilaverit &c. tenetur

Numerum explicare, quantum illi confiteretur, ita tamen ut Unitatem physicam actus etiam exponat, alioquin non satis exponeret individuationem actus. Sicut enim, qui decem vicibus acciperet summam gravem, quae omnes simul facerent centum florenos, non satis explicaret individuationem actuum, & multiplicationem, dicendo precise: furatus sum centum florenos, sed deberet dicere: se accepisse decem actibus, & Semper Summam Gravem, & econtra, si uno actu centum acciperet, non satis explicaret, dicendo, se gravem summam accepisse (posset enim accepisse per plures veniales ablationes) sed deberet dicere: se una vice accepisse summam gravem; ita qui una actione tres occideret destitutus, non videbitur satis exposuisse summam peccati individuale, dicendo; occidi tres: sed deberet dicere: uno actu occidi tres destitutos: alioquin Confessarius formabit iudicium de tribus diversis actionibus, quia communiter solent esse disparata. Quod si praxis seu Penitentium, seu Confessariorum alia est, illa defendi potest probabilitate contrariae sententiae: spectata tamen ratione, autoritate, & consequentia doctrinae, videtur dicendum ut diximus: & in re ipsa ita sentit P. Andreas Mendo, & plures apud ipsum. Et haec circa primam Radicem. Circa secundam Radicem,

489. Quaritur nunc 2. Vtrum retractatio prioris actus semper sufficienter interrumpit actiones, ut multiplicentur peccata. Regulariter sufficienter interrumpi. Ratio est, quia huiusmodi retractatio facit, ut prior voluntas nec formaliter, nec virtualiter, nec moraliter permaneat & influat in actum subsequenter, sed nova voluntate opus sit.

Dixi regulariter. Si enim revocatio sit tacite conditionata tantum, & non absoluta, & interruptio brevis, qualis etiam in alijs actionibus moraliter continuis solet intervenire, erit moraliter una continua actio. v. g. si quis ludat ludo prohibito, vel legat librum prohibitum, & jam volens finire, invitatur iterum à socio ad pergerendum, si pergat, & interruptio non fuit maior, quam soleat quandoque huiusmodi lusus aut lectio per confabulationem, aut haustum interrumpi, cum vnicuique numero peccatum, & satis erit dicere: legi semel librum prohibitum. Ita censent Layman, Lessius, Filiucius, Lugo, afferens aliud exemplum: Si quem pugnus cederet, & à pulsando cessares nonnihil, animo non amplius percutiendi, pulsatus tamen verbis contumeliosis de novo lacesseret, & tu pariter ad pulsandum redires, satisfaceres dicendo: te aliquem semel pugnus excepisse. Colligit hoc Lugo ex simili: si quis die jejuniij sumptu canam statueret non amplius comedere, sed praeter expectationem inferretur cibus valde gratus, comedendo denuo, non censeretur bis in die comedisse, sed canam continuasse, quia voluntas finiendi fuit tacite conditionata; nisi novus cibus superveniat.

490. Quæritur 3. Quanta debeat esse interruptio per voluntariam animi ad aliud obiectum conversionem, sine revocatione prioris actus. R. Hoc desumendum esse à communi modo operandi hominum, secundum diversitatem actuum, quarum aliqua patiuntur maiorem interruptionem physicam, alia minorem, ut tamen adhuc moraliter censeantur esse continuæ: v.g. quando inter Missarum solemniam fit Concio etiam per horam, & ibi Officialis attendit, immò etiam obdormiscit, adhuc censetur actio continuari moraliter: e contra, si quis die jejuniij, postquam pro cenâ tantum sumpsit, quantum sufficit, si inquam, tunc avocatus aliò per horam aut mediam interrumpet comestionem, non posset, salvo jejuniò ad comedendum redire; bene tamen, si avocatus aliquantisper cum alio loqueretur, aut litteras legeret, ut observat Card. de Lugo: d. 16. de Pœnit. s. 14. n. 142. nam

tanta interruptio solet etiam fieri, quando cibi tardius inferuntur vnus post alium. Ad hujusmodi exemplorum normam de pluribus alijs iudicandum est, ut in exemplo communi, quando quis animo occidendi alium domo egreditur, arma comparat, inimicum per aliquot dies quaerit, si interea aliquoties dormiat, comedat, litteras scribat &c. censetur vnum peccatum continuatum commisisse, & satisfaciet dicendo: se occidisse hominem. E contra, si hodie statuat occidere inimicum post mensem, & interea nunquam aut raro cogitans, nec ad hunc finem media comparans, si post mensem occidat, non vnum sed duo peccata commisisse censetur, vnum purè internum, alterum exterius consummatum. Et hæc sufficiant de hac questione, in qua communis hominum sensus & vltus plus valere debet, quàm scrupulosa consideratio scholastica.

CAPUT II.

DE PECCATO HABITUALI.

CONTROVERSIA I.

In quonam consistat ratio Peccati Habitualis, remanentis post transactum Peccatum Actuale.

§. PRIMVS.

Referuntur Tres Sententiæ.

491. Prima tribuitur Gregorio Ariminesi, quod Macula Habitualis consistat in Habitu vitioso, relicto ex peccato præterito.

Dicendum tamen est, peccatum Habituale esse realiter distinctum ab Habitu Vitioso. Probatur 1. Habitus vitiosus relicto ab actu præterito, potest manere in homine iustificato, & liberato à peccato habituali: ergo potest vnum ab altero separari: sed quæ possunt separari sunt realiter distincta. Ergo.

492. Respondebis, Justificationem non fieri sine actu retractionis, & per hunc actum destrui habitum, & peccatum habituale. Sed contra primò. Posset Justificatio fieri divinitus absque illo actu retractionis, ut dicitur in Tract. de Pœnit. atqui tunc non destrueretur habitus vitiosus, & tamen destrueretur peccatum Habituale. Contra 2. Quando homo retractat peccatum per actum attritionis, vel destruitur habitus vitiosus vel non destruitur. Si primum: ergo per solam attritionem homo iustificaretur,

quia destrueretur peccatum habituale, quod est erroneum. Si secundum: ergo homo non iustificabitur per Sacramentum Pœnitentiæ cum sola Attritione; quia tunc non destrueretur habitus: nisi velis fingere miracula inaudita, & incredibilia, nempe, quod Deus destrueret habitum vitiosum sine omni actu contrario.

493. Probatur Conclusio 2. Si Deus suspenderet omnem concursum ad productionem habitus vitiosi, adhuc daretur peccatum Habituale, remanens ex peccato præcedente, neque enim hæc suspensio concursus esset condonatio culpæ commissæ, quod iterum sine fundamento fingeretur.

Secunda Sententia tribuitur Scoto, Peccatum Habituale consistere in deputatione seu ordinatione divina libera peccatoris ad pœnam propter culpam præteritam.

Dicendum tamen est, neque in hac deputatione consistere peccatum Habituale.

494. Probat aliqui cum Vasquez hoc modo. Multi prædestinati peccant quandoque mortaliter,

mortaliter, & in peccato habituali inde relicto aliquamdiu perseverant: atqui prædestinati non deputantur ad ullam poenam æternam: immò contingere potest, ut ne quidem temporalem incurrant, si lucentur indulgentias: ergo Peccatum Habitale non consistit in huiusmodi deputatione.

Ad hoc tamen argumentum respondere possent Scotista, illos deputari ad poenam æternam conditionatè, si sine applicatione mediocrum iustificantium decesserint à vita. Neque refert, non dari in Deo formaliter Decreta conditionata, satis enim est, dari æquivalenter & virtualiter seu radicaliter, hoc est; in ipso præsentis Decreto Prædestinationis cognoscit Deus, quid ipse esset facturus, si homo talis sine iustificatione decederet, quòd nempe esset eum damnaturus. & hæc esset illa deputatio Scotistica.

495. Probatur ergo Conclusio. Deputatio divina absoluta ad poenam, non fit præcisè propter peccatum præteritum, sed quia homo non fuit ab eo iustificatus: deputatio verò conditionata fit sub hac conditione: nisi fuerit à peccato iustificatus: atqui hominem non esse ab illo iustificatum, est hominem existere in peccato habituali: ergo ideo deputatur ad poenam, quia habet peccatum habituale: ergo peccatum habituale est aliquid præsuppositum ad divinam deputationem.

496. Tertia Sententia quorundam fuit, Peccatum Habitale consistere in quadam prava qualitate, relicta à peccato, quæ sit contraria Naturæ Rationali, & per quam redditur homo formaliter exosus Deo, sicut contra Gratia sanctificans est qualitas supernaturalis, quæ reddit hominem pulchrum, & amabilem Deo. Sententiam hanc jam antiquatam paucis ab hinc annis restituere quidam conati sunt, sed irritò conatu.

Dicendum, Peccatum Habitale non consistere in huiusmodi qualitate. P. Arriaga probat Conclusionem ex eo, quia cum ejusmodi qualitas non sit formaliter operatio nostra, sed aliquid quasi mortuum, non potest hominem reddere formaliter aversum ab objecto honesto, & adhaerentem objecto inhonesto. Verum hoc nihil urget. Non enim requiritur in horum authorum sententia, ad peccatum habituale; ut sit formalis averfio, sed tantum ad peccatum actuale: sicut licet Gratia actualis consistat in aliqua operatione nostra, sive intellectus sive voluntatis, Gratia Habitualis tamen non consistit in huiusmodi operatione, sed in qualitate quasi mortua, juxta phrasin P. Arriagæ.

497. Urget tamen Arriaga, & negat paritatem. etenim bonitas honesta potest reperiri non solum in operatione, sed in ipsa etiam substantia: sic Deus secundum suam substantiam est honestissimum objectum, sic etiam Angelus; huiusmodi etiam est Gratia habitualis. Econtra verò in malitia morali id non potest fieri,

quia entitates omnes in se bonæ sunt physice, & non possunt concipi ut malæ, nisi respectu ad subiectum, cui vel physice disconvenientes sunt, (quæ tamen disconvenientia non pertinet ad genus moris) vel sunt disconvenientes moraliter, hoc non potest concipi, nisi per voluntariam hominis à ratione deviationem.

In hac responsione confunditur honestas inhonestas objectiva cum formali. Deus & Angelus sunt objectum honestum objectivè, hoc est, honestè amabile, poena autem inferni non est honestè eligibilis ab homine. Eodem modo (abscent ad veritatem) qualitas relicta à peccato, non est honestè eligibilis: & licet ipsa non sit formaliter averfio aut amor objecti inhonesti, quantum tamen habet intrinsecum respectum ad peccatum præteritum, posset intelligi esse quadam turpitudine physica animæ, propter quam Deus esset averfio ab homine, sicut Gratia sanctificans producta in homine etiam absque omni actu bono, est quadam physica pulchritudo animæ, propter quam Deus homini bene vult.

498. Probatur ergo aliter Conclusio. Conclusa per conceptum omni huiusmodi deputationem, præcisè ex eo, quòd intelligatur homo peccasse, & pro peccato nec satisfecisse, nec illi gratis esse condonatum, intelligitur homo habitualiter maculatus: ergo frustanea est qualitas superaddita. Probatur antecedens. Evidens est, hominem post peccatum manere habitualiter maculatum & dignum odio: sed non est evidens, dari in peccato virtutem producendi huiusmodi qualitatem: neque hæc ab ullo assereretur, nisi supponeretur dari peccatum Habitale: ergo male infertur peccatum Habitale, ex virtute peccati actualis ad producendam qualitatem vitiosam: ergo non potest Peccatum Habitale constitui in huiusmodi qualitate, sed conceptus existens antecedenter ad huiusmodi qualitatem.

499. DICES: hoc argumentum est simile illi, quod fieri solet contra Relationem Modalem prædicamentalem, quæ tamen iam incipit quibusdam valde placere. Sicut ergo isti Modorum Multiplicatores dicunt, scilicet omni modo superaddito vnum pariterem alteri fore similem alteri albo *fundamentaliter*, non autem *formaliter*, ita pariter ad argumentum factum responderi posset, seclusa illa qualitate vitiosa fore quidem hominem peccatorem *fundamentaliter*, non autem *formaliter*.

500. Sed contra. Præterquam quòd illius sententiæ de Modo Relationis, non sit magis probabilitas intrinseca, eâ tamen pro nunc permixta, non est paritas pro casu nostro: disputatur desumitur ex fundamento illius Sententiæ, nempe quòd ille Modus Relationis, tanquam vinculum omnium partium universi, requiratur tanquam ultimum complementum pulchritudinis universi. Pulchritudo autem consistit in aliquo positivo, & quidem (ut huius Modi Patrum volunt) in aliquo indivisibili reducens plura ad unum.

quam vitare. At verò turpitudine peccatoris non est cur consistat in aliquo positivo complemento, sed potest consistere in privatione pulchritudinis, hoc est, alicujus entitatis incompossibilis cum peccato, prout in progressu magis patebit.

§. II.

Rejiciuntur due alie Sententie.

501. *Quarta* Sententia vult, Peccatum habituale adæquatè consistere in negatione retractationis cum præteritione peccati, seu: esse peccatum præteritum non retractatum. Sed hæc sententia rejicitur ex jam dictis. Potest enim divinitus remitti peccatum sine ulla retractatione, quo casu adhuc esset hoc totum; peccatum præteritum non esse retractatum; nec tamen existeret Peccatum Habitualè. Deinde potest peccatum retractari, & tamen non condonari; quo casu existeret peccatum habituale; & non existeret: peccatum non esse retractatum.

502. *Quinta* Sententia est quorundam Thomistarum, Peccatum Habituale consistere adæquatè in privatione Gratiæ sanctificantis. Rejicitur tamen primò. Peccatum Veniale habituale non consistit in privatione Gratiæ sanctificantis, quia cum Gratiæ existere potest, ergo conceptus Genericus peccati habitualis non potest consistere in privatione gratiæ. Rejicitur 2. In statu puræ naturæ si homo peccasset, etiam contraxisset peccatum habituale: atqui illud non fuisset adæquatè privatio Gratiæ sanctificantis: Ergo non omne peccatum habituale est privatio Gratiæ sanctificantis. Minor probatur. Eo modo quo in statu puræ naturæ daretur privatio Gratiæ (sive dicatur esse privatio propriè dicta, sive negatio) eo inquam modo daretur illa privatio in homine qui nunquam peccasset: Ergo &c. Rejicitur 3. Si Peccatum Habituale consisteret adæquatè in privatione Gratiæ, tunc qui mille mortalia commississet, vnicum haberet peccatum habituale, quale etiam haberet, qui vnicum mortale commississet, quod est absurdum. Sequela probatur. Nam privatio Gratiæ semper est eadem: non enim se habet ad gratiam sicut privatio lucis ad lucem, cum quâ in gradu remisso conjungitur: Nam privatio Gratiæ prout constituit peccatum habituale, excludit omnem Gratiam: ergo ut sic non suscipit magis & minus. His ergo sententijs obiter rejectis restant duæ celeberrimæ, ambar valde probabiles, si rectè intelligantur.

§. III.

Fertur judicium de sexta Sententia.

503. *Sexta* Sententia, ante hac celebris, aliter explicuit Peccatum Habituale Mortale, & aliter Veniale. Quoad veniale convenit fere cum sententia inferius ultimo loco tradenda: quoad

Mortale dixit consistere in privatione Gratiæ non quomodocunque, sed ut dependente à peccato præterito, sive, ut connotante peccatum præteritum tanquam causam. Hanc sententiam tenent Cajetanus, Capreolus, Medina, Sotus, Ledesma, Bellarminus, Valentia, Toletus, Azor, Martinus Esparza. Eam pluribus impugnârunt Card. de Lugo *disp. 7. de Pœnit. s. 2. & 3.* Oviedo, Arriaga. Priores duo putant, ultra privationem Gratiæ & peccatum præteritum, adhuc aliam privationem includendam esse, prout in ultima sententia declarabitur, Arriaga verò existimat, privationem Gratiæ nullo modo includi in peccato habituali Mortali. Incipiendo ab hoc ultimo

504. *DICO*, privationem Gratiæ Sanctificantis esse partem constitutivam peccati Habitualis Mortalis. Probatur, supponendo sententiam inferius tradendam, nempe Gratiam habituale esse formam adæquatam Justificationis, impossibilem cum peccato Mortali; quo supposito sic arguuntur. Illud est constitutivum peccati Habitualis, quo solo non posito, positis quibuscunque alijs, non est positum peccatum habituale: sed solâ privatione gratiæ non posita, positis quibuscunque alijs, non est positum peccatum habituale: ergo est constitutiva illius. Major propositio est Regula cognoscendi constitutiva, quam omnes RR. admittunt, saltem eorumque, quod fateantur eam non posse verificari nisi de constitutivis, quamvis aliqui existiment, eam non esse omnibus constitutivis applicabilem, adeoque non satis idoneam, & univalem. Minor propositio declaratur. Non posita privatione Gratiæ ponitur formalissimè Gratiæ: sed posita gratiâ, quibuscunque alijs positis, non est positum peccatum habituale: ergo non posita privatione Gratiæ non est positum peccatum habituale. Minor probatur. Gratiæ est forma adæquatè Justificans hominem, & denominans sanctum, amicum Dei, dignum amore, & non odio, ut nunc suppono. Sed posita formâ adæquatâ in subiecto, quibuscunque alijs positis vel non positis, est positus effectus formalis. Vterius, effectus formalis *Justificati, Sancti, amici Dei &c.* formaliter excludit peccatum habituale Mortale, à quo denominatur homo peccator, *injustus, inimicus Dei, dignus Odio &c.* ergo posita Gratiâ sanctificante formalissimè excluditur peccatum habituale: atqui per Gratiam non excluditur formalissimè nisi privatio Gratiæ: ergo privatio Gratiæ est constitutiva peccati habitualis.

505. *Dices*. Posito peccato præterito, & negatione condonationis divinæ, homo est habitualiter peccator, etiam si per impossibile haberet Gratiam sanctificantem: Ergo falsum est, quod omnibus alijs positis non esset positum peccatum habituale. R. In Sententia docente, quod privatio Gratiæ sit ipsum Decretum Dei nolendi dare Gratiam, in hac inquam Sententia hypothesis est inepta, & manifestè inutilis, quia Decretum non condonandi, est formalissimè de-

G g

cretum

cretum non dandi Gratiam, in pœnam peccati præteriti: Si enim Deus vellet dare Gratiam, aut noller eam negare in pœnam peccati præteriti, jam condonaret peccatum præteritum, vt declarabo, acturus de condonatione extrinseca: ergo in facta hypothefi, poneretur formaliter simul Gratia & privatio Gratiæ.

Verum abstrahendo ab hoc, aliter respondeo: Negando antecedens: Sicut enim, si per impossibile sine vlla condonatione poneretur condigna satisfactio, formalissimè tolleretur peccatum habituale, & ideo negatio condignæ satisfactionis est pars constitutiva peccati habitualis, vt dicemus: ita si per impossibile poneretur Gratia sanctificans, sine vllò decreto condonativo, tolleretur peccatum habituale, & omne jus ad odium.

506. Videndum nunc est, an Peccatum Habituale consistat adæquatè in Privatione Gratiæ, vt connotante peccatum præteritum (prout volebat sententia sexto loco relata) vel an aliquid superaddendum sit. Referam tamen prius Argumenta aliorum, quibus hæcenus illa sententia oppugnata fuit, & conabor ostendere modum ea dissolvendi.

507. Impugnari solet primò. In statu puræ Naturæ, si homo non fuisset elevatus ad finem supernaturalem, adeoque Gratiæ sanctificantis proximè incapax fuisset, tunc si peccasset, incurrisset peccatum habituale non minùs quàm in statu Naturæ Elevatæ: atqui tunc non exstisset privatio Gratiæ vt dependens à peccato præterito, quia independentè ab illo eodem modo exstisset: neque enim, si homo in illo statu non peccasset, Gratiam supernaturalem adeptus esset: ergo in illo statu peccatum habituale aliquid præterea inclusisset: Ergo illud ipsum includet etiam in præsentis statu.

508. Ad hoc Argumentum, quod est ferè principale, respondet P. Esparza, quòd in statu puræ Naturæ esset aliud peccatum habituale, quàm est in statu elevationis: In genere autem (inquit) peccatum habituale est privatio formæ disponentis perfectè ad vltimum finem unicuique præfixum. itaque sicut in statu elevationis dispositio habitualis ad vltimum finem, est Gratia supernaturalis (quæ secundùm hunc Authorem non differt à Charitate) ita in statu puræ Naturæ dispositio habitualis ad vltimum finem, esset dispositio habitualis dilectionis Dei Naturalis.

509. Verùm hæc Responsio mihi non videtur sufficiens. Nam habitualis dispositio naturalis ad amorem naturalem Dei, consisteret in facilitate diligendi Deum, acquisita per frequentatos actus: neque potest aliud assignari, quia non daretur in illo statu ullum donum supernaturale: atqui in illo statu non consisteret peccatum habituale in privatione huiusmodi habitus naturalis acquisiti: Ergo neque consisteret in privatione dispositionis habitualis ad dilectionem Dei. Minor probatur. Si consisteret in

privatione illius habitus naturalis, vel consisteret in privatione alicujus certæ, & determinatæ intensiōis, vel in privatione omnium graduum totius habitus: uestrum dici potest. Non potest: tum quia hac ratione non posset homo contrahere peccatum habituale, quàmvis non pervenisset prius ad illam intensiōem; quia defectus illius intensiōis ante peccatum non penderet à peccato. tum quia sequeretur, quòd qui haberet habitum intensiorem, quàm cui opponitur peccatum, sequeretur, inquam, quòd talis peccando non contraheret peccatum habituale, quia non expelleret intensiōem oppositam peccato habituali, sed solum excessum. Sed neque secundum dici potest. Nam habitus naturalis non expellitur totus simul vno actu contrario: ergo peccando non contraheretur peccatum habituale, quia non induceretur privatio totius habitus. Quidquid tamen sit de responsione P. Martini,

510. Pro solutione Objectionis, Adverto 1. Eiusdem rei privationem, quæ modò pendet à causâ A. posse postmodum pendere à causâ B. ita vt ab vtraque pendeat tanquam à causâ materiali totali, hoc est, quarum vnaquæque sufficiens est absente alterâ inducere huiusmodi privationem. In exemplo. Sit aliquis, qui defectu careat omni beneficio Ecclesiastico, absque omni culpa, sed quia v. g. nullius acquirendi occulio fuit. Is ipse committat deinde delictum, vel incidat in defectum animi vel corporis, cui sit annexa irregularitas & privatio omnium Beneficiorum: ecce! privatio beneficiorum incipit pendere ab alia causâ totali, licet jam ante ea alia causâ exstiterit, & pergeret exstiteret, etiam si irregularitas non supervenisset.

511. Adverto 2. Et recole, quòd dixi in primo libro de Deo, nempe Deum in suo præsentis decreto cognoscere, quid ipse facturus fuisset in alijs circumstantijs, sub hac vel illa conditione, v. g. quid facturus fuisset, si hominem in statu puræ Naturæ reliquisset: Vnde infero econtrario, si Deus defectu hominem in statu puræ naturæ reliquisset, cognovisset tunc in suo decreto, quid facturus fuisset, si hominem elevasset ad statum supernaturalem, & homo peccasset.

512. Adverto 3. Quòd defectu, quando homo successivè, sine vlla intercedente iustificatione, committit plura peccata mortalia, quòd, inquam, non solum primum, sed etiam subsequenti peccata causent suo modo privationem gratiæ, ita vt privatio gratiæ à singulis pendeat moraliter, quatenus, etiamsi primum peccatum non exstisset, secundum sufficienter expulisset gratiam, & sic de cæteris. Nunc ergo

513. Ad Objectionem responderi posset, negando, quòd in statu puræ Naturæ carentia gratiæ in peccatore, non penderet saltem virtualiter à peccato in illo statu commissio: quia nunc Deus negaret quidem Gratiam ex causis ab quas

noluisse hominem elevare, sed in illo ipso decreto, ejusque tendendi modo, cognosceret, quod si hominem elevallet ad statum supernaturalem, adhuc huic peccatori denegaret gratiam sanctificantem, propter peccatum commissum, sicut defacto, quando homo superaddit peccatum peccato, Deus ita negat gratiam, ut si primum peccatum non existisset, adhuc gratiam negaret propter secundum, & in privatione hoc modo pendente à peccato precedente, consistit peccatum Habituale.

514. Obijcitur 2. Qui commisit plura aut majora peccata, habet etiam plura aut majora peccata habitualia: atqui habet æqualem privationem Gratia cum eo, qui minus peccavit: quia uterque omni gratia privatus est; item qui commisit novum mortale, habet novum peccatum habituale, & tamen non habet novam privationem gratia: ergo debet peccatum habituale in alio consistere. Ad hoc argumentum jam supra responsum est, eo efficaciter probari, quod peccatum habituale non consistat in Privatione Gratia quomodocunque, sed, ut dependente à tali peccato; quidquid superaddat hanc dependentiam, sive respectum transcendentalem, sive ipsum peccatum præteritum in ratione præteriti, quæ erit controversia philosophica.

515. Verum, juvat audire responsionem P. Esparza, quæ non obscurè approbat ea, quæ ego ad priorem objectionem respondi. Omnia, inquit, peccata lethalia, quæ unusquisque committit non interpositâ justificatione, perseverant habitualiter per eandem Gratia privationem: quia hæc privatio ab omnibus illis & singulis inducitur in genere causæ demeritoria. Vnde tot & talia unusquisque habet peccata habitualiter permanentia, quor & qualia actualia committit antequam justificetur; quia Deus ratione eorum omnium & singulorum subtrahit gratiam. Hæc ille. quæ utique sunt intelligenda, de inductione & subtractione virtuali, juxta ea quæ hic ipse auctor tradit de Simplicitate Decretorum divinatorum. Pergit ulterius. Quapropter forma, seu quasi forma, per cujus actualement & physicam perseverantiam perseverant habitualiter ac mortaliter peccata physice præterita, est omnino simplex in vnoquoque peccatore. & prorsus æqualis in omnibus peccatoribus: peccata verò quæ sic perseverant, sunt multa ac disparia, pro multiplicitate & diversitate peccatorum actualium. Datur proinde simplicitas & uniformitas quoad durationem & habitualitatem peccatorum habitualium, conjuncta cum multiplicitate & diversitate quoad malitiam & causalitatem demeritoriam eorundem. Ita ille. In forma breviter ita distinguenda est hæc propositio. Si peccatum habituale consisteret in privatione Gratia, non darentur plura peccata habitualia, pluralitate tenente se ex parte formæ denominantis, concedo: pluralitate tenente se ex parte subiecti denominati, nego. Potest etiam aliter distingui.

Non darentur plura peccata habitualia adæquatè ab invicem distincta, concedo: Inadæquatè distincta, Nego. quia peccatum habituale importat ultra ipsam privationem, peccatum præteritum multiplicatum, & quidem intrinsecè tantquam partem constitutivam, & insuper dependentiam privationis à peccato præterito.

516. Obijcitur 3. Ideo Deus privat hominem Gratia cum peccat, quia peccat. & ideo Deus perseverat privare gratia, quia homo perseverat in peccato: ergo tam actuale quàm habituale peccatum præcedit privationem Gratia tanquam ejus causâ: ergo sicut peccatum actuale non consistit in privatione Gratia, ita nec habituale. Ad hanc objectionem P. Esparza respondet in forma hoc modo. Ideo Deus perseverat privare gratia, quia homo perseverat in peccato, tò *Quia*, dicente solam perseverantiam prioris malitiæ moralis, solamque logicam prioritatem ejusdem perseverantia, conceditur antecedens: tò *Quia* dicente novam malitiam moralem, aut prioritatem realem durationis & perseverantia, convenientis eidem malitiæ, Negatur Antecedens. Simili modo distinguitur primum consequens quoad peccatum habituale: peccatum habituale præcedit privationem Gratia, ut hæc privatio est pœna peccati, idque realiter quoad totam malitiam moralem, & logicè quoad perseverantiam ejusdem malitiæ, conceditur consequentia; præcedit realiter etiam quoad perseverantiam malitiæ, negatur consequentia. Vnde absolute negatur secunda consequentia, vel distinguitur ejus consequens: Ergo peccatum habituale non consistit in privatione Gratia, quatenus hæc privatio est à Deo ut Judice puniente peccatum, conceditur consequentia: quatenus est ab homine illam inducente per vim demeritoriam peccati actualis, & movente Deum per malitiam ejusdem ad subtrahendam Gratiam, atque hinc habente prioritatem Logicam respectu privationis Gratia, negatur consequentia. Hæc est responsio P. Esparza. Clariùs fortassis

517. Ad Objectionem responderi potest, negando paritatem inter peccatum Actuale & Habitale; & concedendo, quod de actuali sit verum dicere: *ideo Deus privat hominem gratia, quia peccat.* ita quidem, ut tò *Quia*, dicat prioritatem Logicam, vel etiam prioritatem Naturæ peccati respectu privationis Gratia: & quia peccatum actuale non potest consistere cum Gratia, ideo privatio Gratia pro instanti quo existit peccatum actuale, est effectus necessarius ipsius peccati. At verò in sequenti instanti, quo desinit peccatum actuale, Deus liberè privat hominem Gratia, cum posset illam gratis infundere & condonare peccatum: quando ergo Deus non infundit, in pœnam precedentis peccati, tunc incipit peccatum habituale existere, & de hoc pro primo ejus instanti non est verum dicere: *ideo Deus perseverat liberè privare hominem gratia in hoc instanti, quia homo in hoc instanti perseverat in peccato*: nam

ipsa perseverantia peccati est ipsissima privatio Gratiæ, quæ non potest esse prior seipsa, fundans causalem Quia, in sensu proprio. Debet ergo causalis ita formari: Ideo Deus in secundo instanti liberè perseverat privare Gratiâ, quia homo immediatè antè actualiter peccavit. pari modo loquendo de tertio instanti, vera est hæc propositio: Ideo in tertio instanti Deus privat Gratiâ, quia homo in primo instanti peccavit, & in secundo necdum fuit illi peccatum condonatum: Hoc enim est illud quod tribuit Deo jus privandi hominem Gratiâ in tertio instanti, quamvis Deus, si vellet, posset in tertio instanti destruere hoc jus, infundendo Gratiâ. Vnde patet argumenti fallacia.

518. Obijcitur 4. Deus est Auctor privationis Gratiæ, quia privatio Gratiæ est pœna peccati: atqui Deus non est auctor peccati nec actualis nec habitualis: ergo peccatum habituale non est privatio Gratiæ. Respondet P. Esparza, quòd in privatione Gratiæ sine distinguenda duæ formalitates, nempe quatenus illa est à Deo, & quatenus est ab homine: sicut ergo, inquit, ipse actus peccaminosus tribuitur Deo quoad actualitatem & bonitatem physicam, quoad malitiam verò totam tribuitur soli homini, & ideo absolute negatur Deum esse auctorem peccati actualis, tamen si actualitas & bonitas ejus physica sint realiter indistincta à malitia morali, ita privatio Gratiæ habet auctorem Deum, quatenus est pœna peccati, & quatenus est debita peccatori ex suppositione peccati. Non tamen est auctor ejusdem privationis, quatenus est ultimò completiva peccati habitualis, & quatenus absolute vitari & impediri debebat.

519. Contra hanc responsionem vrgeri potest hoc modo. Ideo homini potius quàm Deo tribuitur simpliciter peccatum actuale, quia homo determinat ad illius existentiam contra inclinationem & beneplacitum Dei, Deus autem concurrat concursu indifferente: atqui ad existentiam peccati habitualis determinat Deus liberè, nempe non producendo Gratiâ in secundo instanti, & sic conservando privationem illius: homo autem concurrat aliquo modo indifferenter, hoc est, ponit solum actum peccaminosum, qui est indifferens, ut subsequatur vel non subsequatur privatio Gratiæ: ergo necdum satis declaratum est, quare Deus non sit auctor peccati habitualis.

Respondeo ergo ad Objectionem, & concedo, Deum esse causam, quare ex suppositione peccati actualis incipiat existere peccatum habituale, quia scilicet liberè non producit Gratiâ: absolute tamen & simpliciter nego esse causam peccati habitualis. Ratio est, quia peccatum habituale duo includit, peccatum Actuale præteritum, & privationem Gratiæ: hoc totum ergo complexum tribuitur potius homini quàm Deo, quia homo est aliquo modo causa utriusque, & habebat obligationem impediendi hunc effectum

formalem, Deus verò tantum est causa vniuersalis, quam non tenetur impedire, sed habet eam ponendi ex suppositione prioris partis. Declaratur in exemplo. Combustio domus potest procedere à duobus, quorum vnus applicet ignem, alter non extinguat, quia ob incommensurabilem modum securitatis non obligatur extinguere, quousque vis possit. In isto casu licet applicatio ignis sit indifferens ut conjungatur vel cum extinctione, vel cum negatione extinctionis, quia tamen potest simpliciter obligari ad impediendam combustionem per ignis applicationem, & consequenter non extinctionem, ideo soli priori & non posteriori imputatur combustio. Sic ergo qui homo tenetur impedire privationem gratiæ, inducendam per peccatum, Deus verò supposito peccato habet jus privandi gratiâ, ideo homini non Deo imputatur simpliciter totum peccatum habituale.

520. Obijcitur 5. Peccatum Veniale Habituale non potest consistere in privatione aliquis doni supernaturalis, quia cum omnibus potest conjungi quæ homini conferuntur in veniale, neque etiam potest assignari privatio alterius doni, quæ sit impossibilis cum peccato veniali actualem, & ad quam habendam homo obligetur: sicut ergo Peccatum Veniale Habituale explicandum est sine recursum ad aliquam privationem, ita explicari poterit Peccatum Habituale Mortale.

521. Respondet P. Esparza, peccatum veniale non privare animam vllò dono supernaturali permanente, & ideo non inducere maculam animæ oppositam pulchritudini stabili, sed solum privare pulchritudine actus debiti, & sic perinducere maculam obscurativam tantum, non ablative pulchritudinis, permanentis in anima etiam cum illo peccato: ad eum modum quod lutum aut pulvis obscurat pulchritudinem corporis, ut habet S. Thomas 3. p. q. 87. a. 2. ad 3. Quia verò privatio illa rectitudinis debite inesse actui, tolli non potest absque actu penitentia, quo impleretur vel expliciter retractetur actus præcedens, venialiter peccaminosus, ideo peccatum veniale perseverat habitualiter ratione talis privationis.

522. Contra hanc responsionem arguetur. 1. Ex ea sequitur, nec divinitus posse remitti peccatum veniale sine retractione, cum tamen in sententia etiam hujus auctoris (contra Thomistas) possit remitti mortale sine retractione: consequens est contra communem, & neminem scio, qui concesserit, Mortale posse remitti sine retractione, non tamen Veniale, & S. Thomas loco citato eodem modo loquitur de Mortali in Corp. dicens, quòd habentibus vniuersam rationis, nunquam infundatur Gratiâ sine mortali liberi arbitrij: adeoque vel loquitur tantum de lege ordinaria, vel si deseritur in vno, est etiam delendus in altero: & ratio est, quia peccatum veniale non est contra Deum sub conceptu amici, sed solum sub conceptu Legislatoris: transgressio autem

rem legis tantum facilius intelligitur posse remitti sine actuali retractatione, quam transgressio legis & violatio amicitiae simul. Sequela verò probatur. Privatio non potest tolli nisi per formam oppositam: atqui per P. Esparza peccatum veniale habituale consistit in privatione rectitudinis debita, sicut mortale consistit in privatione Gratiae habitualis: & forma opposita privationi retractationis est ipsa retractatio: ergo sicut habituale mortale per hunc auctorem non potest tolli sine infusione gratiae, ita veniale non potest tolli sine retractatione.

33. Argumentor 2. Ex eadem responsione sequitur, quod vel peccatum veniale nullo modo possit remitti (quod est haereticum) vel quod veniale actuale non transeat in habituale, quod est contra hypothefin. Sequela quoad utrumque membrum probatur. Vel enim peccatum habituale veniale consistit in privatione actus debiti ut debiti pro instanti quo quis actu peccat, vel in privatione actus debiti pro tempore posteriore, si dicas primum, sequitur, ut dixi, quod peccatum veniale habituale sit indestructibile: impossibile enim est poni postea actum ut debiti pro priori instanti: sive: est impossibile, ut postea faciam, ut in priori instanti elicerim actum oppositum peccato commissio. Si verò dicas secundum, sequitur, quod veniale actuale non transeat in habituale: quia nullum est debitum aut obligatio statim retractandi: ergo non ponitur privatio actus debiti.

34. Argumentor 3. Qui existit simul in peccato Mortali & Veniali, non potest delere peccatum veniale, quamdiu non deleret peccatum mortale. atqui secundum datam responsionem id posset, quia dum perseverat in peccato Mortali, potest retractare veniale, & quidem tali actu, qui esset deletivus peccati venialis, si abesset mortale. per talem autem actum tollitur privatio rectitudinis debita, hoc est, retractationis, quam requirit P. Esparza: ergo tolleretur peccatum habituale.

35. Argumentor 4. Vel per privationem retractationis intelligis privationem retractationis satisfactivae de condigno, vel praescindit à satisfactiva & non satisfactiva. si dicas primum, sequitur, quod per Sacramentum poenitentiae nunquam primò deleatur nec deleri possit veniale peccatum, sed vel supponeretur jam deletum per condignam satisfactionem, vel remaneret etiam post Sacramentum susceptum, cum retractatione non satisfactiva de condigno; quod, etsi aliqui concedant, rectius tamen oppositum assertum cum pluribus. Si verò dicas secundum, sequitur, quod extra Sacramentum posset tolli Veniale per actum non condignè satisfactivum, absque gratuita condonatione: quod in terminis repugnat. Patet autem sequela: nam per te gratuita condonatio non constitueret formam expoliivam peccati venialis, sed haec adequatè confisteret in retractatione etiam non satisfactiva.

Propter hac Responsio P. Esparza non videtur mihi satis expedita. Aliter ad objectionem responderi posset consentaneè ad ea, quae ad primam objectionem respondi: Peccatum Veniale Habitualmente constitui per privationem cujuscunque entitatis supernaturalis impossibilis cum ipso actu peccaminoso, cujusmodi sunt Lumen Gloriar, Visio beata, Unio hypostatica, & si quod aliud: nam licet Peccatum Veniale non inducat, nec inducere possit primò privationem illarum entitatum, vi potest quae necessariò praestitit (nemo enim semel beatus potest labi in veniale) potest tamen Veniale impedire, quominus dentur illa dona pro instanti quo ponitur peccatum, & etiam pro sequentibus; pro instanti peccati quidem impeditur tanquam à forma impossibili, pro sequenti verò ex libera voluntate Dei, nolentis eam conferre, nisi positus ponendis, v. g. condignà satisfactione, aut Sacramento poenitentiae vel alterius &c.

Hactenus in favorem sententiae constituentis Peccatum habituale mortale in privatione Gratiae; à qua tamen aliquatenus recedo, ut jam dicam.

§. IV.

Statuitur Verior Sententia.

526. DICO 2. Melius explicari Peccatum Habitualmente, prout praescindit à Mortali & Veniali, quod aliud non sit, quam actus peccaminosus praeteritus, cum negatione condignae satisfactionis, & gratuita condonationis. Ita communis RR. Pro cujus intelligentia & probatione,

527. Sciendum est, controversi inter Theologos in Materia de Justificatione, utrum Deus possit homini remittere & condonare peccatum absque vllà actuali infusione Gratiae, aut alterius boni impossibilis cum peccato, vocaturque *Condonatio extrinseca*. Negat cum quibusdam alijs P. Esparza; sed communior affirmat, quam & ego infra sequar. Huic communi Sententiae praedictae Sententia constituens Peccatum Habitualmente in privatione Gratiae adequatè, prout à Recentioribus defenditur: volunt enim, Deum non posse remittere peccatum mortale, quin destruat privationem gratiae, adeoque quin infundat Gratiam: censent itidem, dependentiam privationis Gratiae à peccato praeterito, non posse tolli, quin actu ponatur Gratia, cujus oppositum infinuavi in responsione ad primam objectionem, & inferius probabo. His suppositis evidens est, in horum auctorum principijs non posse dari Condonationem extrinsecam. Nostri verò Sententia & explicatio plenè subsistit, sive possit, sive non possit dari condonatio extrinseca: dum enim requirimus Negationem condonationis, praescindimus à condonatione intrinseca & extrinseca, & utriusque negationem requirimus, si

Gg 3

vtraque

utraq; condonatio possibilis est; si verò tantum intrinseca possibilis est, ejus solius negationem includimus iisdem terminis, ut patet. Est ergo ex hoc capite nostra explicatio sub terminis conclusionis præferenda.

§28. Probatur jam Conclusio. In illis omnibus & solis rectè constituitur Peccatum Habituale, in quibus fundatur moralis æstimatio; quâ homo post peccatum perinde habetur pro peccatore & reo pœnæ, ac odio digno, acsi actu peccaret, vel in peccato actualiter perseveraret: atqui fundamentum propter quod homo post transactum peccatum adhuc censetur odio dignus & peccator, aliud planè non est, nec clarioribus terminis concipi aut exprimi potest, quàm quod pro commissio peccato nec condignè satisfecerit, nec sit vlllo modo condonatum: ergo hæc requiruntur & sufficiunt. Minor probatur. Quamprimum aliquis certificaretur, Petrum pro peccato condignè satisfecisse, statim determinaretur ad judicandum, non esse ampliùs odio aut pœnâ dignum propter culpam præteritam, nec esse ampliùs habendum pro peccatore aut reo; hoc enim est de conceptu condignæ satisfactionis, ut eâ exhibitâ cesset titulus aversionis, nolente volente illo cui satisfit. Item si quis certificaretur, Petrum non quidem satisfecisse pro peccato, sed tamen illud fuisse ab offenso liberaliter condonatum, sive, quia in Petro producta est forma rediens illum dignum amore amicitie, sive quia sine tali dono intrinseco offensus cessit jure suo ad odium per solum affectum extrinsecum, qualis inter homines reperitur, & sufficit, quomocunque explicetur: si, inquam, aliquis de hoc certificaretur, determinaretur ad judicandum, quod Petrus non sit ampliùs adnumerandus reis: sicut si cui creditor condonat debitum, non venit ampliùs nomine Debitorum. Econtra, quamdiu Petrus intelligitur nec condignè satisfecisse, nec culpam illi esse liberaliter condonatam, perinde numeratur inter reos, ac numeratur inter debitores ille, qui mutuum acceptum nec solvit, nec est illi liberaliter remissum. Ergo sicut satisfactio condigna vel condonatio disjunctivè tollunt fundamentum æstimationis hominum, ut dictum est, ita utriusque negatio copulativè accepta præbet fundamentum æstimationis ejusdem.

§. V.

Solvuntur Objectiones.

§29. Objicies 1. Peccatum Habituale est quædam macula animæ: sed macula animæ debet esse intrinseca animæ, non minùs quàm pulchritudo: atqui privationes à nobis assignatæ non sunt intrinsecæ animæ: & quidem si privatio Gratiæ est aliquid positivum, non potest esse aliquid intrinsecum, quia nihil intrinsecum naturale vel supernaturale animæ repugnat cum Gratia, sicut cum Gratia repugnat privatio Gratiæ: ergo debet esse aliquid extrinsecum, nec

potest aliud assignari, quàm nolitio divina dandi Gratiam. Deinde negatio condonationis intrinsecæ aequè non est intrinseca, quia est nolitio condonandi.

§2. Distinguendo Majorem. Peccatum habituale est quædam macula Physica, nego, Moralis, & secundum æstimationem, concato Majorem, & distinguo Minorem: debet esse intrinseca physice, nego, in æstimatione, concato Minorem, & nego consequentiam. Non debet ergo aliter esse intrinseca, quàm sunt alie maculæ civiles, v. g. esse infamem, illegitimum, excommunicatum, proscriptum &c. quas denominationes certum est non esse à forma physice intrinseca subjecto denominato.

§30. Objicitur 2. Illud, in quo, & per quod durat peccatum præteritum, debet esse effectus illius peccati: atqui Negatio condignæ satisfactionis, non est semper effectus peccati præteriti; nam etiamsi homo post transactum peccatum non eliciat actum quo dicat: *Nolo satisfacere*; adhuc datur negatio condignæ satisfactionis, & durat peccatum habituale: ergo Negatio condignæ satisfactionis non est id, per quod durat peccatum præteritum. §3. Negando Majorem, cujus falsitas patet ex alijs instantijs. Votum emissum durat habitualiter & moraliter per negationem dispensationis, & tamen hæc negatio dispensationis non est effectus voti: eodem modo leges durant per negationem revocationis, quæ tamen non est effectus legis latæ, quæ esset, etiamsi nulla lex lata esset.

§31. Objicitur 3. Si Negatio condonationis constitueret peccatum habituale, sequeretur, quod esset terminus divinæ displicentiæ, seu odij quo Deus hominem odit: consequens est absurdum: nam illa negatio condonationis est ipsa divina nolitio condonandi, quæ vtiq; non potest esse terminus divinæ displicentiæ & odij.

Responderi potest primò, negando sequelam cum Arriaga. pluribus enim exemplis ostenditur, aliquid esse partem constitutivam causæ, & tamen non respici à relatione cujus est causa: sic approximatio constituit Causam ut expeditum ad agendum, & tamen non respicitur ab actione: absentia objecti est pars constitutiva objecti, & tamen non attingitur à desiderio, ut desiderium est. Ergo etiam dici potest, quod, licet negatio condonationis pro instanti A. sit pars constitutiva illius formæ propter quam Deus odio habet hominem, negando illi gratiam pro instanti B. non tamen hinc sequatur, quod ipsa negatio sit terminus odij, sed erit mera conditio, ut Deus nolit dare Gratiam propter peccatum præteritum.

Respondetur tamen meliùs 2. distinguendo sequelam: Negatio condonationis esset terminus odij, prout est pars alicujus totius complexi, ad quod impediendum tenebatur homo, & propter quod non impeditum displicet, concedo sequelam: esset terminus odij secundum se, vel

vel prout ex suppositione peccati, vñ cum peccato constituitur ius & titulum ad odium, nego sequelam. Declaratur in exemplo vulgari. Potest aliqua facies displicere & esse turpis, cuius tamen nulla pars secundum se sumpta sit turpis, nempe ob improprietatem partium ad invicem: sic etiam potest esse turpis concentus plurium, cuius tamen nullus cantus seorsim sumptus turpis esset: & tunc displicentia fertur in omnes partes quæ partes sunt huius totius: pari modo, & longe magis, poterit terminari displicentia Dei ad totum complexum peccati habitualis, adeoque etiam ad ipsam negationem condonationis, licet ipsa secundum se non displiceat, sed propter conjunctionem cum alia parte secundum se displicente.

121. Obijciunt 4. Illud non potest ingredi constitutionem peccati habitualis, per cuius oppositum non potest auferri macula habitualis: sed per condignam satisfactionem non potest auferri macula habitualis: ergo negatio condignæ satisfactionis non potest ingredi constitutionem peccati habitualis. Minor probatur. Nam condignæ satisfactio saltem pro mortali, est puro homini impossibilis: ergo quàm parum potest auferri macula per chymaram, tam parum per condignam satisfactionem. R. Me in Conclusionem adduxisse à Peccato Mortali & Veniali; pro Veniali autem potest condignè satisfieri in quorundam sententia, cui non debebat Conclusio præjudicare.

122. Caterum posset hic quæri, an, permissa interea impossibilitate satisfactionis condignæ etiam pro Veniali, adhuc dicendum esset, quod negatio condignæ satisfactionis ingrederetur constitutionem Peccati habitualis. Respondendo, in sententia admittente hypotheses impossibiles, eo modo quo communiter admitti solent in philosophia, posse & debere cum Card. de Lugo *disq. 7. de Pœnit. à n. 73.* admitti, quod adhuc ingrederetur. Probatur imprimis ab exemplo. Tamen aliqui actus intellectuales sint essentialiter veri, quia tamen per hypothesein impossibilem fingi potest, objectum aliter se habere, quàm affirmet actus, ideo asseritur, quod status objecti sit pars constitutiva Veritatis formalis: vnde ad casum nostrum subsumitur: atqui etiam per hypothesein fingi potest, hominem condignè satisfecisse pro peccato mortali, quo casu non esset peccatum habituale, etiamsi adhuc reliqua omnia manerent, nempe etiamsi esset peccatum præteritum, & negatio gratuita condonationis: ergo negatio condignæ satisfactionis est pars constitutiva peccati habitualis. Hinc patet etiam responsio ad instantiam de negatione chymaræ. Quid enim intelligis nomine Chymaræ? vel ponis speciem pro genere, & intelligis omne Ens rationis in genere, vel intelligis tale determinatum Ens rationis. Si primum: tunc distinguo: negatio chymaræ cuiuscunque, non est pars constitutiva peccati habitualis, con-

cedo: negatio chymaræ, quæ si daretur, tolleretur formaliter titulum odij, nego. Si dicas secundum, nego paritatem inter negationem chymaræ & condignæ satisfactionis, quia chymara non est tale ens rationis, cuius existentia formaliter tollit titulum averfionis. Satisfactio autem est Ens rationis cuius existentia formaliter tollit titulum averfionis.

123. In solutionibus hætenus exhibitis sæpius transmissi, quod Privatio Gratiæ consistat in aliquo positivo, & quidem in Decreto Dei nolendi dare Gratiæ. quid reipsa dicendum sit, est quæstio magis vniuersalis, & à Philosophis tractatur. Placet tamen referre, quod, etiam P. Martinus Esparza (quem honoris causâ specialiter adduco) in libello de Actibus Humanis satis clarè insinuat, omnem privationem identificari cum aliquo positivo, & hanc esse ejus mentem testentur ejus discipuli, nihilominus in libello de Justificatione, quem tribus annis ediderat ante libellum de Actibus Humanis, cum agit de Peccato Habituali, prolixè probet, constitutum peccati habitualis vltra peccatum præteritum non posse esse aliquid positivum, neque creatum neque increatum, sed debere consistere in pura privatione. Dabo illius doctrinam in compendio. Imprimis ergo longâ & eruditâ inductione probat, quod non possit assignari vllus effectus positivus, nec intrinsecus, nec extrinsecus, relictus à peccato actuali, per quem compleatur Peccatum Habituale. Deinde ex instituto probat, hoc vltimum complementum non posse esse aliquem actum divinum. Non quidem, inquit, potest esse notitia & scientia Dei, quia hæc secundum se permanet eodem modo ante & post delictum peccatum. Sed neque odium Dei & voluntas puniendi complet formaliter & immediatè peccatum in ratione Peccati Habitualis. Quia actus divinæ voluntatis sunt similiter æterni, & æqualiter adsunt secundum quamlibet temporis differentiam, si secundum se præcisè considerentur, ideoque non possunt diversimodè quidquam denominare aut afficere, pro alio, & alio tempore præcisè in genere Causæ formalis, sed solum adiungendo aut removendo aliquid in genere Causæ efficientis, quatenus pro vno tempore causant vnum effectum, & pro alio alium, id est, quatenus volunt aut nolunt, exequuntur aut suspendunt aliquid vel essentialiter determinatum ex se ad vnum tempus, & repugnans vt sit pro alio tempore, vel quod est similiter determinatum & repugnans respectu temporum aliorum. Deinde vltima formalis differentia hominis mali, immundi, & abominabilis, ab homine bono, mundo, ac diligibili per amorem appetitativum, non potest constitui formaliter ac immediatè per vllum actum aut prædicatum divinum. Quia omnis actus atque omne prædicatum divinum, essentialiter est ipsa bonitas, ipsa mundities & pulchritudo, ipsaque æstimationis. Repugnat autem malum in ratione mali compleri formaliter per

ter per essentiam munditici ac pulchritudinis in ratione immundi ac fedi &c: Hac ille, quæ deinde etiam inserta sunt Tomo. I. lib. 5. q. 5. ar. 6. ubi concludit his verbis: *Necesse igitur est, peccatum compleri in ratione habitualis per aliquid privativum.* In quibus clarè contradicit Recentioribus, arbitrantibus se in identificandis privationibus cum actu divino, doctrinam hujus auctoris ad vnguem sequi.

CONTROVERSIA II.

De Peccato Originali.

§. I.

Quædam faciliora præmittuntur.

335. **Q**uaritur 1. Vtrum posterius Adami peccaverint in Adamo per solum actum internum Adami, quo consensus in eum fructus prohibiti, ita ut etiam si actus externus comestionis secutus non esset, adhuc à posteris contractum esset peccatum Originale: vel an peccaverint in Adamo per actum internum ut conjunctum actui externo, ita ut hoc deficiente Adamus posteris non nocuisset per actum internum, tempore præcedentem.

336. Respondetur, longè verius, & fidelium sensui conformius esse, quòd antecederet ad actuale comestionem, nondum nocuerit Adamus Posteris per solum actum internum, quamdiu eum revocare potuisset. Colligitur ex S. Scriptura. *In quocumque die comederis:* quæ verba non fuissent verificata per solum actum internum. Sanè, non persuadeo mihi, quòd, si Deus voluisset voluntates posterorum alligare actui interno Adami, independenter ab actu externo, quòd, inquam, elegisset actum qui ex natura sua consummaretur exterius, sed alium qui ex natura sua consummaretur interius.

337. **O**bjicies. Si non peccavimus in Adamo per actum internum, antecederet ipsum actum externum, tunc neque per accessum actus externi peccavimus in illo: quia accessus actus externi ad internum non auget malitiam. Responderi potest dupliciter. Primò, non omne quod intrinsecè constituit Peccatum originale, seu, quod requiritur ut illud contrahamus, non omne illud, inquam, debere in se continere formalem malitiam: nam ad contrahendum peccatum Originale requiritur, ut quis non solum generetur, sed ut descendat ex semine Adæ per naturalem propagationem & generationem, quæ propagatio est utique posterior peccato Adami, nec in se continet formalem malitiam: ergo pari modo poterat Deus velle, ut actus internus non noceret posteris, nisi ut consummatus exterius: & ita ferè respondet P. Arriaga. Responderi potest 2. Deum alligasse nostras voluntates voluntati Adami, non quidem illi, quæ tem-

pore præcessit comestionem actualem, & quæ potuisset ante comestionem retractari, sed illi, quæ actualiter imperaret comestionem, ad quam Deus eodem decreto obtulit suum concursum, adeoque fuit ille actus impossibilis cum negatione comestionis, neque revocabilis ante comestionem, aut in ipsa comestione, ut patet. Simile quid dicam actus de efficacia Sacramenti Circumcisionis, ut conjuncta cum actu interno meritorio de congruo parentum.

338. **Q**uaritur 2. Quanto tempore dixerit illa lex lata Adamo, de non comedendo fructu, ita ut si comederet intra illud, totum humano generi noceret (excepta excipienda R. V. illo verò elapso non noceret. 3. Ex Sacra Scriptura nullum terminum colligi posse, sed potius quòd indefinitè sit lata, adeoque tamdiu dixerit, quamdiu non fuerit revocata. An autem Deus aliquando ante mortem Adami fuisset revocaturus, si Adamus diutissime præceptum servasset, non nisi divinando asseri potest. Hoc tamen

Quaritur 3. Si Abel, Cain &c. fuissent nati ante lapsum Adami, vtrum labente postmodum Adamo contraxissent peccatum Originale? 3. Negative, quia quando concepti fuissent, accepissent Justitiam Originalem, hæc autem de mel accepta non amittitur nisi ex propria culpa. Verum hinc

339. **Q**uaritur 4. & difficultius. Si Abel natus cum Justitia Originali, genuisset filios post lapsum Adami, an hi nepotes Adami nati & concepti essent cum justitia Originali, vel potius cum peccato originali. P. Adamus Tannerus pro certo supponit, quòd fuissent contractum peccatum originale. P. Arriaga e contrario docet, longè probabilius esse, quòd non fuissent contracturi. Videamus utriusque partis argumenta in re dubia.

Argumentatur P. Tannerus hoc modo. Omnes illi sunt obnoxij peccato originali, qui nascuntur seu immediate seu mediate ex Adamo peccatore & pravificatore præcepti de non comedendo fructu arboris scientiæ boni & mali. Sed illi nepotes essent hujusmodi: nam tunc primum dicuntur & denominantur mediate nati ex Adamo ut Avo, quando nascuntur immediate parentibus: sed dum nascerentur immediate parentibus, Adam esset pravificator, ut posuit in casu quæstionis: ergo nascerentur ex Adamo pravificatore.

340. Hoc argumentum, quod magnam vim facit in modo loquendi, retorquet P. Arriaga, & inde pro se argumentatur hoc modo. Imò illi nepotes non essent geniti ex Adamo peccatore, sed potius iusto & sancto. Nam causa mediata & remota non dicitur causare, nisi precise ratione causationis mediata, quam excludit in causam immediatam: atqui Adamus quando genuerat causam immediatam, hoc est, summi filium Abel, erat sanctus & innocens, ut fingitur in casu.

in casu: Ergo. Ceterum hæc retorſio æquè parum ſtringit: clarum enim eſt, quòd hæc denominatio: *genuiſſe Nepotem*, non compleatur ad æquæ & ultimò per generationem filij: hæc enim poſſet eſſe, quin naſceretur Nepos.

541. Confirmat Arriaga argumentum, ex humanis tam phyſicis quàm moralibus, quibus probabiliter debemus dicere, Deum ſe accommodaſſe in decreto de peccato originali. Etenim ſi Petrus v. g. natus ſit à parente adhuc nobili, ideoque retineat adhuc ſuam nobilitatem, poſtquam parens ob aliquod delictum infamis redditus, à fortiori filius Petri retinebit eandem nobilitatem. Ratio, inquit, à priori eſt, quia non videtur quidquam à cauſſa remota, niſi vitium tranſiſſe per medium. In phyſicis autem eadem veritas oſtenditur: etenim ſi avus meus primum acquiſivit morbum poſtquam meus parens natus erat, non poterat ego vi generationis morbum illum acquirere, quamvis à meo parente genitus ſim, poſtquam avus contraxerat morbum, nec ullus dicit, tunc me generatum eſſe ab avo morboſo. Ita Arriaga.

542. Contra hanc Confirmationem argumentor tum ex moralibus, tum ex phyſicis. Ex Moralibus hac ratione. Si Deus per omnia ſe accommodaſſet humanis, ſequeretur, quòd ſi Abel innocens natus ab Adamo, hoc eſt, ante lapſum Adami, ſi, inquam, duxiſſet uxorem ſuam ſororem, quam Adam genuiſſet poſt lapſum, quòd filij inde nati non fuiſſent concepti in peccato originali, conſequens eſt contra ipſum Arriagam, nam medium ſaltem parziale, eſſet verè vitiatum. & quis dicat, quòd ſi Beatiffima Virgo ſine labe originali concepta concepiſſet filios ex Joſepho, quòd, inquam, iſti non contraxiſſent peccatum originale? neque ad huius tranſuſionem intereſt, Marce an Pater infectus fuerit. Sequela verò probatur. Nam in humanis filij naſcuntur nobiles (niſi ſpecialis lex obſtet) modò poterit retineat nobilitatem, etiamſi mater non ſit ejuſdem nobilitatis. Sequeretur 2. quòd nos non deberemus concipi in peccato originali, ſi noſtri parentes jam ſint ab illo liberati: ſi enim aliquis naſcatur illegitimus ob vitium parentis, ſi deinde legitimatus fuerit, illius filij omnes naſcuntur legitimi, non obſtante vitio parentis aliquando in me tranſuſo.

543. Ex phyſicis argumentor hoc modo. Si Deus ſe accommodaſſet phyſicis tranſuſionibus morborum, ſequeretur, quòd Adam non poſſet tranſfundere originalem labem in Abelem, conceptum quidem poſt lapſum Adami, ſed jam per miraculoſam juſtificationem ab eo lapſu ſanati: conſequens eſt erroneum. Sequela probatur. Si enim parens quantumvis laborans podagra, lepra, morbo caduco, calculo & quibuscumque morbis ex ſe contagioſis & hæreditarijs, ſi, inquam, ab illis miraculoſè liberaretur radicans antequam filij conciperentur, non eſt, quare

filij inde naſcitur ſibi quidquam de contrahendis à parente morbis illis timerent. Nihil ergo evidenter probavit Arriaga.

544. Magis ergo placet Sententia P. Tanneri. Ratio autem eſt, quia lex fuit lata in ordine ad omnes poſteros Adami, quibus expediebat, ut eorum voluntates alligarentur voluntati Adami immediatè, quomodocunque ſe haberent parentes intermedij. Probatur inde: quia ſi Cainus eſſet natus ex Adamo innocente, & perpetuò manente in innocentia, etiamſi deinde Cainus ſexcentis peccatis originalem juſtitiam amiſſiſſet & ſædatus fuiſſet, adhuc filij ejus nati fuiſſent in Juſtitia Originali. Econtrà, etiamſi non ſolùm Beata Virgo, ſed etiam B. Joſephus ſine peccato originali concepti fuiſſent, & deinde filios genuiſſent, adhuc filij concepti fuiſſent cum originali culpa. Ratio ultimatà eſt, quia generationes intermediæ tantùm conſiderantur ut formæ denominantes filios poſteros Adami, ad quod nihil facit vel innocentia vel perverſitas parentum.

§. II.

De Alligatione Voluntatum Posterorum Voluntati Adami.

545. **Q**uæritur 1. An poſſit vnus voluntas ita alligari voluntati alterius, ut in æſtimatione morali perinde ſit in ordine ad certos effectus, acſi ipſe vellet, quidquid vult alter in certa materia.

Dicendum, Deum poſſe ita conſtituere voluntatem vnus in alterius voluntate, ut ita Quæſito poſitum eſt. Probatur. Poſſet Magiſtratus humanus conſtituere voluntatem pupilli in voluntate tutoris, & voluntatem minorennis in voluntate curatoris, & filij fam: in voluntate patris fam: & voluntatem adoptati in voluntate adoptantis, & voluntatem impuberis in voluntate teſtatoris, quoad Subſtitutionem Pupillarem &c. ut in certis actionibus obligetur prior per voluntatem poſterioris: ergo etiam, & multò magis poterat Deus conſtituere voluntatem poſteriorum in voluntate primi parentis, in ordine ad derivandam Gratiam vel privationem Gratia, ita ut in æſtimatione morali perinde ſit, acſi ipſi poſteri illam actionem exercuiſſent. Probatur Conſequentia. Non minùs Deus eſt Dominus voluntatis noſtræ, & etiam actionum internarum & liberarum, atque eſt Reſpublica voluntatis & bonorum ſuorum ſubditorum.

546. Dices: Magiſtratus humanus non poſteſt ita conſtituere voluntatem vnus in voluntate alterius, ut per huius peccatum etiam prior cenſeatur peccare, & eſſe pœnâ dignus: ergo inſtantia non eſt ad rem. Concedo antecedens, Nego Conſequen. Nam ideo illud non poſteſt, quia

H h

quia Magistratus non habet in sua potestate & dominio actiones liberas internas subditorum : at verò Deus habet, ita quidem, ut operationes bonas possit prædefinire, malas autem permittere & indirectè procurare : nec enim Deus obligatur ulli ad dandam gratiam efficacem, sed cuiunque & quodocunque hanc confert, semper est beneficium speciale : quapropter nemo potest conqueri, si ejus voluntas constituatur in voluntate alterius, præsertim si major spes & probabilitas adsit, quòd alter esset benè operaturus, sicque suo subdito profuturus, quàm sperari possit ab ipso subdito.

547. Queritur 2. Vtrum defacto Deus ita transfuderit voluntates posterorum in voluntatem Adami, ut hoc observante præceptum de non comedendo fructu Scientiæ Boni & Mali, omnes posterii conciperentur sancti, & cum innocentia originali, hoc est, perfectâ subjectione partis inferioris superiori, & cum immortalitate &c. e contra verò eo non observato conciperentur cum privatione Gratiæ, propter peccatum Adami, perinde ac si illud in propria persona & propria voluntate ac libertate commisissent.

Respondendum est affirmativè. (exceptâ semper Matre Dei) Nam licet P. Oviedo referat non paucos, quasi hoc negâssent, eò quòd dixerint, Adami peccatum non fuisse posteris voluntarium, reipsâ tamen non credo quemquam negare posse, qui in posteris peccatum originale agnoscit : quia ne quidem concipi aliter potest, nisi suppositâ hujusmodi alligatione voluntatum. Probatur autem non solum testimonijs Scripturæ, sed etiam Authoritate Patrum. Scripturæ quidem. Job. 14. *Quis potest facere mundum, de immundo conceptum semine. Psal. 50. Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in peccatis concepit me Mater mea. Osee 7. Ipsi verò, sicut Adam (id est, in Adamo, ut notat S. Hieronymus) transgressi sunt pactum meum, ibi (id est in paradiso) prævaricati sunt in me.* Ad Rom. 5. *Sicut per unum hominem peccatum in hunc mundum intravit, & per peccatum mors, & ita in omnes homines mors pertransiit, in quo omnes prævaricati sunt.* & paulò post, *per unius delictum in omnes homines in condemnationem &c.* sicut enim per inobedientiam unius hominis peccatores constituti sunt multi. 2. ad Cor. 5. *Si unus pro omnibus mortuus est : ergo omnes mortui sunt.* Sanctorum PP. verò autoritate : S. Augustinus de peccatorum meritis & remissione : c. 10. *Manifestum est, inquit, alia esse cuique propria peccata, in quibus hi tantum peccant, quorum peccata sunt, aliud hoc unum, in quo omnes peccaverunt, in quo omnes illi unus homo fuerunt.* hæc S. P. sæpius alibi hoc ipsum repetens, quòd parvuli fuerint unus homo cum Adamo, & sic in illo peccaverint.

S. Basilius hom. 1. de laudibus jejuniij : *Quia inquit, non jejunavimus in primo parente, ideo exulamus à paradiso.*

S. Ambrosius de fide resurrect. *Lapsus inquit, in Adam, effectus de paradiso in Adam, transitus in Adam.*

548. Dices. S. Paulus ait, nos per obedientiam Christi constitui justos, sicut per inobedientiam Adami constituimur peccatores : atqui nemo dicit, quòd nos in voluntate Christi excuserimus obedientiam : ergo neque in voluntate Adami peccavimus. R. Negando præter omnimodam, quam nec S. Paulus asserere potuit : certum enim est, singulos homines habere peccatum originale cuius proprium : certum itidem est, à peccato Adami provenire, quòd in conceptione careamus Gratiâ sanctificatrice : ergo non habemus singuli ex obedientia Christi meritum, ut concipiamur in gratia, alioquin essent simul Gratiæ & peccatum originale. S. Paulus itaque voluit dicere, quòd sicut omne nostrum peccatum, tam originale quàm personale, debemus aliquo modo inobedientiæ Adami, omnem nostram justitiam debeamus meritis & obedientiæ Christi.

549. Queritur 3. Vtrum simpliciter & absolute expediens fuerit, & optabile humano generi, Adamum constitui caput omnium posterorum in ordine ad transfusionem Gratiæ. R. Affirmativè. Non est autem questio, utrum hoc optabile fuerit, suppositâ scientiæ conditioni Dei de lapsu Adami futuro : nam esto sub hac hypothesi fuisset cuius optabilius relinquere propriæ electioni & optioni liberæ, hoc tamen in præsentem non queritur, sed, quid nullâ factâ hujusmodi hypothesi optabilius fuerit : sicut, licet reprobus Christianis, factâ suppositione quòd essent damnandi, si baptizarentur & venirent ad ætatem adultam, optabilius fuisset non venire ad ætatem adultam, immò & non baptizari, absolute tamen erat optabilius venire post baptismum ad ætatem adultam.

Probatur ergo Conclusio, advertendo, quòd Deus non fuerit ullâ lege, hoc est, ullâ exigentiâ rerum necessitatus, ad elevandum hominem ad finem supernaturalem : quin, etiam si non voluisset elevare, non fuit tamen ullâ lege costrictus, ut ipsum præveniret Justitiâ originali, hoc est, perfectâ subjectione partis inferioris, sicut defacto homo quantumvis elevatus, habet tamen intrinsicam rebellionem, quæ licet defacto sit effectus & pœna peccati originalis, absolute tamen est fundata in ipsâ naturali constitutione hominis, ut alibi declarabitur.

551. Ulterius advertendum est, quòd homo ex naturalibus principiis nullo modo poterit sperare elevationem ad finem supernaturalem : quin, etiam supposito quòd esset elevandus, non potuit ullâ probabilitate sperare, quòd singuli essent constituendi in illo perfectissimo statu, quo fuit constitutus Adamus, sed probabilius fuisset

fuisse, homines posteros esse permittendos ordinario cursui rerum & caularum secundarum, quæ modis innumerabilibus variari possunt, & deficere, ut patet.

552. Hinc autem sequitur, quod antea denter ad omnem hypothesein alicujus miraculi, respectu nullius ex posteris Adami fuerit tam probabile, quod esset permansurus in innocentia, quam fuit probabile de ipso Adamo, utpote cum nullus ex posteris potuerit habere probabilem spem, quod ipse esset in tam perfecto statu collocandus, sicut fuit Adam immediate creatus à Deo: nam causæ secundæ sunt innumeris defectionibus & impedimentis obnoxia. His observatis,

553. Probatur Conclusio. Illud est homini simpliciter optabile præ opposito, quod præ opposito affert illi majorem spem & probabilitatem consequendi ultimi finis, & perfectæ felicitatis: atqui hoc quod est, voluntates posterorum transfundi moraliter in voluntatem Adami tam perfectè constituti, afferebat majorem spem & probabilitatem consequendæ perfectæ felicitatis, quam si non transfunderentur, ut declaratum est. Ergo &c.

554. Dices. Beatissimæ Virgini fuit optabilis, non inclusam fuisse in pacto, & tamen de illa videtur procedere totus discursus factus. Antecedenter ad omnem hypothesein, quod esset eligenda in Matrem Dei, fuisse illi optabilis includi. Ceterum in pacto inito cum Adamo, non oportebat includi illam personam, quæ esset futura Mater Dei, si quæ esset futura, & consequenter sub hac hypothese non fuit optabilis Beatissimæ Virgini, includi. Ratio est, quia dignitas Maternitatis Dei exigebat, ut majoribus donis cumularetur, & ad omnes operationes præveniretur, quam primus homo, sicut de facto Beatissima Virgo præventa fuit. quapropter in tali Persona potius verificatur oppositum, nempe quod optabilis illi fuerit non fuisse inclusam, ut iterum declarabitur in Tract. de Incarnat.

555. Hinc jam reddi potest ratio, quare non possit transfundi voluntas vnius in voluntatem alterius pro illo statu & tempore, quo quis ipse est potens & expeditus ad operandum circa illud objectum in ordine ad quod fieret transfusio. Sequeretur enim, quod talis posset simul velle contradictoria, vnum moraliter, nempe in voluntate alterius, alterum physicè, voluntate propria: atqui non minus repugnat, ut quis in ultimatione morali simul velit contradictoria, quam ut id physicè velit efficaciter. dico: efficaciter: nam sine efficacia potest utique pupillus velle oppositum illi, quod vult tutor. Verum, quidquid sit de possibili, certè non esset expediens ita transfundi; Ratio est, quia talis

transfusio tantum posset nocere, non autem prodesse. Vel enim ille, cujus voluntas transfunderetur in alterum, operaretur Bene circa tale objectum, vel Malè. Si bene, tunc transfusio posset nocere, non prodesse, quia alter posset malè operari & sic noceret; non autem prodesse si bene uterque operaretur, non enim conveniens est, ratione alienæ voluntatis mihi aliquid tribui, & non potius ratione propria, si æque bene operor. Sin verò malè operaretur qui subiectus est, & alter cui subiectus est, bene, alterius bona operatio etiam non deberet prodesse, quia operatio propria semper est fortior & pravalet, ut bene notavit Arriaga.

556. Hinc ulterius ratio reddi potest, quare in Angelis non fuerit facta talis transfusio. Omnes enim sunt immediate producti à Deo, & quidem simul, ac simul etiam proximè dispositi ac præventi proportionatis auxilijs, juxta cuiusque perfectionem, & expediti ad amandum Deum, illique obediendum per proprium actum.

§. III.

In quonam consistat Peccatum Originale.

557. Prima Opinio Catholicorum (omitto referre errores hæreticorum) fuit Gregorij Ariminensis & Okami in 2. dist. 30. & 31. Peccatum originale aliud non esse, quam fomitem peccati, quem vocavit morbidam qualitatem, ex pravis qualitatibus carnis contractam. Conatur P. Tannerus mitigare hanc sententiam, quasi hi auctores solum voluerint, hanc qualitatem esse ipsum materiale peccati Originalis, formale verò esse ipsam destinationem ad penam propter illam qualitatem morbidam, & per baptismum quidem non tolli ipsum materiale, tolli tamen ipsum formale. Causam hujus qualitatis aliqui dixerunt fuisse pomum, alij afflatum venenatum serpentis, alij ipsum actum peccaminosum, alij denique Deum. Quæ omnia ejusmodi sunt, ut in ijs rejiciendis nemo debeat occupari.

558. Secunda Sententia est Pijj Contr. 1. de peccato orig. & Catherini Tract. de sine hom. Peccatum originale aliud non esse, quam peccatum Adæ posteris imputatum; unde intulerunt, peccatum originale non dividi in plura singularia, singulis hominibus respondentia. Verum sub his terminis non potest defendi post Trid. vbi sess. 5. can. 3. definitur, Peccatum originale inesse cuique proprium, & sess. 6. c. 3. propagatos ex Adamo propriam injustitiam contrahere.

559. Tertia Sententia est Rosenfis, Altisiodorensis & Durandi apud Salas, peccatum Originale esse Concupiscentiam non secundum se solam (hæc enim non meretur nomen peccati, ut ex Trid. constat) sed habere se tanquam materiale

teriale peccati originalis, & hoc pro formali dicere reatum pœnæ. Verùm hæc sententia non explicat aut resolvit quod quaritur, nempe in quibusnam Entitatibus vel privationibus consistat peccatum originale, quæ questio de ipso reatu formari potest.

560. Quarta Sententia est P. Vasquez d. 132. c. 7. n. 36. qui asserit, Peccatum Originale consistere in privatione Gratiæ, quatenus hæc est vitium Naturæ, non Operationis aut personæ propter Operationem. Hæc tamen Sententia videtur peccare in modo loquendi, etsi fortasse reipsa non differat ab alijs, constituentibus peccatum originale in privatione Gratiæ. Omne enim peccatum est vitium Personæ, propter aliquam operationem displicentem Deo, & ab eo prohibitam sub interminatione pœnæ: sed peccatum Originale est propriè dictum peccatum: ergo &c. Verùm quidquid sibi velit hæc sententia,

Dicendum est, juxta ea quæ suprà de peccato habituali dicta sunt, Peccatum Originale consistere in peccato Adami cum negatione condonationis respectu posterorum, qui includebantur in pacto, præcedendo à condonatione intrinseca & extrinseca.

561. Consistit hæc Conclusio tam cum sententia docente, quòd B. Virgo non solum fuerit immunis ab ipso peccato Originali, quatenus in primo conceptionis instanti fuit prædita Gratiâ sanctificante, sed etiam à debito illud contrahendi, quàm etiam cum Sententia docente, quòd B. Virgo non contraxerit quidem peccatum Originale, contraxerit tamen debitum proximum, ut consideranti statim apparet.

562. Confirmatur Conclusio ex eo, quòd Baptismus destruat Peccatum Originale: sed baptisimus nihil aliud producit pertinens ad sanctificationem hominis, quàm Gratiâ sanctificantem: ergo Gratiâ sanctificans opponitur formaliter & privativè peccato originali: ergo privatio Gratiæ est pars constitutiva peccati Originalis. Major probatur ex Concilio Milevitano can. 2. ubi hæc habentur. *Parvuli, qui nihil peccatorum in semetipsis adhuc committere potuerunt, ideo in peccatorum remissionem veraciter baptizantur, ut in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt.*

563. Objici possit primò, pro tertia Sententia superius relata, S. Augustinus, qui non semel, sed pluribus in locis (ut videre licet apud Salas) docet, peccatum originale dicere pro materiali ipsam Concupiscentiam, & pro formali reatum pœnæ. R. Mentem S. Augustini eandem esse, quæ fuit S. Thomæ q. 82. a. 3. in C. ubi S. Augustinum interpretatur, & dicit, quòd privatio originalis Justitiæ, per quam voluntas subdebatur Deo (scilicet per Gratiâ & Charitatem)

est formale in peccato originali: omnis autem alia inordinatio virium animæ, se habet in peccato originali sicut quiddam materiale. Adverto, quòd dicat: *sicut quiddam materiale*: non quod originale importat in recto, sed in alio sensu, nempe, si comparentur inter se duo effectus causati à peccato Adami in posteris, qui sunt: concupiscentia, & privatio Gratiæ; inter hos habet se concupiscentia tanquam materiale quid respectu privationis tanquam formæ, hoc est: concupiscentia est indifferens ut conjugatur vel cum gratia, vel cum privatione Gratiæ. Adhuc in alio sensu, quem magis indicat S. Thomas, potest dici, quòd concupiscentia se habeat sicut materiale peccati, & privatio Gratiæ sicut formale. Duo enim prædicata inveniuntur in peccato actuali, conversio ad creaturam, & aversio à Deo: primum est materiale peccati, quia, ut S. Augustinus ait, converti ad creaturam, secundum se non est peccatum, quia amare bonum non est malum, sed aversi à majore bono est malum, & idcirco Aversio à Deo est formale peccati. Itaque Concupiscentia est habitualis conversio ad Creaturam, Privatio Gratiæ est habitualis aversio à Deo: sic habent se ad invicem sicut materiale & formale peccati. Cæterum non est contrarium S. Augustino, quòd successu temporis magis magisque conati sint DD. conceptum Peccati originalis explanare; nam libro de moribus Ecclesiæ sermonem institutus de peccato orig: *Peccato antiquo, inquit, nihil est ad prædicandum promptius, nihil ad explicandum difficilius.*

564. Objicies 2. Privatio Gratiæ est pœna peccati: ergo non potest esse pars constitutiva illius. R. privationem Gratiæ esse pœnam peccati prout ab Adamo, & in Adamo commissi, & hujus non est constitutiva, quia peccatum ab Adamo & in Adamo commissum esse, plus non dicit, quàm: Debitum proximum contrahendi peccatum originale proprium; hoc autem aliud non est, quàm, Adamum peccasse, & voluntates posterorum illius volutati fuisse alligatas: cum hoc verò stat, quòd sit pars constitutiva ipsius peccati Originalis, quæ talis, hoc est, peccati Adami et moraliter perseverantis in posteris.

565. Objicitur 3. Si peccatum originale consistet in privatione Gratiæ, hoc ipso etiam consistet in privatione cæterorum bonorum, quæ includebat Justitia Originalis: atqui non consistit ne partialiter quidem in horum privatione: Ergo nec in privatione Gratiæ. Sequela probatur, quia non est major ratio de vna parte constitutiva illius Justitiæ Originalis, quàm de altera. Minor etiam probatur, quia vna pars constitutiva illius Justitiæ erat subordinatio partibus inferioribus ad superiorem, & immortalitas: atqui negatio hujus subordinationis (quæ aliud non est, quàm Concupiscentia) item mortalitas non

non sunt partes constitutivæ peccati Originalis.

566. R. Negando sequelam: quin potius oppositum probatur, à posteriori & à priori. A posteriori quidem hoc modo. Si Concupiscentia esset pars constitutiva peccati originalis, sequeretur, eà sola ablata, positis omnibus alijs, non maneretur peccatum originale: consequens est falsum: si enim Beatissima Virgo caruisset in primo instanti Conceptionis Gratia sanctificante, in omnium sententia contraxisset peccatum originale, etiam si caruisset omni concupiscentia & tunc. Probatur etiam à priori. Nam extinctio concupiscentiæ & Immortalitas non sunt formæ justificativæ, nec habituales conversio ad Deum: quapropter stare possent cum habituali aversione ab eodem: ergo cum peccato habituali. oppositum verificatur de Gratia habituali.

567. Obijciunt 4. Si Privatio Gratiæ, quæ est pena peccati Adami, esset in nobis peccatum, sequeretur, quod si ex Adami obedientia fuisset in nos derivata Gratia, tanquam præmium illius meriti, sequeretur, inquam, quod tunc Gratia sanctificans esset etiam in nobis meritum: cur enim privatio Gratiæ habeat rationem demeriti, seu peccati, & non forma opposita, nempe Gratiæ, habeat rationem meriti, cum non minus in nos derivaretur pro obedientia, quam privatio per inobedientiam? R. Negando sequelam & paritatem: pro declaratione disparitatis advertito, quod aliud sit, quærere: an per alligationem nostrarum voluntatum voluntati Adami, possimus inde moraliter denominari observantes & promerentes Gratiam, & hoc ultro concedo; non enim fuit nostra voluntas transfusa in Adamum præcisè ad peccandum, sed etiam ad merendum: & aliud est quærere: An hoc quod est: Adami meritum esse meritum nostrum moraliter, deberet compleri per ipsam Gratiam, sicut Adami peccatum, ut fiat moraliter nostrum peccatum, debet compleri per privationem Gratiæ, & hoc est negandum. Disparitas est desumenda ex natura meriti, & natura Peccati. Natura meriti est ejusmodi, ut semel positum meritum, licet per peccata subsequenter mortificetur, nunquam tamen omnino extinguatur, quin reviviscere possit, ut dicetur in Tract. de Pœnit: Peccatum vero commissum est omnino debile, ut nunquam reviviscere possit: ergo ut habitualiter durer, debet durare per negationem extinctionis, quæ proinde negatio est pars constitutiva peccati habitualis: at verò nulla ejusmodi pars constitutiva requiritur ad hoc, ut meritum semel positum perseveret, sed sufficit esse semel positum. Quomodo autem mortificetur, & reviviscat, loco indicato dicitur.

568. Obijci potest ultimum, ad probandum, quod vel omnino non detur Peccatum originale, vel non sit peccatum propriè dictum. Si daretur

peccatum Originale, & esset peccatum propriè dictum, sequeretur, quod homines non possent licitè dare operam generationi: consequens est hæreticum, jubente Apostolo reddi debitum. Sequela probatur. Quia homo generando esset causa peccati alieni, & quidem peccati mortalis, immediatè ponendo partem constitutivam, nempe propagationem ab Adamo, quod est contra Charitatem. R. Negando sequelam; cujus falsitas dupliciter ostendi potest: primò, quia ut patebit ex dicendis, incomparabiliter melius est infanti, concipi cum peccato originali, quam omnino non concipi. Velenim infans perveniet ad ætatem adultam, vel non perveniet: si perveniet, habebit potestatem procurandi justificationem, & attingendi ad æternam felicitatem. Si non perveniet, vel certè si perveniet quidem, sed decedet cum peccato originali solo, tunc adhuc melius est, ita decedere quam omnino non existere, ut infra dicemus. vel denique liberabitur ab originali, quæ liberatio est facilis, & tunc nullum damnum, sed maximum lucrum habebit ex generatione: non est ergo contra, sed magis juxta Charitatem, dare operam generationi, & manifestè verificatur nostra regula Moralitatis, quod etiam stante peccato originali, expediat licere dare operam generationi. Secundò, declaratur à pari. Nam ne quidem ipse peccans tenetur impedire inceptionem peccati habitualis in ratione *habitualis*, supposito peccato actuali, quia non tenetur immediatè agere pœnitentiam post commissum peccatum. ergo multò minus tenentur alij homines impedire peccatum originale, quod etiam est habituale, supponens actuale commissum in Adamo, in quantum infans erat moraliter vnus homo cum Adamo.

§. VLTIMVS.

Quam Pœnam sustineant Infantes decedentes cum Peccato Originali.

569. Certum est, parvulos non baptizatos etiam resurrecturos à mortuis, dicente Apostolo: Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. 1. Cor. 15.

Quæritur primò, quo loco sint parvuli illi tunc destinandi. Quidam, ut Bellarminus, Tannerus, volunt esse includendos loco subterraneo obscuro; idque videntur colligere ex quibusdam locis SS. Patrum, præsertim S. Augustini. Alij, ut Suarez, Lessius, Salmeron, Salas, Comptonus, volunt esse collocandos in superficie Terræ, inque loco valde amœno. Immo P. Salas existimat, quod se essent recreaturi natando per aquas sine periculo submerisionis, cum sint futuri immortales. Alij, & quidem communius, tradunt, quod sint quidem inhabitaturi locum

Hh 3

subterra-

subterraneum supra infernum, non tamen obscurum, sed lucidum totum, eò quòd ipsa terra, teste S. Thomà cum Magistro sentent. sit futura tota pelucida instar Crystalli: in eo ergo loco habebunt satis spatij, ad obambulandum, colloquendum &c. Fundatur hæc vltima opinio in eo, quòd terra tota sit aquis tegenda: est autem incredibile, quòd illi parvuli deberent per totam æternitatem natare: neque enim debet in illis fingi donum levitatis.

570. Quòd autem locus ille non sit futurus obscurus, bene probat Arriaga. esset enim gravissima violentia & molestia, nec videre posse, nec se movere huc potius quàm illuc, ad hunc potius quàm illum accedendo. Confirmatur ab eodem. Si Deus noller illis concedere vsum sensuum, ad quid eos excitasset à mortuis? Beati enim ad gaudium, damnati verò ad pœnam vtuntur sensibus. Addit insuper, vel illorum infantium animabus separatis statim, vel post generalem resurrectionem, Deum daturum notitiam alicujus idiomatis, quo inter se vtantur. Retuli hæc, vt appareat, quousque liceat in hac materia divinare.

571. Queritur 2. Vtrum illæ animæ patiantur aliquam pœnam sensus, & eandem sint passura post resurrectionem per totam æternitatem. In hoc puncto ingerit difficultatem auctoritas S. Augustini *Serm. 14. de Verb. Apostoli*, qui dixit, parvulos ituros in ignem æternum, & combustionem æternam.

Dicendum tamen est cum recepta jam sententia, eos non passuros pœnam sensus. Ita post Magistrum S. Thomas, q. 5. de Malo. Scotus, Bonaventura, Richardus, Durandus, Dominicus Sotus, & plures antiqui: videturque aliquibus definitum in cap. *Majores*, §. *sed adhuc de Baptismo & ejus effectu*, ubi Innocentius Pontifex distinguit inter pœnam peccati actualis, & Originalis, & ait, pœnam peccati actualis esse cruciatum gehennæ, sed pœnam originalis esse privationem visionis.

572. Autoritati S. Augustini (de quo, an constanter ita senserit, meritò dubitatur, quandoquidem in Epistola 28. ad Hieronymum ita scribit: *Cum ad pœnas ventum est parvulorum, magnis, mihi crede, coarctor angustiis, nec quid respondeam, prorsus invenio, doce ergo, quid sentire, quid dicere debeamus.*) opponitur auctoritas S. Ambrosij in illud ad Rom. 5. *Propterea sicut per unum hominem &c.* vbi sic scribit. *Est & alia mors, quæ secunda dicitur in gehennam, quam non peccato Adæ patimur, sed ejus occasione propriis peccatis acquiritur.*

573. Probatur ratione. Pœna sensus non convenit nisi illi, qui propter delictum est reprehensione dignus: sed parvuli non sunt repre-

hensione digni propter Originale: ergo nec pœna sensus. Major & minor est declaranda potius quàm probanda. Major quidem declaratur à Vasquez. Pœna sensus est quædam exprobratio & vituperatio, sicut, quando quis flagellatur: sed exprobratio & vituperatio realis, non convenit nisi illi, cui à fortiori convenit reprehensio verbalis, nam hujus loco substituitur. Minor etiam declaratur. Propter illud non potest quis jure reprehendi, de quo non potest haberi dolorem retractativum: sed parvuli non possunt retractare per propriam voluntatem, quæ non nisi per alienam commiserunt: Unde dicunt Theologi, quòd adultus antequam peccet, non possit habere formalem contritionem, quæ debeat peccatum originale: ratio à priori est, quia retractatio supponit finem in mea potestate, vt non poneretur ille a quo quem detestor. Non fuit autem in potestate parvulorum impedire peccatum Adami, aut ipsi includerentur in ejusdem voluntate seu peccato, aut ne ab eodem descenderent. Ergo dicitur. Potest quidem aliquis dicere: *Vellem Adam non peccasse*: sed hoc non est retractare peccatum Originale, alioquin etiam Beatissima Virgo posset illud retractare, & quivis homo posset retractare peccata totius mundi.

574. Objicies 1. Parvuli isti sunt vt damnati, juxta illud ad Rom. 5. *Per unum delictum in omnes homines in condemnationem*: Sed omnis verè damnatus est dignus pœnâ, sicut omnis peccator habet reatum pœnæ. Ergo &c. R. Parvulos puniri pœnâ damni, hoc est, privatione Visionis Dei, quâ pœnâ potest affligi ille, qui librum in aliena voluntate peccavit, quia est minus subtractio & denegatio alicujus boni absolute non debiti.

Replicabis. Privatio boni indebiti non debet vlllo modo pœna. R. Est pœnam, quando quis erat proximè ad illud bonum destinatus: per hoc enim privatio ejusmodi boni potest esse materia tristitiæ, nisi hæc per accidens impediatur: sicut quando quis ob aliquod delictum privatur hereditate, ad quam erat jam destinatus, & quidem cum obligatione habendi, ita vt si non haberet, esset aliquo modo miser; sicut revera illi parvuli miseri & commiseratione dignissimi sunt, in quantum carent felicitate summâ, quam poterant habere, & in proximo erat, vt haberent; quidquid sit, an habeant felicitatem aliquam naturalem & imperfectam, de qua paulò post dicetur. Hoc vltimum addidi, ne quis inferret, etiam beati aliquos defacto pati pœnam aliquam, quantum carent aliquo gradu beatitudinis, ad quem habendum erant proximè dispositi, & aliquo modo obligati, sed eo carent, quia non fuerunt grati cooperati: non tamen ideo patiuntur pœnam, quia habent beatitudinem satisfactivam, & impedivam omnis tristitiæ per excessum gaudij propter

illud bonum, quod Deus ex omissione & negligentia à beatis in via commissâ elicit, ut in primo libro probatum est.

176. Obijcies 2. Ex conclusione & probatione data sequitur, quod parvuli non potuissent propter peccatum originale puniri pœnâ sensûs temporalis v.g. purgatorii, etiam si Deus pœnam damni condonaret, dando illis Gratiâ sanctificantem, & denique Visionem beatificam, nam adhuc illa pœna temporalis haberet rationem exprobrationis: consequens autem videtur absurdum: nam qui potest puniri pœnâ graviore, potest etiam puniri pœnâ leviori: atqui quæcunque pœna sensûs est levior quàm pœna damni, teste Chrysostomo. *Hom. 24. in Matth. & 47. ad populum, & epist. 5. ad Theodorum*, dicente, pœnam infantum esse omnium gravissimam. Et ratio est, quia gravitas pœnâ mensuratur à malo quod infert: malum autem eò est gravius, quod minus est bonum quo privat: atqui pœna damni privat summo Bono, non item vlla pœna sensûs. Ergo &c. 3. Distinguendo Minorem: pœna damni est gravior quàm pœna sensûs, si spectetur materialiter, & in ratione mali, prout malum est mera privatio boni, conceditur, spectando formaliter, in quantum pœna est afflictiva & vexativa, negatur: quo sensu dixit S. Augustinus in *Enchiridio* c. 93. pœnam damni esse omnium minimam.

176. Obijcies 3. Parvuli possunt graviter tritari, & vtiq; defacto tristantur de æterna beatitudine perdita, quæ sanè tristitia reputatur inter penas acerbissimas damnatorum in inferno: ergo patiuntur parvuli saltem aliquam pœnam sensûs.

3. De hoc puncto esse diversas opiniones. Admississe videntur huiusmodi tristitiam in parvulis S. Augustinus & Fulgentius, quos secuti sunt Abulensis, Aureolus, Petrus Sotus, Bellarm. Valent. Tannerus. Verùm communior opinio etiam hanc tristitiam parvulis negat. Ita post S. Thomam S. Bonaventuram, Scotum, Halensim, Durantium, Gabrielem, Salmeronem, Vasquez, Salas, Olivietum, Attriagam, Comptonum. Imò Zumel ausus est hanc sententiam dicere certam, Catholicam, & omnium Theologorum; in quo vtiq; excessit. Ratio autem huius opinionis admodum diversa redditur ab auctoribus, videntem scilicet proveniat, quod impediatur ab hac tristitia.

177. Imprimis aliqui existimant, parvulos per totam æternitatem ignorare se fuisse capaces & deputatos ad felicitatem supernaturalem; hæc enim capacitas & deputatio cum proveniat ab elevatione supernaturali, non potest venire in suspensionem absque revelatione, quæ tamen nulla facta est parvulis. Verùm hoc ple-
tusque non videtur credibile: sunt enim post resurrectionem interfuturi extremo iudicio: quomodo ergo non cognoscent duas partes homi-

num, alteram æternum beandorum, alteram æternum damnandorum?

178. Alij cum P. Vasquez & Oviedo recurrunt ad divinam Providentiam, & occultum iudicium, cui non defunt plures, ijque mirabiles modi, quibus potest in parvulis huiusmodi tristitiam impedire; & hanc etiam rationem videtur insinuasse S. Bonaventura dicens, quod Deus parvulos constituat medios inter Beatos & Damnatos ad pœnam sensûs: sicut enim cum Beatis conveniunt in hoc, quod non decesserint cum vlla culpa propria, ita debent cum illis convenire, ut non tristantur. & sicut cum Damnat-
tis conveniunt in hoc, quod decesserint cum aliqua culpa, saltem aliena, ita debent cum his convenire in pœna damni.

179. Alij tamen ulterius progrediuntur & causam physicam investigant, seu modum quo probabilius videtur huiusmodi tristitia impediri; nempe cum non sint subiecti inordinatis passionibus & affectionibus, libenter se accommodant divinæ Providentiæ, quæ circa illos ita disposuit. Verùm hæc ratio non videtur planè satisfacere: nam aliud est, quod non tristantur voluntariè ac deliberatè: & aliud, quod non tristantur involuntariè, ex apprehensione objecti contristativi: illud prius bene declarat ratio allata, non item posterius. Nam & animæ in purgatorio se conformant plenissimè divinæ voluntati, & tamen de carentia & dilatione Beatitudinis graviter tristantur.

180. Alij dicunt, eos ideo non tritari, quia cognoscunt, se non propriâ culpâ, sed alienâ carere beatitudine. Hæc tamen ratio adhuc minus satisfacit. Experientia enim nos docet, non minus, immò sæpe magis nos tritari & indignari, propter bonum alterius culpâ amissum, quàm propriâ.

Alij denique probabilius dicunt, ideo parvulos non tritari de amissa beatitudine, quia simul vident, & gaudent, se evasisse tormenta inferni, quorum periculo expositi fuissent, si ad ætatem adultam pervenissent.

Confirmari potest ex dictis de Beatitudine. Diximus, inquam, quod tristitia non hocipso enascatur, quando quis cognoscit objectum ex se contristativum, quia licet sit contristativum in absentia objecti delectativi, potest tamen evanescere, ejusque vis inhiberi per præsentiam objecti valde delectativi. Porro quod infantes illi habeant objectum valde delectativum jam indicatum, declaratur. Vel enim sunt concepti inter infideles aut hæreticos, vel inter Christianos Catholicos: de prioribus sanè probabilius fuisset, illos æternum perituros, si ad ætatem adultam pervenissent, quàm esse salvandos. De posterioribus etiam (demonstramus plures ex Catholicis sal-
vari quàm

vari quàm damnari) etsi major aliqua probabilitas sit fuisse salvandos, hæc tamen fortasse parvulis non innotescit, sed solum, quòd ex illis etiam innumeri pereant; unde non leve etiam periculum fuisse pereundi. Quando autem probabilitas quantumvis major boni obventuri conjungitur cum aliqua etiam probabilitate aut periculo ingentis mali incurrendi, tunc si illius amissio conjungitur cum certissima evasione gravissimi mali, non est objectum vehementer contristativum. Denique addi potest, quòd in potestate parvulorum sit, deponere omnem tristitiam notabiliter afflictivam; & quia cognoscunt, hujusmodi tristitiam ad nihil servire, sed tantum affligere, eam utique impediunt. Modus autem impediendi erit, si suum intellectum occupent circa alia objecta, & quidem tam varia, ut propter suam limitatam virtutem, non possint simul attendere & applicari ad considerandam felicitatem supernaturalem ejusque amissionem: neque enim ad hanc considerandam necessitantur sicut necessitantur damnati ob tormenta quæ patiuntur, & quia Deus illos determinat ad memoriam peccatorum commissorum, ut semper conscientia vermen experiantur.

§81. Objici possent ultimò quædam Scripturæ S. Testimonia, ad probandum, quòd parvuli sint ab igne torquendi. Comparatur enim in Evangelio univèrsum genus humanum aræ, in qua simul existunt grana & paleæ, ex quibus grana colligenda dicuntur in horrea, hoc est, vitam æternam, paleæ verò comburenda igni inextinguibili, Matth. & Luca 3. Idem probari potest ex eo, quòd omnis arbor, quæ non facit fructum bonum, excidetur, & in ignem mittetur. Denique in extremo die Christus dicitur divisurus genus humanum in duas classes, & illi quæ collocabitur à dextris, dicit: *possidere paratum vobis regnum*: illi verò quæ à sinistris: *discedite à me maledicti in ignem æternum*. Cum ergo parvuli non sint intraturi in regnum, eundem illis erit in ignem. Hæc omnia fuisse à Christo dicta & intellecta de adultis, quibus ea prædicabat, & colligitur ex adjecis: *Esurivi enim, & non dedistis* &c. quod utique parvulis non poterit objici. Ethæc de Peccato Originali.

CONTROVERSIA III.

Virum defacto contingat, ut ob reatum pænæ temporalis sustinenda sit per accidens pænæ æterna.

§82. PRO quæstionis intelligentia sciendum est; contingere, ut homo decedens in peccato mortali, adeoque æternum damnandus, simul etiam decedat cum reatu pænæ alicujus temporalis, quæ illi persolvenda fuisset in purgatorio, si

in statu Gratiæ decessisset; & hæc quidem pænæ temporalis potest esse residua ex duplici capite. Primò, si homo ille commiserat etiam aliquod aliud mortale, sed ab illo fuit justificatus, tamen, ut remaneret reatus aliquis pænæ temporalis, quod idem de veniali dici potest. Secundo, si homo commisit veniale, & ne quidem ipsius culpam deleverit, adeoque tota pænâ illi peccati respondens remansit solvenda. Quæritur ergo, an talis deinde puniatur pænâ æternâ, cujus pars respondeat reatu ad pænâ temporalem, vel an post aliquod tempus minuatur illius pænæ, quòd satis passus sit pro illo reatu pænæ temporalis, remanente reliquâ pænâ æternâ duraturâ quæ respondet peccato mortali in quo decessit.

§83. Triplex est sententia; Duæ extremæ & una media. Prima est Scoti, Gabrielis, Majoris, Medinae, Navarri, Vega, quos sequitur Ariaga: hi docent, in inferno cessare pænâ temporalem quoad eam partem, quæ respondebat reatu ad pænâ temporalem, sive culpa fuerit dimissa, sive non. Secunda docet, nullam pænâ in inferno remitti, sive culpa prius fuerit remissa, sive non. Hæc est valde communis Tertia, distinguit inter pænâ temporalem residuam ex culpa jam dimissa, & inter pænâ temporalem residuam ex culpa veniali non dimissa. Priorem pænâ docet in inferno non esse æternam, sed post tempus cessare; Secundam autem esse æternam. Hujus sententiæ, quam tenet Durandus, meminit S. Thomas, eam præcisè referendo, nihil deferendo. in 4. dist. 22. q. 1. a. 1. ad 5. Dicitur ergo manet, in qua Sententia fuerit S. Thomas, quidquid pro certo supponat Ariaga, contra Suarez & Vasquez, qui S. Thomam probabiliter pro secunda Sententia citant, dist. 21. q. 1. a. 2. quæstionculâ 3. quamvis deinde in sua summa eorum loquatur utique in favorem tertiæ Sententiæ, q. 87. a. 5. in resp. ad 2. & 3. in fine.

§84. Quoad rem ipsam, tertia Sententia ideo mihi non placet, quia dum utrique extremæ Sententiæ aliquid tribuit, utriusque incommoda incurrit. Prioris quidem incommodum incurrit, quia si quid contra illam probat sensus fidelium, quòd in inferno nulla sit pænâ temporaria, etiam probat contra tertiã: alia verò tem rationes nihil evincunt, ut dicemus. Secundæ itidem sententiæ incommodum incurrit, quia sensus fidelium etiam alienus est ab hoc, quòd peccatum Veniale puniatur pænâ pænâ æternâ, & etiam quandoque majore, quamvis per accidens, quàm mortale propter quod homo damnatur.

§85. Inter duas verò extremas Sententiæ equidem difficilis est electio. In primam sententiam non solum inclinatur ratio æquitatis, sed etiam, quòd nullâ efficaci ratione probetur de

Secunda Sententia, cui tamen incumbit onus probandi, quia affirmat aeternam punitionem, quam prior sententia negat. In secundam verò sententiam trahit magis auctoritas, & sensus communior Theologorum. Theologorum inquam; nam sensus fidelium non videtur esse circa poenam, de qua disputatur in presenti, sed de poena respondente illis peccatis, propter quæ homo damnatur. Ceterum, neque primæ sententiæ deest sua auctoritas, ut ex relatis liquet: & insuper plerique adversarij fatentur esse probabilem. Veniamus ad Argumenta, quibus secunda sententia probari solet.

§86. Primò aliqui probant hoc modo. Quamdiu culpa Venialis peccati manet, & macula illius, tunc qui eam habet, dignus est supplicio: atqui decedens ex hac vita cum Veniali & Mortali, nunquam iustificabitur à veniali: ergo semper pro illo punietur. Imprimis hæc ratio tantum probat illam partem, in qua tertia Sententia convenit cum secunda; non autem probat de poena relicta ex peccato remisso. Verum, nec hanc partem efficaciter probat: distinguenda est maior: manet digna supplicio, si necdum est condigne punitus, conceditur; secus negatur. Ratio est, quam paucis verbis dedit Card. Pallavicinus lib. de Pœnit. n. 237. quia perseverantia habitualis peccati, quæ non est voluntaria, non auget meritum poenæ: atqui talis est perseverantia peccati Venialis in inferno. ergo &c. Neque ad rem facit, quòd damnati illa peccata ratificent; nam per hoc peccant quidem de novo, sed hæc peccata pertinent ad terminum, ac proinde non puniuntur vlllo poenæ augmento. De hoc redibit infra sermo.

§87. Secundò alij probant ex eo, quòd omnis poena ordinetur ad correctionem illius, qui punitur; quamdiu ergo non emendatur, non debet Index desistere à punitione: atqui damnati nunquam emendantur: ergo nulla debet vniquam poena diminui. Hæc ratio etiam est manca, procedens tantum de Venialibus non dimissis. Sed neque hoc evincit: Duplex enim est poena, Medicinalis, & Exterminativa, ut aliqui vocant. Prior tendit ad emendationem, posterior non tendit ad emendationem illius qui puniuntur, v. g. quando quis capite plectitur, sed ad summum ad emendationem vel terrorem aliorum: quamvis nec hoc sit necesse; nam qui damnabuntur in fine mundi, & qui defacto damnantur nemine conscio, eorum damnatio ad nullam emendationem conducit. Ratio à priori est, quia sunt aliquæ poenæ quarum interminatio est necessaria ad absterrendum, & ne interminatio sit mera ceremonia, sed idonea ad absterrendum, debet subsequente delicto poena infligi, etiam si reus sit inemendabilis.

§88. Tertiò alij dicunt, ideo nullam poenam remitti in inferno, quia Deus potest poenam temporaneam, quæ esset intensa v. g. ut quatuor, ita extendere per totam aeternitatem in

gradu remissione, sed semper æquali, ut hæc extensio æquivalet illi intensiori. Verum hoc est manifestè falsum: omne enim temporaneum est in aliquibus circumstantijs prudenter contemptibile, utpote non pugnans cum aeterna felicitate, sicut pugnat quævis poena aeterna quantumvis remissa, ac proinde non est contemptibilis: ergo infinite excederet priorem, quæ in illam commutaretur. Ratio ulterior est, quia poena temporalis aliquando finietur, & per totam aeternitatem non erit: ergo per totam aeternitatem erit objectum gaudij, quòd fuerit præelecta præ poena aeterna, utpote quæ semper duraret.

§89. Quattò denique, Vasquez probat sententiam hoc discursu. Ille, qui patitur in inferno absque Charitate & Gratia Dei, non dicitur propriè satisfacere, sed satisfacere: ut autem remittatur debitum poenæ natum ex peccato, non sufficit pati quantum quis meretur, sed opus est satisfacere patiendo; satisfactio autem habet quandam rationem meriti, & accepta est apud Deum. Verum hæc ratio assumit, quòd esset probandum, & de quo est controversia: querimus enim, an solvi possit à damnatis illa poena temporalis præcisè patiendi: tu negas hoc posse fieri: qui autem negat aliquid fieri posse, affirmat implicantiam illius: omnis autem affirmans implicantiam, subit onus eam probandi. Accedit, quòd in humanis plus non requiratur quam pati, & perferre. P. Vasquez non habet aliud quo probet assumptum, quam ex absurdo. Sequeretur enim, inquit, quòd quilibet in hac vita pro poena relicta ex peccatis dimissis, satisfaceret per labores & arumnas, quas impatienter toleraret, quòd est absurdum. Responderetur. Cum Deus possit has arumnas in via infligere etiam non ut poenæ peccati commissi, ideo potest exigere, ut patienter ferantur, si velimus eas prodesse ad extinctionem poenæ debitæ: at verò poenæ aeternas non potest Deus infligere nisi propter peccatum, & in poenam peccati. Est adhuc alia disparitas. Nam quando Deus in hac vita infligit poenas pro peccatis dimissis & venialibus, infligit eas amicis, & quidem citra condignum; ab amicis autem meritò exigitur, ut grato animo acceptentur poenæ, quæ sunt citra condignum. Denique Arriaga n. 16. §. respondetis. negat, quòd Deus etiam in via exigat ad condignam satisfactionem, ut poena voluntariè acceptetur.

§90. Vltimò Cardinalis Pallavicinus reiectis aliorum fundamentis, ingeniosè simul & laboriosè conatus est aliter probare secundam Sententiam, cuius propria verba dabo, timeo enim, ne si alijs verbis dicerem, fortè non crederentur ad mentem auctoris esse. Licebit tamen ejus sermonem, ne sua prolixitate fastidium pariat, & in fine omnia reperenda sint, quandoque interpellare, & quid minus probabile videatur, adnotare.

591. Existimat ergo, probabilius posse difficultatem presentem solvi ex quodam principio quod indicat S. Thomas q. 7. de peccato veniali a. 10. in C. ubi docet, dupliciter posse aliquod peccatum mereri poenam aeternam; primum quidem, ex specie ipsius peccati: secundo, ex inhærentia ad tale subiectum. Et quidem peccatum mortale ex utroque capite meretur aeternitatem poenae; nam & ex sua specie est aversio à bono infinito, & rursus privat gratiā illud subiectum cui inhæret: ac proinde etiam ex hoc secundo capite meretur, ut illud subiectum semper habeat poenam. De Veniali autem S. Thomas sic loquitur. *Peccatum Veniale neque meretur poenam aeternam ex primo capite, nec ex secundo per se, potest tamen mereri illam ex secundo capite per accidens, quatenus sit in subiecto quod privatur gratiā, non quidem ab ipso veniali, sed ab alio mortali adiuncto.* Ex his verbis conatur Pallavicinus extorquere rationem Conclusionis, sic philosophando.

592. Ex hac, inquit, doctrina inferimus quoddam principium universale, accommodatum solutioni difficultatis presentis. nimirum, naturam rationalem esse per se ordinatam ad statum perpetuum & permanentem, & sic omnia media per se conducentia ad finem hominis, hoc est, omnes actus virtutum vindicant sibi premium aeternum, & pariter sibi vindicant poenam aeternam omnes actus mali, nisi vinceantur à bonitate prævalente subiecti, hoc est naturæ rationalis, quæ secundum se bona est, & digna aeternâ felicitate, quam consequerentur etiam infantes morientes in statu puræ naturæ: aeternæ autem felicitati est inconiungibilis poena aeterna. Secus accidit in actibus bonis, quia hi nullo præmio sunt digni, quando subiectum est simpliciter malum, cuius discriminis rationem paulo post afferemus. Peruntamen paritas est in hac parte, quod quicumque actus malus, & quicumque reatus, si coniungatur cum malitia subiecti simpliciter, (hoc est existente in peccato mortali) remanet semper vigen in ordine ad poenam aeternâ, sicut quilibet actus bonus, & quodlibet ius ex eo remanens, si coniungatur cum bonitate, semper viget in ordine ad premium aeternum. Non tamen est ita per se, ut reatus ex natura sua temporaneus puniatur aeterno tempore, atque est per se, quod meritum cuiusque actus boni habeat aeternam remunerationem: Cum enim, ut diximus, natura, quantum est de se, sit bona, per accidens & contra naturam est, quod ille reatus, qui posset stare in subiecto bono, reipsâ coniungatur cum subiecto simpliciter malo: atqui est per se, & secundum naturam, quod meritum coniungatur cum subiecto simpliciter bono. Haecenus Pallavicinus, qui nobis tantisper est interpellandus.

593. Ex hac doctrina sequeretur, Peccatum Veniale, quod ex intrinseco essentiali prædicato conjungeretur cum Mortali (v.g. si ego habens turpem internam delectationem, eamque metaphysicè in me cognoscens, dependenter ab hac cognitione mentirer me illam non habere) non per accidens, sed per se inducturum reatum poenæ aeternæ, quia non esset illi per accidens,

sed per se poni in subiecto simpliciter malo: conueniens est ex terminis contra naturâ Peccati Venialis, ut ipse Pallavicinus docet; ergo pariter fallum est, quod quando coniungitur cum mortali peccato, inducat per accidens reatum poenæ aeternæ. Deinde paritas & consequentia ab actu bono ad actum malum, est omnino nulla. non inquam relet: omnis actus bonus factus à subiecto bono, est dignus premio aeterno: ergo omnis actus malus factus à subiecto malo est dignus poena aeterna. Disparitas est hæc. Omnis actus bonus factus ab homine bono, hoc est amico Dei, meretur premium dignum amico Dei: nullum autem aliud premium est dignum amico Dei, nisi augmentum amicitiae divinæ, hoc est gratiæ sanctificationis, ut dicitur in tract. de Merito. Sicut autem amicitia est simpliciter radix aeternæ felicitatis, ita augmentum amicitiae, est radix augmenti felicitatis aeternæ. Econtra verò, non omnis actus malus factus ab inimico, meretur augmentum inimicitiae, alioquin omne peccatum factum ab homine in statu peccati mortalis, esset mortale, quod est fallum: ergo nec omnis actus malus inducit reatum aeternæ poenæ; quia sicut radix aeternæ poenæ simpliciter est inimicitia, ita radix augmenti aeternæ poenæ, est augmentum inimicitiae. Jam iterum Pallavicinum audiamus.

594. Præterea inquit, opinamur, illam poenam, quæ debetur peccato mortali non remitti, & quam supra vocamus intrinsecè, & ex specie sua aeternam, esse inconmensurabilem cum ea, quæ debetur peccato aut veniali, aut mortali dimisso. Videtur enim impossibile, quod reatus coniungibilis cum amicitia Dei, & cum destinatione ad aeternum Dei complexum, possit inquam mereri cruciatum aequalem illi, quem meretur inimicus aeternus Dei, dum est in termino, & in statu punitionis, ita ut possit contingere, ut per quamcunque duplicationem illius reatus temporalis, magis doleat ille, qui est in purgatorio, quam aliquis eorum, qui sunt in inferno. Ita ille. Et hoc est tandem ultimum & principale fundamentum huius structuræ, quod hæcenus à Theologis negatum est, adeo ut multi existiment, defecto in purgatorio aliquos intensivè acerbis cruciatibus, quam multos ex damnatis. Hoc ergo fundamentum aequè facile negatur ac affirmatur.

His positis (pergit Card.) ita philosophemur. Quamvis in dimissione culpæ, dimittatur poena aeterna, hæc tamen dimissio, quatenus est commutatio in temporalem, duplicem habet effectum. alter est, mutare illam poenam, quæ secundum suam speciem est aeterna, & conueniens tantum inimico Dei, in aliam poenam, quæ secundum suam speciem sit temporanea, & conueniens amico, ac destinata ad aeternum Dei complexum. & hic effectus est invocabilis, neque per vllum peccatum subsequens reviviscit reatus illius poenæ condonate inconmensurabiliter gravioris. Alter effectus est, ut reipsâ non debeat durare poena semper, sed tantum finito tempore. Et quantum spectat ad hunc effectum, illa dimissio nihil aliud est, quam ablatio impedimenti in or-

dine ad ultimum finem hominis, ad quem homo redditur aptus per dimissionem culpæ. Quare si ille reddat se sponte ineptum ad ultimum finem, reddit etiam se ineptum ad hoc beneficium, non quia reatus dimissus redeat, sed quia tollitur ea circumstantia, sub qua creature rationali convenit pœna temporalis post terminum viæ. Cujus rei ratio à priori est, quia existentibus in perpetuo statu inimicitiae & odij divini, in quo sunt damnati ex peccato perfonali; non solum debentur aliæ pœnæ determinatæ, sed etiam debetur indeterminatæ hæc pœna, ut carceri omni spe, & non possint unquam expectare statum mitiorem: quare si à principio merentur aliquod supplicium, utique merentur, ut illud, quatenusque sit, in æternum permaneat. Hæc est nova probatio hujus Authoris, quæ tandem in fine, dum reddit rationem à priori, relabitur tota quanta in petitionem principij, assumendo id, quod formalissimè negatur à Scoti ejusque asseclis.

596. Ulterius ita refutatur. Ex ultimis verbis evidenter sequitur (nec auctor diffretur) quod commutatio pœnæ æternæ in pœnam temporalem, quando in hac vita dimittitur peccatum mortale, quod, inquam, sit mera commutatio conditionata, non absoluta, nempe, sub conditione, si homo in gratia decesserit: consequens est contra communem sensum fidelium, qui judicant, non minùs absolute remitti pœnam æternam, càmque commutari in temporalem, hoc est, tantum tempore finito & determinato duraturam, quàm remittere absolute ipse reatus culpæ; hunc autem absolute remitti est de Fide.

Sanè, commutationem pœnæ æternæ in temporalem, aliquo modo & sensu debere esse absolutam, est omnino certum, nec negat Pallavicinus, quatenus vocat effectum irrevocabilem. Nam testimonia Scripturæ, quibus probatur absoluta remissio culpæ, vel nihil probant, vel probant etiam absolutam commutationem pœnæ æternæ in temporalem. Quod autem Pallavicinus comminiscatur aliquam pœnam sensus, ex specie sua æternam, & aliam ex sua specie temporalem, & quoad acerbicatem incommensurabilem cum priore, nec in Scriptura, nec in Patribus, nec in auctoritate Theologorum fundatur, & est contra sensum fidelium; & fortasse nec est possibilis talis pœna, proveniens vel ab igne, vel à vermine conscientie, ut quoad suam acerbicatem non posset commensurari, seclusâ æternitate, à pœna purgatorij per multiplicationem suavitatis. Et quidem de pœna ignis, non apparet ratio dubitandi. quoad vermem conscientie, non video quare ejus acerbitas non possit æquari in purgatorio per desiderium vehementissimè afflictivum Beatitudinis, & ipsius ignis acerbicatem, quomodocunque explicetur vitio ignis. Verùm, demùs, non posse per hæc adæquari, inde sumitur argumentum contra Pallavi-

cinum, nam damnati non tantum vexantur à vermine conscientie, correspondente peccatis mortalibus, sed insuper vexantur vermine conscientie, correspondente illi pœnæ æternæ, quam deberent pati propter peccata Venialia non dimissa in via: ergo pœna respondens istis peccatis, esset etiam quoad speciem suam æterna, quod tamen negat hic auctor.

Ex his, opinor, constat hanc Pallavicini probationem non esse solidiorem probationibus aliorum Doctorum, quas tamen ille ipse rejicit. Restat una & altera objectio breviter solvenda, & tunc apparebit, quantum probabilitatis habeat sententia Scoti.

596. Ad probandum ergo, quod saltem illa pœna esset per accidens futura æterna, quæ infligitur propter peccata venialia non dimissa in via quoad culpam, objicies. Quamdiu manet reatus culpæ, tamdiu manet reatus pœnæ, sed reatus illarum culparum manet in inferno per totam æternitatem, ergo &c. Major, quam supra distinximus, probatur. Reatus pœnæ est passio consequens (saltem nostro concipiendi modo) reatum culpæ: sed essentia non potest esse sine suis passionibus: ergo &c. Ad hanc objectionem benè respondet P. Arriaga, *sect. 4. subf. 2.* Etiam si in physicis hoc verum esset (quod tamen univèrsim etiam non est verum, & patet in elementis) in moralibus tamen hoc non procedere, quod in hac ipsa materia omnibus fatendum est. Multò enim difficilius percipitur, quod passio maneat sine Essentia, quàm quod Essentia sine passione; illa enim pendet ad summum à posteriori à passione, passio verò pendet à priori ab essentia, & tamen reatus aliquis pœnæ potest manere ablata culpâ. Quod autem in moralibus possit etiam manere Essentia sine proprietatibus, patet in Matrimonio, cujus proprietas est obligatio reddendi debitum, & tamen potest hæc obligatio cessare, per alterius adulterium, manente Essentia Matrimonij: cur? quia hæc proprietates sunt conditionatæ: *Nisi adulterium fiat.* Pari modo dicimus, reatum pœnæ esse conditionatam passionem culpæ venialis, nempe, quamdiu non fuerit pœna soluta: ac proinde si hæc solvatur, etiam si non remittatur culpa in termino, evanescet passio, manente Essentia.

597. Objicitur denique illud vulgare, quod in inferno nulla sit redemptio: esset autem aliqua redemptio, si aliqua pœna remitteretur per satisfactionem. Ad hoc tamen pridem respondit S. Thomas ex aliorum mente, nec improbat ipse, negando minorem: quia, inquit, pœna quæ solvitur, non redimitur. nec est inconveniens, quod quantum ad aliquid accidentale pœnæ Inferni minuantur vsque ad diem Judicij. Hæc de Peccatis.

103 (o) 20